B 17
7
222
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

Addictus pluteo
D. Xaverij d'Amore

ACTIVS SYNCERVS SANNAZ

Æui ni faceret semper veneranda vetustas,
Jam modicus priscis vatibus eſset honos:
Namque est ingenio nobis Sanazarius acri,
Quod Maro, quodq; Vmber, quodq; Catullus erat

ACTII SYNCERI SANNAZARII

Opera omnia

Noviſſimè in lucem data,

Et cum emendatiſſimis collata exemplaribus.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE

NEAPOLI,

Ex Typographia Felicis Moſca 1732.

Superiorum Licentia.

28. MAR. 1973

B. 17. 7. 222

ACTII SYNCERI

SANNAZARII VITA

Per Paulum Jovium.

JACOBUS SANNAZARIUS equeſtris ordinis poëta, Neapoli natus, atque educatus, quum prælætum fœcundi, atque felicis ingenii ſpecimen daret, repudiato avito, gentilitioque nomine, Actius Syncerus appellari voluit, adhortante Pontano, qui Joviani cognomen amicorum imitatione deſumpſerat. Sed origo vetuſta ſtirpis è Sancto Nazario, Laumellini agri oppido, inter Padum, & Ticinum non ignobili, unde majores advenerant, non obſcurè petebatur. Floruit amicitia Federici Regis, ſeneſcente Pontani gratia, qui Aragonum nomen vehementer offenderat, quum veluti perſonæ oblitus, victorem Carolum invidioſa, vel intempeſtiva oratione publicè laudaſſet. Permanſit in ea belli procella in officio Actius, redeuntique Ferdinando juniori armatus inter fideles cives operam præſtitit: unde ei conſpicuus in aula gratiæ locus. Sed infeſtiùs demum urgente Fortuna, quum Federicus regno pelleretur, conſtanti ſtudio, atque integra fide eum exulem in ulteriorem Galliam ſecutus eſt, qua gratiſſimi animi teſtificatione, ſingularem laudem promeruiſſe, vel ejus inimici judicabunt. Scripſit, tanquam ambidexter, Ethruſca ſimul, atque Latina carmina, pari lepore, ſaleque, arridentibus utrinque Muſis, quum multo felle odii ſubamarus præpilata jacula jambis intorqueret, aut amorum ſuorum dulcedine reſolutus, tenerrimè laſciviret. Gravi autem, & ſacro poëmate de Partu Virginis viginti annorum lima perpolito ſummum decus fruſtra expectaſſe videri potuit, quum illæ, quæ juveni exciderant, piſcatoriæ Eclogæ publico exceptæ plauſu reliquorum operum famam oppreſſerint, ità, ut eam publici tanquam iniqui judicii querelam, aperto cum pudore, nec tamen ſine tacita voluptate, devoraret. Vixit annos ſeptuaginta duos peramœno, virentique ſemper ingenio, accuratoque, & planè juvenili cultu inter amatorias oblectationes, nunquam non feſtivus, & hilaris: ex dolore autem indignantis animi, ſupremum concepit

morbum, quod Philibertus Aurantius dux Cæſaris Mergillina Villa ſua delicias temerè exciſa turre deformaſſet; ea ad Pauſilypi radices conſp-citur. Sed Aurantio demum acie interfecto, quum hora fatalis adveniret, audito ejus interitu, ſeſe in cubitum erigens: excedam, inquit, è vita hac mea non inani voto lætus poſtquam barbarus Muſarum hoſtis, ultore Marte, immanis injuriæ pœnas perſolvit. Sepultus eſt juxta Villam Mergillinam in templo Deiparæ Virginis ab ſe dicato. Marmoreo autem tumulo Bembus hoc carmen inſcripſit.

EPIGRAMMATA:

Doctorum quorundam virorum in eundem.

Bembi.

DA ſacro cineri flores: hic ille Maroni
Syncerus Muſa proximus, ut tumulo.

Marci Antonii Flaminii.

Quantum Virgilio debebit ſilva Maroni,
Et paſtor, donec Muſa Maronis erit:
Tantùm penè tibi debent piſcator, & acta,
Acti, divino proxime Virgilio.

Tibaldei.

Virginis intactæ partum, partumque videbis,
Actia quem docto pectore Muſa dedit,
Admirandi ambo: humanæ fuit ille ſaluti
Utilis, humanis hic fuit ingeniis.

Petri Gravina.

Qui divina legis Synceri carmina Vatis,
Magnaque virginei ſacra puerperii:
Non hæc humano credas procedere ſenſu:
Authori mentem movit, & ora Deus.
Hunc ſibi delegit, quo non cœleſtia quiſquam
Grandiùs, aut pleno cultiùs ore ſonet.

Baſilii Zanchii.

Has naſſas, hæc lina tibi, Syncere, ſepulto,
Piſcator tenui dedicat arte Mycon.
Hos calamos, myrtumque tibi, viridemque coronam
Arcadia paſtor ponit ab arte Lycon.
Has lacrymas, vulſamque a vertice Mergellina
Cæſariem, & violas ſpargit, & ammineum.
Parthenope patria ipſa tibi de marmore buſtum
Condit, & extentis funera temporibus.
Quid moror? æterni te ſuſcipit umbra Maronis,
Et tibi vicinum donat habere locum.

N. Nicolai Grudii.

Nuper ad OEnotrias aciem quum flecteret arces,
Chriſtus, & Eubœicæ mœnia Parthenopes,
Mergillina procul, quà Tethyos inſpicit undas,
Audit ab Actiaca munera blanda domo:
Arrectuſque diù modulamine carminis hæſit,
Inde ſacro tales fundit ab ore ſonos:

Huc ades, ò Genitrix illæſi virgo pudoris,
Arte pius vates dum tua facta novat:
Anne iterum arcano compleri viſcera motu,
Conceptumque polo reddere credis onus?
Certe ego mi videor primis irrepere cunis,
Rurſus & horriferæ mortis obire vicem:
Dum mea ſæpe tamen ſic mors canretur, & ortus,
Nec grave ſit naſci, nec mihi ſæpè mori.

Latomi.

Dum vacat, & terras quoties petit illa Tonantis
Mater, virgineo ſed nec honore carens:
Synceri ad tumulum properat viſura; vireſcant
Candida cum rutilis lilia ſparſa roſis.
Vivum dein laticem, dein altera munera flores
Fundit, & arrepta ſic canit orſa lyra:
Conſcie vive mei, felix Syncere, pudoris,
Atque idem partus conſcie vive mei.
Namque ego quo ſacrum ſecretum teſte peregi,
Hunc quoque tu teſtem carminis hujus habes;
Eſto, ventris onus fuerit ſine pondere pondus:
Dum celebres, pondus ſuſtinuiſſe velim.

Ejuſdem.

Major in aſſumpto ratio quo nomine conſtet,
Eſt ubi te cupiam fellis habe minus.

Joannis Pardi reſponſio ad eam epiſtolam, quæ incipit: Parde.

Acti, cui ſimplex peperit facundia nomen,
Synceri & vitæ candida ſimplicitas:
Si pecus exiguum nobis, ſi commodus eſſet,
Qui pecus, & dominum paſcere poſſet, ager,
Ipſe quoque in ſilvis non dedignarer opacis
Vivere, quas magni diique, deæque colant.
Ruris deliciis fruerer, ruriſque labores
Exciperem feſſis ſæpius agricolis.
Hic ego longa meæ cupiiſſem ſtamina vitæ
Deduci, hic atram rumpere fila diem.
Par igitur nobis ſtudium, diſparque facultas.
Hinc ſequimur vitæ munera diſparia.
Ergo prædiolis tu, qui potes, utere avitis,
Pingulus & Siculis paſce pecus gregibus.
Mi, quia nulla ſoli natalis cura relicta eſt,
Cura ſit externi, ſidereique ſoli.

Gabr. Altilii ad Actium Syncerum, & M. Ant. fratres, epiſtola conſolatoria.

Unanimi fratres, rapta qui marre doletis,
Et deſiderio fletis uterque pio:

Deſi-

Deſini te ah lacrymis tam ſanctos lædere Manes;
Vos vetat Elyſiis illa recepta choris.
Illic optatis longum complexibus hærens,
Jucundo fruitur conjugis ore ſui;
Feliceſque animas inter, cœtuſque verendos,
Narrat natorum de pietate parens.
Scilicet his ut ſpem viduæ ſolata juventæ,
Deſerti tulerit frigida regna tori:
Addet & obſequia, & dulces cum pondere mores,
Jam tum, cum patrias ferret uterque vices.
Cum ſimul & Nymphas, Satyrorum, & cantat amores,
Eſtque in Synceri carmine tota ſui.
Quod ſubitò cantu, turba excipiente deorum,
Hinc illinc variis plauſibus arva ſonant:
Maſſiliam chorus omnis, & ætheriæ convalles,
Maſſiliam totis reddit & aura locis.
Illa autem æternos charo cum conjuge greſſus
Æquat, & elyſium ſic terit alta nemus.
Quo jam pro lacrymis Panchæos urite odores:
Orphææque move tu fidis alter opus:
Non quibus infernas ille exoraverit umbras,
Flebilibus ſupplex auſus adire modis:
Sed quibus & divum laudes, ipſoſque canendo
Heroas cœlo, ſideribuſque locat.
Has mitti jubet inferias, hæc funera mater:
Ipſa ſibi has lacrymas, hæc ſibi buſta rogat.

Hieronymus Carbo Actio Syncero.

Cùm tibi cœleſti faveat de virgine Natus,
Myſtica cui vatum ſacra canenda dedit:
Cumque ingens nova Muſa decus, laudemque pararie
Innectens capiti Delphica ſerta tuo!
Famaque cum volitet circum plaudentibus alis,
Geſtiat & ſacræ limina adiſſe domus:
Quid ceſſas, Syncere, fores reſerare, Deamque
Excipere, & docto continuiſſe ſinu?
Illa tibi referet, quanto expectata triumpho
Carmina, & ingenii ſint monimenta tui.
Surge igitur, vivenſque piæ cape præmia curæ:
Poſt cineres ſera eſt gloria, ſerus honos.

Ex I. M. Toſcani Peplo Italiæ Epigramma deſcriptum. Ad Jacobum Sannazarium.

Plurima molitus præclara, per omnia ſummum,
Quod dare vel poterant ſingula, nomen habet:
Martis opus dignum teſtatur ſanguine equeſtri,
Exilio in Regem eſt certa probata fides.
Sic illum piſcator amat, ſic acta remugit,

Ut pecoris cuſtos, ſilvaque Virgilium.
Jam ſacra quid vatum pepererunt pectora Chriſto,
Virgineis quod ſe partubus æquiparet?
Sed nova Mœnalias quod ducit ad antra Camœnas,
Et calami Tuſcos edidicere modos,
Hoc proprium, Syncere, tuum eſt: hoc Itala tellus,
Ante Siracuſii carmina vatis, amat.
Tu belli, tu pacis honos: tibi denique lingua
Et renovata vetus debet, & aucta recens.

CLEMENT. VII. PONT. MAX.

ACTIUS SYNCERUS.

Magne Parens, Cuſtoſq; hominum, cui jus datur uni
Claudere cœleſtes, & reſerare fores:
Occurrent ſi qua in noſtris malè firma libellis,
Deleat errores æqua litura meos.
Imperiis, venerande, tuis ſubmittimus illos:
Nam ſine te recta non licet ire via.
Ipſe manu, ſacriſque potens Podalyrius herbis
Ulcera Pæonia noſtra levabis ope.
Quippe mihi toto nullus, te præter, in orbe
Triſte ſalutifera leniet arte malum.
Rarus honos, ſummo ſe Præſide poſſe tueri:
Rarior a ſummo Præſide poſſe legi.

DILECTO FILIO ACTIO SYNCERO SANNAZARIO.

LEO PAPA DECIMUS.

Dilecte Fili, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum forte de claris ingenii ætatis noſtræ apud nos verba fierent, affuere qui cum te, tum opus tuum de PARTU VIRGINIS divinis propè laudibus cum admiratione attollerent, atque prædicarent. Quæ res expectata quidem diu nobis (nihil enim non excultum, non elaboratum, non ſingulari tuo ingenio dignum proficiſci a te poſſe arbitramur) verum eo nunc carior, & jucundior viſa eſt, tum quod, quæ futura expectabamus, accepimus jam facta eſſe, & quæ ſuperent omnem expectationem; tum quod etſi nullo non tempore fuiſſent acceptiſſima, hac præcipue tempeſtate erunt longe gratiora. Qua quidem, quo doctiores videantur, Eccleſiam ſtylo iniquo petant, qui exactiſſima eruditione commendent, non deſiderentur. Dici non poteſt, cum hæc audiremus, quantum voluptatis acceperimus, &, cum ipſi legemus, accepturi ſimus: quod perſuaſi ſimus, divina factum providentia, ut divina Sponſa tot impiis oppugnatoribus, laceratoribuſque laceſſita talem, tantumque nacta ſit propugnatorem: & cum illi impia facundia abuſi frangant in rem ſacram genuinum, tu unus opus edideris, quo rem ſacram omnibus (ut dici ſolet) nervis attollendam, excolendamque procuraveris ſancto conſilio, eventu feliciore: cum dictitent, qui legere, ſi rem quæramus, nihil, niſi Chriſtum, atque ejus Sponſam ſonare; ſi pietatem, undique religionis enitere ſtudium; ſi judicium, nihil ungue ſignandum relinquere; ſi figuras, artiſque conatus, veterum vatum nulli cedere, multos anteire. Gratulamur itaque tibi, quod tantum unus præſtes, quantum antea nemo Eccleſiæ: quod cum vexetur, lancineturque ab aliis, a te uno in Cœlum

efferatur, noſtro ſæculo, quod fiet tui carminis luce celeberrimum: nobis denique ipſis, quibus imminente hinc Goliade armato, hinc Saule a furiis agitato, affuerit pius David illum funda a temeritate, hunc lyra a furore compeſcens. Hortamur itaque te, jam opus edas, ut qui dolent, cum illa legunt, quæ adverſus pietatem venena ficti Chriſtiani evomuere, ad tua conferant ſeſe, quæ veluti præſens antidotum ſint oppoſituri. Tu ita tibi perſuadeas, volumus, nos te, & tua omnia perinde, ac noſtra complexuros eſſe, nec nos, nec hanc Sanctam Sedem unquam tui vel affectus, vel operæ immemores futuros. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris. Die VI. Auguſti M. D. XXI. Pontificatus noſtri Anno IX.

B E M B U S.
Per Favonium de Mandato.

DILECTO FILIO ACTIO SYNCERO SANNAZARIO.

CLEMENS PAPA VII.

Dilecte Fili, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Accepimus librum gratiſſimo munere, quem tu ad nos de Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti rebus ſcriptum miſiſti, cujus argumentum præclarum, atque nobile, cum in te parem oſtendat animi pietatem, atque ingenii gloriam, ſitque in eo nomen quoque noſtrum ad memoriam eorum, qui lecturi ſunt, qui quidem innumerabiles futuri ſunt in longa poſteritate, immortalitati quaſi commendatum: muneris tui magnitudinem hoc magis ſentimus, quod quomodo parem referamus gratiam, habere nos non arbitramur. Si enim immortalitas optata, & grata eſt omnibus, qui præſertim animo vegetiore, atque erectione ſint, permagnæ ſunt illius partes nobis a te tributæ. Quamquam enim ea eſt appetenda maxime, illique elaborandum præcipue, quæ poſt diſceſſum ex hac vita, in illa altera vita felici, & ſempiterna nos cum Deo ipſo collocat; tamen ne hæc quidem non libenter adſciſcenda, quæ producit ad poſteros noſtri nominis perpetuitatem, pro qua, qui illam cœleſtem, & divinam immortalitatem non planè cognoverunt, maximis ſæpe tamen contentionibus, & acerbiſſimis diſcriminibus vitam, & caput ſuum objecere. Quod profecto non feciſſent, niſi a natura ipſa admoniti, ſummum quiddam bonum exiſtere conjectari fuiſſent, cujus in imagine, & ſimulacro tam multas partes experirentur eſſe delectationis, & gloriæ. Eſt enim profecto hæc famæ, & laudis ad commemorationem hominum celebritas, imago illius veræ immortalitatis, quæ eximio dono omnipotentis Dei, uni Chriſtiano generi, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum propoſita eſt, ad quam potiſſimum aſpirare debemus: hanc vero ita caram, jucundamque du-

ducere, ſi proborum, & prudentium teſtimonium nobis deferatur, quod quidem in te nobis egregie contigit. Non enim ingenio ſolum tuo honorati, illuſtratique ſumus, ſed (quod nobis etiam gratius eſt) judicio comprobari, etſi enim ingenii gloria concedis nemini, vel omnibus potius præſtas, qui in hoc ſcribendi genere cum laude verſati ſunt, tamen cum ipſo ſcriptionis argumento oſtendas, qua ſis pietate, ſapientia, religione præditus, jucundius etiam accepimus teſtimonium optimi, & religioſiſſimi viri, quàm ſtudium doctiſſimi. Quapropter macte virtute, tu quidem, id enim es conſecutus, quo nullum majus homini bonum in hac vita exiſtere poſſe videatur: maximorum enim donorum, quibus te affecerat Deus, gratia illi (quo ad mortali homini licuit) relata, illud jam ſummum, & incomparabile veræ immortalitatis donum es promeritus, cui deinde jam gratia nulla eſſe par poteſt, qui talentum acceptum multiplicatis mercedibus, eidem domino reddidiſti, a quo acceperas. Ex quo cum fructum quoque non mediocrem tui libri dicatione, ad nominis noſtri laudem, ac memoriam redundare volueris, tantam tibi habemus gratiam, quantam capere grati, & memoris Pontificis tanto devincta officio mens poteſt, ſicut & re ipſa tibi oſtendere parati ſumus, & ut experiare etiam adhortamur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris. Die VI. Auguſti M.D.XXVII. Pontificatus noſtri Anno Tertio.

JA. SADOLETUS.

ÆGI-

ÆGIDIUS
TIT. S. MATTHÆI S. R. E.
PRESBYTER CARDINALIS
ACTIO SYNCERO
SANNAZARIO S.

DIvinum de PARTU VIRGINIS poëma mihi tuo nomine redditum cum legiſſem, velut attonitus, ac lucis impatiens, ſtatim ad te neſcio quid, ſed quale ab iis, qui lolio (ut ajunt) victitant, proficiſci poteſt. Neque enim de eo poſſe arbitror quemquam judicare, præter eum, qui ad eruditionem tuam proxime accedat, quique (quod fieri vix poſſet) tui ſit quàm maximè ſimilis. Verum cum abſurda quædam, & ἄμουσα ſcripſerim, meæ tamen literæ (quæ tua eſt humanitas) undique expetitæ, lectæ, exſcriptæ iſtic a pleriſque omnibus ſunt. Cumque (ut audiebam) earum literarum exemplum in tuorum ferè omnium civium manibus eſſet, ecce a te mihi literæ redduntur, demiſſa Cœlo Ancylia mihi viſa ſunt; nullum enim ornandi me locum prætermittis. Nam dum mea probas, Neapoli cum admiratione legor, & item Romæ, dum reſcribis, quo munere beaſti me, Syncere, diis, hominibuſque invidentibus. Sed ut ad poëma redeam, divina quidem illa omnia, verum hactenus ita omni ornatu caruerunt, ut humanis inferiora, nunc a te ita omnium muſarum muneribus exculta, ut divinis (ſi dicere fas ſit) vel potiora eſſe videantur. Nam cum a preſcripta linea digrederis velut liberum dicendi genus nactus, Ita ingenii vires explicas, ut antiquorum nemini ſit tibi concedendum: rurſus cum ea narras, unde ne tranſverſum quidem unguem, quod ajunt, quæque majores noſtri divinarum rerum ſcriptores Latinis literis ornari haud poſſe arbitrabantur, ita oratione illuſtras, ut omnium argumenta, cum Græcorum, tum Latinorum Poëtarum, longo poſt ſe intervallo relinquant. Quid enim, immortalis Deus, (ut ordiar ab ini-

initio) invocatione elegantius ? quid conceptu altius? quid Cœlo , Terra , Inferis rei novitate obſtupeſcentibus mirabilius ? quid læto Simeone jucundius ? quid Infantium internecione ſævius ? quid Deo moriente horribilius ? quid ab Orco redeunte gratius ? quid ſpolia referente beatius ? quid agente in Cœlum triumpho te canente felicius ? Adde alterius libri Muſas certatim divina carmina modulantes : adde pictum Orbem : adde Specum . De partu vero quid ipſe loquar ? cum ea de re deinceps vel tacendum , vel tuis dumtaxat verbis loquendum ſit . Prætereo qua oratione Heros ille tuus è ſomno excitus , divinaque adflatus aura Deum natum adoret . Nec referam è tertio illuſtrata puerperia , non Divorum cantus , non carmina , non paſtorum vaticinia , non felicis fluvii oracula , non urnam , non columbæ alas argenteas , non denique Prothei vatis miracula recenſebo .

Non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent , totidemque aræto è gutture linguæ
Carminis Actiaci laudes percurrere poſſem.

Verum cum tu ſolum pietate , non humanarum laudum cupiditate accenſus , tantum ſtudii , laboris, diligentiæ ad ſcribendum contuleris, ea tibi ſumma laus cenſeatur , quæ uno omnium ore prædicabitur , tantum eſſe laudum tuarum cumulum , ut ne ipſi quidem eloquentiæ , qua mirabiliter excellis , locus ad te laudandum relinquatur . Nam de laboris præmio, ad nos , ideſt mortales , nihil attinet cogitare . Quid enim tibi tribuere homines poſſent , & ſi omnia ſimul congeſſerint , quo tuum meritum expleretur ? Deus, ille Deus , cujus numine adflatus tam doctum , tam ſanctum , tam pium carmen ceciniſti , te digno munere remunerabitur . Non quidem Elyſiorum , aut piorum campis , inſuliſve fortunatorum , quas Lino, Orpheo , Muſæo , cæteriſque Deorum filiis ſedes antiquitas falſo ſtatuit : ſed Cœlo , digna quidem tantarum vigiliarum mercede . Reliquum eſt , ut tibi gratias agam , quod Auguſtini perſonam inſerueris , quæ reliquis tam apte , tantaque harmonia cohæret , quanta Philoſophia ajunt in Cœlo ſidera : proinde recte ad te pertinet illud Heſiodi .

——————— ὁδ᾽ ὄλβιος , ὅντινα μοῦσαι

Φιλεῦνται , γλυκερὴ οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

PE.

PETRUS GRAVINA.

NOn ſine providentia deligunt ſibi Immortales quandoque ex mortalibus nonnullos, quorum opera ad venerandam divinam dignitatem decentius utantur. Hinc noſtra Chriſtiana veritas tot ſanctorum virorum, ſanctarumque virginum teſtimonia, ac miniſteria in ſui gloriam agnoſcit. An fortuito igitur eveniſſe exiſtimabimus, ut temporibus noſtris naſcentis divini, cæleſtiſque operis de PARTU VIRGINIS imprimendi, ac promulgandi curam Virgo ipſa Deipara, quaſi ex deſtinato, primariæ fœminæ Caſſandræ Marcheſiæ, nobilitate, facundia, pudicitia inſigni demandaverit? qua quidem alumna tantum ſibi placet docta Neapolis, ut cum Gratiis Gratiam, cum Muſis Muſam eſſe affirmet. Hac itaque veluti quadam honeſtiſſima obſtetrice, curante, divinus hic novi carminis partus veterem noſtram ſalutem, ac lucem, tanquam renaſcentem nobis expectantibus repræſentavit.

BELI-

BELISARIUS AQUIVIVUS NERITINORUM DUX ACTIO SYNCERO SANNAZARIO S. D.

Debemus plurimum tibi, Syncere Acti amicorum optime, quando tu vir quidem nobiliſſimo loco natus, amicis, temporibus, ætati tandem noſtræ, ut ſatisfaceres, amicorum precibus ductus es, ut rariſſima carmina illa tua de PARTU VIRGINIS, divinaque in lucem ederes. Quam ob rem & publice ab omnibus tibi habendæ ſunt gratiæ, & privatim a nobis agendæ; quod ſumma, incredibilique hac voluptate, quin tui nominis gloria perfrueremur, privari nos minime permiſeris. Caruiſſemus ſiquidem illa, quæ tametſi nobis, qui te amamus, colimus, obſervamus, nota, diutius fuerat; nunc tamen ita Chriſtianis omnibus innoteſcet, ut tibi meritò ex carminibus tuis unuſquiſque noſtrum gratulari poſſit. Ea etenim ſunt, ut longe plures admiratores eorum, quam imitatores fore cenſeamus. Nam & tibi peculiarem fidem, quam plane antea cognoveramus, & majoribus tuis, jam in lucem edidiſti. Cum nihil abs te viro quidem ſine controverſia claro, niſi clarum, apertum, elegans expectari, niſi quod omnia, quæ tot annis mente conceperas, quæque ad fidem, qua præditus es, pertinerent, exprimi poſſent. Quippe Federicum olim Neapolitanorum Regem propria domo relicta, laribus, focis tuis, denique omnibus, exul a patria pro fide ſervanda in Galliam ſecutus es; neque alicujus præmii ſpe (cum Regno privatus eſſet) ſed pro fido tantum, quæ tibi innata eſt, regem ſequi voluiſti. Nunc vero, ut, quæ tua ſit probata fides, quæ fidei in te radices hæſe-

rint, poſteris omnibus pateſieret; perfeciſti opera, atque labore, ut divinis carminibus tuis PARTUS VIRGINIS celebraretur. Quibus ſane ſpeciem illam Virgilianæ compoſitionis, & elegantiæ, qui docti ſunt viri, cognoſcerent. Et ut paucis explicem: ut quæ vix ſingula in ſcriptoribus cæteris extitiſſe videamus, in unum recepta univerſa in divinis carminibus tuis eluceant. In his etenim cum orationis ſplendore contendit brevitas, cum rotunnitate ornatus, cum fluxu carminum pulchritudo; atque ita demum abs te omnia numeris, & ſententiarum quantitate mandata videntur, ut ad cujuſvis Scriptoris antiquiſſimi, candidiſſimique laudem accedant. Legimus Platonem arbitratum fuiſſe, hominum animos a cœleſtibus Sedibus ad inferiora devolutos cœleſtem illam muſicam pernoſcere nequaquam poſſe; interim vero non vocum modulationibus, (ut vulgus exiſtimat) quæ tametſi aures demulceant, animum vero inſtruere nullo modo poſſunt, divinam tamen harmoniam imitati, graviori quodam judicio profundos, intimoſque ſenſus eleganti carmine ita exprimunt, ut divini propterea vates appellentur. Non enim ſolum auribus adulari, ſed etiam divina ambroſia mentes demulcere videntur. Nec vereor te ſolum, Acti Syncere mi, inter primos multorum etiam antea ſeculorum connumerare. Quandoquidem tibi divinitus conceſſum ſit, ut divina hæc tua carmina modo alte ſurgentia, modo (cum tibi expedire viſum eſt) vehementi impetu ruentia, quo velint lectorem attrahant. Quo fit, ut quod antiquitas illa credidit, quod Philoſophorum judicio comprobatum eſt, tua opera, ſtudio, doctrina dicere etiam audeamus, nullum videlicet eſſe ſcriptorum genus, qui aut magnitudine eloquentiæ, aut divinitate ſapientiæ Poëtis pares judicandi ſint. Quid enim abs te prætermiſſum eſt, quod Sanctæ Literæ explicent, quin candidiſſimis etiam carminibus tuis ſigillatim ſcribas? Nam Imperatoris omnium Dei legationem ad Virginem, demiſſi Angeli per aëra volatum, conceptum ſine labe Puerum, Virginis partum, paſtorum exultantium cantus, regum adventum ad Puerum cum muneribus adorandum, ipſius denique Dei & hominis vitam, crucem, mortem ita candide, ita ornate ſcribis, ut nihil ornatius, nihil candidius, nihil religioſius ſcribi ab homine potuiſſet.

ſet. Itaque gaudendum nobis omnibus eſt, tantoque magis, quia ſi paſtores illi (ut ſcribis) arborum ramulos (quos ibi invenerant) ad lætitiam demonſtrandam ante veſtibulum antri affixerunt, tu etiam veluti illuſtri loco natus, roſarum ſertis, redolentiumque florum coronis Virginei partus dignitatem tuo divino carmine ad probandam religionem exornas. Vale, & felix vive.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII.

De Partu Virginis.

LIBER I.

VIRGINEI partus, magnoque æquæva parenti
Progenies, ſuperas cœli quæ miſſa per auras
Antiquam generis labem mortalibus ægris
Abluit, obſtructique viam patefecit Olympi,
Sit mihi, Cœlicolæ, primus labor: hoc mihi primum
Surgat opus. Vos auditas ab origine cauſſas,
Et tanti ſeriem (ſi fas) evolvite facti.
Nec minus, ò Muſæ, Vatum decus, hic ego veſtros
Optarim fontes, veſtras, nemora ardua, rupes:
Quandoquidem genus è cœlo deducitis, & vos
Virginitas, ſanctæque juvat reverentia famæ.
Vos igitur, ſeu cura poli, ſeu Virginis hujus
Tangit honos, monſtrate viam, qua nubila vincam,
Et mecum immenſi portas recludite cœli.
Magna quidem, magna, Aonides, ſed debita poſco,
Nec vobis ignota: etenim potuiſtis & antrum
Aſpicere, & choreas: nec vos orientia cœlo
Signa, nec Eoos Reges latuiſſe putandum eſt.
Tuque, adeo ſpes fida hominum, ſpes fida Deorum,
Alma parens, quam mille acies, quæque ætheris alti
Militia eſt, totidem currus, tot ſigna, tubæque,
Tot litui comitantur, ovantique agmina gyro
Agglomerant: niveis tibi ſi ſolemnia templis
Serta damus: ſi manſuras tibi ponimus aras
Exciſo in ſcopulo, fluctus unde aurea canos
Deſpiciens, celſo ſe culmine Mergelline
Attollit, nautiſque procul venientibus offert:
Si laudes de more tuas, ſi ſacra, diemque,

Ac cœtus latè inſignes, rituſque dicamus,
Annua felicis colimus dum gaudia partus:
Tu Vatem ignarumque viæ, inſuetumque labori,
Diva, mone, & pavidis jam læta allabere cœptis.
Viderat ætherea Superûm Regnator ab arce
Undique collectas vectari in Tartara prædas:
Tiſiphonenque imo conantem cuncta profundo
Vertere, & immanes ſtimulantem ad dira furores:
Nec jam homini prodeſſe, alto quod femina cœlo
Duceret, aut varios animum excoluiſſet ad uſus:
Tantum letiferæ poterant contagia culpæ.
Tum pectus Pater æterno ſuccenſus amore,
Sic ſecum: Ecquis erit finis? tantis ne parentum
Priſca luent pœnis ſeri commiſſa nepotes?
Ut, quos victuros ſemper; Superiſque creatam
Penè pares, triſti patiar ſuccumbere leto,
Informeſque domos, obſcuraque regna ſubire?
Non ita: ſed Divûm potiùs revocentur ad oras,
Ut decet, & manuum poſcunt opera alta mearum;
Deſertoſque foros, vacuique ſedilia cœli
Actutum complere parent legio unde, nefandis
Acta odiis, trepidas ruit exturbata per auras.
Quumque caput fuerit, tantorumque una malorum
Fœmina principium; lacrymaſque, & funera terris
Intulerit: nunc auxilium ferat ipſa, modumque,
(Quà licet) afflictis imponat fœmina rebus.
Hæc ait: & celerem ſtellata in veſte miniſtrum,
Qui caſtæ divina ferat mandata Puellæ,
Alloquitur, facie inſignem, & fulgentibus alis.
Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum,
Fide vigil, pars militiæ fortiſſima noſtræ,
Te decet ire, novumque in ſæcula jungere fœdus:
Nunc animum huc adverte, atq; hæc ſub pectore ſerva.
Eſt urbes Phœnicum inter, latèque fluentem
Jordanem, regio noſtris ſat cognita ſacris,
Judæam appellant, armiſque, & lege potentem.
Hic claris exorta atavis, vatumque, ducumque
Antiquum genus, & dignis licèt aucta hymenæis,
Pectoris illæſum Virgo mihi caſta pudorem
Servat adhuc, nullos non ſervatura per annos:
(Mirus amor) ſeniumque ſui venerata mariti
Exiguis degit thalamis, & paupere tecto,
Digna polo regnare, alioque effulgere Divûm
Concilio, & noſtros æternûm habitare penates.
Hanc mihi virginibus jampridem ex omnibus unam
Delegi, prudenſque animo interiore locavi,

Ut

Ut foret, intacta ſanctum quæ Numen in alvo
Conſpiceret, ferretque pius ſine ſemine partus.
Ergo agè, nubivagos molire per aëra greſſus:
Devenienſque locum, caſtas hæc juſſus ad aures
Effare, & pulchris cunctantem hortaribus imples
Quandoquidem genus è Stygiis mortale tenebris
Eripere eſt animus, ſævoſque arcere labores.
Dixerat, ille altum, Zephyris per inane vocatis,
Carpit iter, ſcindit nebulas, atque aëra tranat
Ima petens, pronuſque leves vix commovet alas.
Qualis ubi ex alto notis Mæandria ripis
Proſpexit vada, ſeu placidi ſtagna ampla Cayſtri,
Præcipitem ſeſe cadenti corpore cycnus
Mittit agens, jamque implumis, ſegniſque videtur
Ipſe ſibi, donec tandem potiatur amatis
Victor aquis ſic ille auras, nubeſque ſecabat.
Aſt ubi palmiferæ tractu ſtetit altus Idumes,
Reginam haud humiles volventem pectore curas
Aſpicit: atque illi veteres de more Sibyllæ
In manibus, tum ſi qua ævo referanda nepotum
Fatidici caſto cecinerunt pectore Vates.
Ipſam autem ſecuram animi, lætamque videres
Autorem ſperare ſuum: namque adfore tempus
Quo ſacer æthereis delapſus ſpiritus aſtris
Incorrupta piæ compleret viſcera matris,
Audierat. Proh quanta alti reverentia cœli
Virgineo in vultu eſt! oculos dejecta modeſtos
Suſpirat: matremque Dei venientis adorat:
Felicemque illam, humana nec lege creatam
Sæpe vocat: nedum ipſa ſuos jam ſentit honores,
Cum ſubitò ex alto juvenis demiſſus Olympo,
Purpureos retegit vultus, numenque profeſſus
Inceſſuque, habituque, ingentes explicat alas:
Ac tectis latè inſuetum diffundit odorem.
Mox prior hæc. Oculis ſalve lux debita noſtris,
Jampridem notum cœlo jubar, optima Virgo:
Cui ſeſe tot dona, tot explicuere merenti
Divitiæ Superûm: quicquid rectique, probique
Æterna de mente fluit: puriſſima quicquid
Ad terras ſummo veniens ſapientia cœlo
Fert ſecum, & plenis exundans gratia rivis.
Te Genitor ſtabili firmam ſibi lege ſacravit,
Perpetuus Genitor curſus qui dirigit aſtris:
Manſuramque tuo fixit ſub pectore ſedem.
Icircò cœtus inter veneranda pudicos
Una es, quam latis cœli in regionibus olim

Tot

Tot Divum celebrent voces, proh gaudia terris
Quanta dabis! quantis hominum ſuccurrere votis
Incipies! ſtupuit confeſtim exterrita Virgo:
Demiſitque oculos, totoſque expalluit artus!
Non ſecus, ac, conchis ſi quando intenta legendis
Seu Micone parva, ſcopulis ſeu fortè Seriphi
Nuda pedem virgo, lætæ nova gloria matris
Veliferam advertit vicina ad littora puppim
Advenrare, timet: nec jam ſubducere veſtem
Audet, nec tuto ad ſocias ſe reddere curſu;
Sed trepidans ſilet, obtutuque immobilis hæret,
Illa Arabum merces, & fortunata Canopi
Dona ferens, nullis bellum mortalibus infert:
Sed pelago innocuis circumnitet armamentis.
Tum rutilus cœli alipotentes, cui lactea fandi
Copiam, divinique fluunt è pectore rores
Ambroſiæ, quibus ille acres mulcere procellas
Poſſit, & iratos pelago depellere ventos.
Exue, Dia, metus animo, paritura verendum
Cœlitibus Numen, ſperataque gaudia terris,
Æternamque datura venis per ſecula pacem.
Hæc ego ſiderea miſſus tibi nuntius arce,
Sublimis celeres vexit quem penna per auras,
Vaticinor, non inſidias, non nectere fraudes
Edoctus: longè a noſtris fraus exulat oris.
Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
Ipſa olim partus, Virgo, ſobolisque beatæ
Aſpicies, vincet pro avos, pro avitaque longo
Extendet jura imperio, populiſque vocatis
Ad ſolium, latè ingentes moderabitur urbes:
Nec ſceptri jam finis erit, nec terminus ævi,
Quin juſtis paullatim animis pulcherrima ſurget
Relligio: non monſtra piis, ſed numina, templis
Placabunt caſtæ diris ſine cædibus aræ.
Dixerat, illa animum ſedato pectore firmans,
Subſtitit, & placido breviter ſic ore loquuta eſt:
Conceptuſne mihi tandem, partuſque futuros
Sancte refers? me ne attactus perferre viriles
Poſſe putas? cui vel nitenti matris ab alvo
Protinus inconcuſſum, & ineluctabile votum
Virginitas fuit una: nec eſt cur ſolvere amatæ
Jura pudicitiæ cupiam, aut hæc fœdera rumpam.
Imò iſtas (quod tu minimè jam rere) per aures,
Excipit interpres, fœcundam Spiritus alvum
Influet, implebitque potenti viſcera partu,
Flammifero veniens cœlo, atque micantibus aſtris.
Atta

At tu virgineum mirata tumeſcere ventrem,
Hærebis pavitans: demum formidine pulſa,
Gaudia ſervati capies inopina pudoris,
Neve hæc vana putes, dictis aut territa noſtris
Indubites; ſeræ dudum conceſſa ſenectæ
Dona oculos pone ante tuos. Nam ſanguine avito
Juncta tibi mulier (ſterilis licèt illa, gravique
Preſſa ævo) haud quamquã ſperatũ hoc tempore pignus
Fert utero, & felix ſexto ſub menſe laborat.
Uſque adeo magno nil non ſuperabile cœlo eſt.
His dictis, Regina oculos ad ſidera tollens,
Cœleſtumque domos ſuperas, atque aurea tecta,
Annuit, & tales emiſit pectore voces:
Jam jam vince fides, vince obſequioſa voluntas:
En adſum: accipio venerans tua juſſa, tuumque
Dulce ſacrum, Pater omnipotens: nec fallere veſtrũ eſt,
Cœlicolæ: noſco crines, noſco ora, manuſque,
Verbaque, & aligerum cœli haud variantis alumnum.
Tantum effata, repentè nova micuiſſe penates
Luce videt, nitor ecce domum complerat: ibi illa,
Ardentum haud patiens radiorum, igniſque coruſci,
Extimuit magis. At venter (mirabile dictu)
(Non ignota cano) ſine vi, ſine labe pudoris,
Arcano intumuit Verbo: Vigor actus ab alto
Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
Diſcendit, Deus ille, Deus: totoſque per artus
Dat ſeſe, miſcetque utero: quo tacta repentè
Viſcera contremuere: ſilet natura, pavetque
Attonitæ ſimilis: confuſaque turbine rerum
Inſolito, occultas conatur quærere cauſſas.
Sed longè vires alias, majoraque ſentit
Numina: ſuccutitur tellus: lævumque ſereno
Intonuit cœlo, rerum cui ſumma poteſtas,
Adventum Nati Genitor teſtatus, ut omnes
Audirent latè populi, quos maximus ambit
Oceanus, Tethyſque, & rauciſona Amphitrite.
Hos intermedios cœli, terræque fragores,
Æquatis properans volucer pulcherrimus alis
(Omnia dum trepidant) diſceſſerat, altaque nabat
Per loca, cum Virgo celſis in nubibus illum
Alternantem humeros videt, atque immenſa ſecantem
Ventorum ſpatia, & jam verſicolore per auras
Fulgentem pluma, ac cęli convexa petentem.
Quem demum tali aſpectans ſermone ſequuta eſt.
Magne Ales, celſi decus ætheris, invia rerum
Qui penetras, longèque, & nubila linguis, & Euros

Antevolans, læto ſeu te felicia tractu
Sidera, quæque ſuos volvuntur ſigna per orbes
Expectant redeuntem: alti ſeu certa repoſcit
Cryſtalli domus, & vitrei plaga lucida regni:
Seu propiora vocant ſupremo tecta Tonanti,
Quâ patet in ſummum regio flammantis Olympi,
Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura;
I precor, i, noſtrum teſtis defende pudorem.
Nec plura his, tum verò aciem deflectit, & omnes
Haud mora ſollicito percurrit lumine montes,
Agnatamque animo, conceptaque pignora verſat,
Multa putans, ſerumque uteri miratur honorem.
Intereà Manes deſcendit fama ſub imos,
Pallenteſque domos veris rumoribus implet:
Optatum adventare diem, quo triſtia linquant
Tartara; & evictis fugiant Acheronta tenebris,
Immanemque ululatum, & non lætabile murmur
Tergemini canis, adverſo qui carceris antro
Excubat inſomnis ſemper, rictuque trifauci
Horrendûm, ſtimulante fame, ſub nocte profunda
Perſonat, & morſu venientes appetit umbras.
Tum verò Heroes lætati, animæque piorum,
Ad cœlum erectas cœperunt tendere palmas.
Atque hic inſignis funda, citharaque decorus,
Inſignis ſceptro ſenior, per opaca locorum
Dum graditur, nectitque ſacros diademate crines:
Dum legit effœtos Lethæo in gramine flores,
Quâ tacitè labuntur aquæ, mutæque volucres
Ducunt per ſteriles æterna ſilentia ramos;
Attonita ſubitos concepit mente furores,
Divinamque animam, & conſueto numine plenus,
Intorquens oculos, ventientia fata recenſet.
Naſcere magne puer, noſtros quem ſolvere nexus,
Et tantos Genitor voluit perferre labores:
Magne puer, cui ſe hæc tandem ſpolianda reſervant
Regna, tot heu! miſeris hominum ditata ruinis;
Naſcere, venturum ſi te mortalibus olim
Pectore veridico promiſimus: igneus ut nos
Viribus afflatos cœleſtibus ardor agebat
Inſinuans: ſi ſacra peregimus, & tua latè
Juſſa per immenſum fama vulgavimus orbem.
En ridet pax alma tibi: ſimul ecce potentes
Impulſi cœlo, diviſque autoribus acti
Orbe alio properant Reges, Salvete beati
Æthiopes, hominum ſanctum genus, aſtra ſequuti;
Scilicet huc veſtris aſſertis munera regnis.

Accipe dona puer: tuque ò Sanctiſſima Mater
Sume animos: jam te populique duceſque frequentant
Littore ab extremo, & odoriferis Nabathæis.
Ille autem aurata fulgens in veſte ſacerdos
Jam canus, jam maturo venerabilis ævo.
Quid ſibi vult? ſacras puerum qui ſiſtit ad aras,
Sic venerans? lætoque inſpectans æthera vultu?
Seque dehinc facili clauſurum lumina fato,
Exclamat: quòd ſperatum per ſæcula munus,
Promiſſamque diu pacem, certamque ſalutem
Terrarum exorta liceat ſibi luce tueri
Optanti, ſeniumque ideo, Parcaſque trahenti.
Sed quid ego (heu!) dira conſperſos cæde penates
Infantum, & ſubito currentes ſanguine vivos
Aſpicio? triſtiſque meas vagitus ad aures
Fertur; io ſcelus eſt, partus jugulare recentes.
Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum,
Quem petis, inſano dabitur tibi perdere ferro.
Nunc, nunc ò matres ſcelerata abſcedite terra,
Dum licet, inque ſinu pueros abſcondite veſtros:
Nam ferus hoſtis adeſt, propera jam regia Virgo,
Inque Parætonias transfer tua pignora terras:
Admonet hoc magnum, Genitor, qui temperat orbem,
Tuta domus, tutique illic tibi, Dia, receſſus.
Verùm ubi bis ſenas hyemes, bis ſenaque naci
Solſtitia, & tantos ſuperaveris anxia caſus:
Ingentes imo duces de pectore queſtus,
Aureaque aſſiduis pulſabis ſidera votis.
Nam puerum, quamvis per compita ſæpe vocatum,
Sæpe expectatum conſuetæ ad gaudia menſæ,
Perquires nequicquam amens: nec cara petentem
Oſcula, nec ſera redeuntem nocte videbis:
Treſque illum totos mœrenti pectore Soles,
Et totidem trepidas ſomni ſine munere noctes
Omnia luſtrantes, queſtu omnia confundentes
Flebitis, indigno perculſi corda dolore
Tuque, ſenexque tuus. Quarto ſed Lucifer ortu
Purpureos tremulo cum tollet ab æquore vultus
Inventum dabit, & quærentibus offeret ultro.
O quas tunc lacrymas! ò quæ tunc oſcula mater!
Quos dabit amplexus, miſto inter gaudia fletu!
Cum natum ante aras Patris, & delubra ſedentem,
Mulcentemque ſenes dictis, animoſque trahentem
Aſpicies gaviſa, ipſo admirante ſenatu
Promitias pueri ingentes, nec inane ſagacis
Pectoris indicium, natæque ad grandia mentis.

Tu verò quid in arma ruis ſcelerata juventus?
Quid galeas, enſeſque virûm, & fulgentia cerno
Agmina? ſcrutataſque procul ſub nocte cohortes
Obſcura, & crebris radiantes ignibus haſtas?
Tot ne unum telis petitur caput? heu furor! heu mens
Cæca hominum, ſemperque odiis accincta nefandis!
Jamque oleas, montemque ſacrum circumque, ſupraque
Cinxere, & longa lucum obſedere corona.
Quò feror! ecce trahunt manibus poſt terga revinctis
Inſontem, modò quem latas mira illa per urbes
Edentem, patriſque palàm præcepta docentem
Attoniti ſtupuere, illum Regemque, Deumque,
Humanæque ducem vitæ, fontemque ſalutis
Haud veriti, populo circum plaudente, fateri.
Heu facinus! mortem ne etiam, & crudele minantur
Supplicium? ſævos ſtringunt in vulnera faſces,
Horrenteſque parant paliuro intexere dumos,
Tormenti genus, & capiti premere inde coronam
Vulnificam: Viden'alternos ut arundinis ictus
Incutiunt? geminantque truci convicia lingua?
Parte alia ingentes video de ſtirpibus imis
Everti palmas, altas ad ſidera palmas,
Infelix opus, unde hominum lux illa, decorque
Pendeat, ah! trepidis dirum, & miſerabile terris:
Cum Patri æthereo moriens liventia pandet
Brachia, turpatoſque atra de morte capillos,
Oraque, demiſſoſque oculos, frontemque cruore
Jam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
At mater, non jam mater, ſed flentis, & orbæ
Infelix ſimulacrum, ægra, ac ſine viribus umbra,
Ante crucem demiſſa genas effuſa capillum
Stat lacrymans, triſtique irrorat pectora fletu.
Ac ſi jam comperta mihi licet ore profari
Omnia, defeſſi ſpectans morientia nati
Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
Sidera, crudelem ſeſe, quòd talia cernat
Vulnera, ſæpe vocatum: tum luctiſono ululatu
Cuncta replens, ſingultanti ſic incipit ore;
Incipit, & duro figit ſimul oſcula ligno,
Exclamans: Quis me miſeram, quis culmine tanto
Dejectam ſubitis involuit, nate, procellis?
Nate, Patris vires, ſanguis meus, unde repentè
Hæc fera tempeſtas? quis te mihi fluctus ademit?
Quæ manus indignos fœdavit ſanguine vultus?
Qui tantum in Superos licuit? bella impia cœlo
Quis parat? hunc ego te, poſt tot mala tuta labores,
Poſtque

Poſtque tot infelix elapſæ incommoda vitæ
Aſpicio? tu ne illa tuæ lux unica matris?
Tu ne animæ pax, & requies, ſpeſque ultima noſtræ
Sic raperis? ſic me ſolam, exanimemque relinquis?
O dolor! extincto jam, te, pro fratre ſorores,
Pro natis toties exoravere, parentes;
Aſt ego pro nato, pro te Dominoque, Deoque,
Quem miſera exorem? quò triſtia pectora vertam?
Cui querar? ò tandem diræ me perdite dextræ;
Me potiùs (ſiqua eſt pietas) immanibus armis
Obruite: in me omnes effundite pectoris iras:
Vel tu (ſi tanti eſt hominum genus) eripe matrem,
Quæ rogat, & Stygias tecum duc, nate, ſub umbras.
Ipſa ego te per dura locorum, inamænaque vivis
Regna ſequar, liceat rumpentem cernere portas
Æratas: liceat pulchro ſudore madentem
Everſorem Erebi materna abſtergere dextra.
Hos illa, & plures fundet de pectore queſtus.
Quod ſcelus Eois ut primum cernet ab undis
Sol, indignantes retro convertere currus
Optabit, fruſtraque ſuis luctatus habenis,
Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines
Inficiet, mœſtamque diu ſine lumine frontem
Oſtendet terris: ut qui jam ploret ademtum
Authorem, Regemque ſuum. quin ipſa nigranti
Fratris ab ore timens, & tanto concita caſu
Cynthia, cæruleo vultus obnubet amictu,
Avertetque oculos, lacrymaſque effundet inanes,
At contra horriſono tellus concuſſa tremore,
Cum gemitu fremet: & ruptis excita ſepulcris
Emittet ſimulacra. Quid ò, quid abire paratis
Illuſtres animæ? non omnibus hæc data rerum
Conditio, paucis remeare ad lumina vitæ
Conceſſum. Sed tempus erit, cum Martia rauco
Mugitu cœlum quatiet tuba: cumque repentè
Corpora per terras omnes latè omnia ſurgent.
Nunc autem ſic Tartarei ſi clauſtra Tyranni
Effringat Rex ille; & caligantia pandat
Atria: diffugiant immiſſo lumine diræ
Eumenidum facies jactis in terga colubris:
Quas atro vix in limo Phlegethontis aduſtum
Accipiat nemus, & fumanti condat in ulva.
Tum variæ peſtes, & monſtra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briareja turba, Ceraſtæ,
Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæque, Sphingeſque adentiſque ora Chimæræ,

Atque Hydræ, atque Canes, & terribiles Harpyæ.
Ipſe catenato feſſus per Tartara collo
Ducetur Pluton, triſti quem murmure circum
Inferni fractis mœrebunt cornibus amnes.
At nos virginea præcincti tempora lauru,
Signa per extentos cœli victricia campos
Tollemus, lætoque ducem clamore ſequemur,
Victor io! bellator io! tu regna profunda,
Tu manes, Erebumque, poteſtateſque coërces
Aëreas, lethumque tuo ſub numine torques.
Ille alto temone ſedens, levibuſque quadrigis
Lora dabit, volucreſque reget placido ore jugales,
Non jam cornipedum ductos de ſemine equorum,
Nec qui conſuetas carpant præſepibus herbas.
Primus enim valido ſubnixus eburnea collo
Fert juga formoſi pecoris cuſtodia Taurus;
Stellatus minio Taurus, cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia ſetis,
Perque pedes bifidæ radiant nova ſidera gemmæ.
Torva bovi facies: ſed qua non altera cœlo
Dignior, imbriferum quæ cornibus inchoet annum,
Nec quæ tam claris mugitibus aſtra laceſſat.
Et juxta nemorum terror, rexque ipſe ferarum
Magnanimus nitet ore Leo, quem fuſa per armos
Convestit juba, pectoribus generoſa ſuperbit
Majeſtas, non jam ut cædes, aut prælia ſevus
Appetat (innocuis armantur dentibus ora,
Grataque tranquillo ridet clementia vultu)
Sed cœlo ut ſpatietur, & alta ad ſidera tendat.
Hos poſt inſequitur pulcros pennata per artus
Alituum Regina, ſacræ cui vertice plumæ
Aſſurgunt, flavoque caput diademate fulget,
Ipſa ingens alis, ingentis fulminis inſtar
Supra hominum tecta, ac montes, ſupraque volucres
Fertur, & obſtantes curſu petit obvia nubes.
Ultimus humana ſociat cervice laborem
Alatus tergo Juvenis, cui lutea lævo
Ex humero chlamys Eois inſperſa lapillis
Pendet: eam variant centum longo ordine Reges,
Antiquum genus, & Solymæ primordia gentis,
Oſtro intertexti. veros cognoſcere vultus
Eſt illic, veros montes, & flumina credas,
Et vera extremo Babylon nitet aurea limbo.
Tali ſidereas curru ſubvectus in auras
Indutos referens ſpoliis pallentibus axes,
Perveniet, recto qua panditur orbita tractu

La-

Lactea, & ad ſedes ducit candentis Olympi.
Illic auratæ muros mirabimur urbis,
Auratasque domos, & gemmea tecta, viaſque
Stelliferas, vitreoſque altis cum montibus amnes,
Atque ibi ſeu magni celſum penetrale Tonantis,
Sive alios habitare lares, ac tecta minorum
Cælicolûm dabitur: ſtellas numerare licebit,
Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem
Sub pedibus ſpectare, & longos ducere Soles,
Longaque venturis protendere nomina ſeclis.
Hæc ubi dicta: patres plauſu excepere frequentes
Fatidicum vatem, ſublatumque aggere ripæ
Attollunt humeris, lætumque per avia ducunt.
Intremuere Erebi ſedes, obſcuraque Ditis
Limina: ſuſpirans imo de corde Megæra
Dat gemitum, & torvas ſpectat ſine mente ſorores:
Tum caudam exululans ſub ventre recondidit atram
Cerberus, & ſontes latratu terruit umbras:
Commotiſque niger Cocytus inhorruit antris:
Et vaga Siſyphiis hæſerunt ſaxa lacertis.

LIBER II.

Regina ut ſubitos imo ſub pectore motus
Senſit, & afflatu divini numinis aucta eſt;
Haud mora; digreſſu volucris ſuſpenſa miniſtri,
Exurgit, monteſque procul contendit in altos
Feſtinans: ea cura animo vel prima recurſat
Matronam defeſſam ævo, cui nulla fuiſſent
Dona uteri (mirum dictu) jam ſegnibus annis
Fœcundam, ſextique gravem ſub pondere menſis
Protinus affari, vocemque audire loquentis.
Et ſpectare oculis ſterili data pignora matri.
Ergo accincta viæ nullos ſtudioſa paratus
Induitur, nullo diſponit pectora cultu:
Tantum albo crines injectu veſtis inumbrans:
Qualis ſtella nitet, tardam quæ circuit Arcton
Hyberna ſub nocte: aut matutina reſurgens
Aurora: aut ubi jam Oceano Sol aureus exit:
Quàque pedes movet, hâc caſiam terra alma miniſtrat,
Pubenteſque roſas, nec jam mæſtos hyacinthos,
Narciſſumque, crocumque, & quidquid purpureum ver
Spirat hians, quicquid florum per gramina paſſim
Suggerit immiſcens varios natura colores.
Parte alia celeres ſiſtunt vaga flumina curſus:

Exultant valleſque cavæ, colleſque ſupini:
Et circumſtantes ſubmittunt culmina pinus:
Crebraque palmiferis, erumpunt germina ſilvis.
Omnia lætantur. ceſſant Eurique, Notique:
Ceſſat atrox Boreas: rantùm per florea rura.
Regna tenent Zephyri, cœlumque tepentibus auris
Mulcent, quaqne datur, gradientem voce ſalutant.
Ut ventum ad ſedes, vultu longæve verendo
Occurrit conjux juſti Senis: atque repentè
Plena Deo, ſubitoque uteri concuſſa tumulto.
Excipit amplexu venientem, ac talibus infit.
O decus, ò laudis, mulier, dux prævia noſtræ,
Cælitibus ſola humanum quæ digna reperta es.
Conciliare genus, cœtuſque attollere ad aſtra.
Fæmineos: gremium cujus divinus obumbrat
Palmes, inexhauſtis terras, qui compleat uvis:
Quis me, quis tanto Superûm dignatur honore?
Tu ne procul viſura humiles, Regina, penates.
Veniſti? tu ne illa mei pulcerrima Regis
Mater ades? viden' ut noſtra puer excitus alvo,
Cum mihi vix primas vocis ſonus ambiat aures,
Jam ſalit, & dominum ceu præcurſurus adorat.
Felix Virgo animi, felix, cui tanta mereri
Credulitas dedit una: in te nam plena videbis
Omnia, quæ magni verax tibi dixit Olympi
Aliger, arcano delapſus ab æthere curſu.
Illa ſub hæc. Miranda alti quis facta Tonantis,
O mater, meritas cœlo quæ tollere laudes
Vox queat? exultant dulci mea pectora motu
Autori tantorum operum: qui me ima tenentem,
Indignamque, humilemque ſuis reſpexit ab aſtris
Munere quo gentes felix ecce una per omnes
Jam dicar: nec vana fides: ingentia quandò
Ipſe mihi ingenti cumulavit munera dextra
Omnipotens, ſanctumque ejus per ſecula nomen.
Et quæ per magnas clementia didita terras
Exundat, qua poſſim omnes ſua juſſa verentes
Uſque fovens, nullo neglectos deſerit ævo.
Tum fortem exertans humerum, dextramq; coruſcans
Inſanos longè faſtus, menteſque ſuperbas
Diſpulit, afflixitque ſuper, ſolioque potentes
Deturbans dedit in præceps, & ad ima repreſſit:
Extolleſque humiles, aliena in ſede locavit:
Pauperiemque, famemque fugans implevit egenos
Divitiis: vacuos contra, nudoſque reliquit,
Qui nullas opibus metas poſuere parandis.

Po-

Poſtremò ſobolem (neque enim dare majus habebat)
Æternam Genitor ſobolem, ſeclíſque priorem
Omnibus, æqualemque ſibi, de ſanguine fidi
Suſcepit pueri (tantis quod honoribus unum
Deerat) non adhuc ille animi, morumque ſuorum
Oblitus: quippe id meditans promiſerat olim:
Sacrificis proavorum atavis, ſtirpique nepotum.
Hæc Virgo. At ſenior, nullus cui vocis ademtæ
Uſus erat, ſupplex nunc greſſum obſervat euntis,
Virgineoſque pedes, tactæque dat oſcula terræ:
Nunc lætus tollit duplices ad ſidera palmas:
Quoque poteſt, ſolo teſtatur gaudia nutu:
Oſtenditque manu vatum tot ſcripta priorum:
Quæ quis agente Deo, quondam, dum vita manebat,
Edidit, & populis liquit celebranda futuris.
Scilicet effuſum tacitis de nubibus imbrem
Lanigerum in tergus germenque è ſtirpe vetuſtæ
Arboris exurgens: incombuſtumque ſonoro
Igne rubum: & priſcis ſtellam de patribus ortam.
Quæ dum cuncta gravi, venturi haud inſcia, viſu
Percurrit relegens, alto cum corde volutat
Conceptus Virgo inſolitos, & ab æthere lapſam
Progeniem, pluviæ in morem, quæ vellere molli
Excepta, haud ullos ſonitus, nec murmura reddit.
Seque Rubum, Virgamque, alto ſe denique miſſam
Sidus grande mari prorſum agnoſcitque, videtque:
Non tamen auſa loqui, tanto aut ſe dicere dignam
Munere: ſed tacita affectu tibi maxime Divûm,
Grates, Rector, agit, mentemque ad ſidera tollit.
Et jam Luna cavum ter luce repleverat orbem,
Ter ſolitas de more intrarat cæca latebras:
Cum Virgo in patriam reditum parat, omnia quando
Certa videt: ſubeunt dilectæ grata parentis
Alloquia, aſſuetæque piis ſermonibus ædes:
Quæque ſalutantis voces, ac verba miniſtri
Audiit, & primos excepit cella volatus:
Cella choris Superûm luſtrata, & cognita cœlo.
Ergo iter inceptum caris digreſſa propinquis
Accelerat, relegitque viam per nota locorum:
Nec mora, nec requies uſquam: nec lumina flectit,
Cœliculûm quamvis ſacro circumdata cœtu,
Donec ad optatum pervenit ſedula limen.
Atque ibi, dum conſueta ſuo cum pectore verſat
Gaudia, paullatim maturi tempora ventris
Adventare videt. ſcires jam nomen in illa
Grande tegi: nullos adeo ſentire dolores

Dat Superûm Genitor, nullaque ex parte gravari.
Interea terra parta jam pace, marique
Auguſtus pater ætatis bella impia portis
Clauſerat, & validis arctarat vincta catenis:
Dumque ſuas regnator opes, vireſque potentis
Imperii, exhauſtaſque armis civilibus urbes
Noſſe cupit, magnum cenſeri juſſerat orbem,
Deſcribi populos latè, numerumque referri
Cunctorum ad ſeſe capitum, quæ maxima tellus
Suſtinet, & rapido complectitur æquore Nereus.
Ergo omnes lex una movet. ſua nomina mittunt,
Qui montes Aurora tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui convalles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longè pictis gens nota pharetris.
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcu,
Quà vagus Euphrates, quà devius exit Araxes,
Felices tractus, & latè munere Divûm
Conceſſo defendere agros bene olentis amomi.
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola: prædatórque Cilix: & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicunque tuas Pamphylia ſilvas:
Quique Lycaoniam, felicia jugera: quique
Flaventem curvis Lycyam perrumpit aratris.
Jam clari bello Leleges, populique propinqui
Juſſa obeunt: gens quæque ſuo dat nomina ritu:
Qui Ceramon, bimaremque Guidon: quiq; alta tuentur
Mœnia, diſpoſitis ubi circumſpecta columnis
Tollit ſe nivei moles operoſa ſepulcri,
Barbara quam rapto poſuit regina marito:
Et quos Mæandri toties ludente recurſu
Unda rigat, rigat ipſe ſuo mox amne Cayſter.
Herboſo niveos dum margine paſcit olores:
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit: & rutila non parcior Hermus arena.
Myſorum manus omnis: Apollineæque Celænæ
Idaque, Rhætejæque arces, celebrataque Muſis
Pergama, Sigejumque jugum, Priameia quondam
Regna armis, ducibuſque, ducum nunc nota ſepulcris
Quæ nauta, anguſtum dum præterit Helleſpontum,
Oſtendens ſociis: hoc, inquit, littore flentes
Nereides ſteterant, paſſis cum mœſta capillis
Ipſa ſuum de more Thetis clamaret Achillem.
His & Bithynæ claſſes, & Pontica latè
Accedit regio: paret ſcopuloſa Carambis:
Parendi ſtudio fervet ſimul alta Sinope:
Fervet Halys: quique immenſis procul amnibus auctus

Cap-

Cappadocum medios populos diſcriminat Iris:
Thermodoonque Halybeſque, attritaq; ſaxa Promethea.
Præterea quà ſe Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodope procurrit in Æmum:
Quà Macedum per ſaxa ruit torrentibus undis
Axius, umbroſæque tegunt Halyacmona ripæ:
Quaque jacet diris omen Pharſalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi,
Conveniunt populi certatim, & juſſa faceſſunt.
Vos etiam veſtros his adjunxiſtis alumnos
Vicinæ paſſim vacuis jam mœnibus urbes;
Antiquæ Grajorum urbes, gens optima morum
Formatrix, clara ingeniis, & fortibus auſis:
Seu quæ littoreos tractus, Monteſque tenetis:
Seu quæ per medias diſperſæ exurgitis undas.
Tum latis Epiri, quà formidabile nautis
Attollunt ſummo caput Acroceraunia cœlo;
Urget opus, jamque Alcinoi dat regia cenſum,
Illyricæque manus, impacatique Liburni:
Littoraque Ionio paſſim pulſata profundo.
Nec tu, cui latè imperium terræque, mariſque
Bellatrix peperit virtus, & Martius ardor,
Non populos, non ipſa tuas terra inclyta gentes
Deſcribis, terra una armis, & fœta triumphis.
Una viris longe pollens, atque æmula cœlo:
Nubiferæ quam præruptis anfractibus Alpes
Præcingunt, mediamque pater ſecat Apenninus,
Et geminum rapido fluctu circumtonat æquor.
Deſcripſere ſuos (quamvis non axe ſub uno)
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis
Danubius, qui ſilvarum per vaſta volutus,
Paſcere non populos, non labere deſinit urbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſilvas,
Gallia Cæſareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quam findit Arar, quā permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna.
Tum quas Piniferis gentes prærupta Pyrene
Rupibus, Herculeas proſpectat ad uſque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formoſus utraque
Duria, & albenti Bætis præcinctus oliva,
Aura tamque Tagus volvens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.
Parte alia vaſtas circumvocat Africa vires:
Getuli Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora, & diſperſa mapalia ſilvis.

Scribitur & vacuis ut quiſque inventus arenis
Seu paſtor, ſeu ſuccintis venator in armis
Obſervans ſævos latebroſa ad teſqua leones.
Maſſylûm quicunque domos, quicunque repoſtos
Heſperidum lucos, munitaque montibus arva
Incolit, & ramis nativum decutit aurum:
Et qui vertentes immania ſaxa juvencos
Flectit arans, quà devictæ Carthaginis arces
Procubuere, jacentque infauſto in littore turres
Everſæ. Quantum illa metus, quantum illa laborum,
Urbs dedit inſultans Latio, & Laurentibus arvis,
Nunc paſſim vix relliquias, vix nomina ſervans,
Obruitur propriis non agnoſcenda ruinis.
Et querimur, genus infelix, humana labare
Membra ævo, cum regna palàm moriantur, & urbes.
Jamque Macas idem ardor habet: venere volantes,
Barcæi: venere ſuis Naſamones ab arvis:
Navifragas qui per Syrtes, infidaque circum
Littora, mœrentum ſpoliis onerantur, & altos
Inſiliunt nudi cumulos extantis arenæ,
Inque ſuas vertunt aliena pericula prædas.
Poſtremò Pſylli, Garamanticaque arva tenentes:
Quique Cyrenæas ſuſpendunt vomere glebas,
Laudataſque legunt ſuccis præſtantibus herbas:
Quique Jovis palmeta, Hasbytarumque receſſus:
Marmaricas qui latè oras: qui paſcua ſervant
Ægypti, Mareoſque, ſacer quos Nilus inundat,
Nilus ab æthereo ducens cunabula cœlo.
Nec minus & caſta ſenior cum Virgine cuſtos
Ibat, ut in patria nomen de more, genuſque
Ederet, & juſſum non ſegnis penderet aurum.
Ille domum antiquam, & regnata parentibus arva
Inviſens, ſecum proavos ex ordine reges,
Claraque facta ducum, pulcramque ab origine gentem
Mente recenſebat tacita, numerumque ſuorum,
Quamvis tunc pauper, quamvis incognitus ipſis
Agnatis, longè adveniens explere parabat.
Jam fines Galilæa tuos emenſus, & imas
Carmeli valles, quæque altus vertice opacat
Rura Thabor, ſparſamque jugis Samaritida terram,
Palmiferis, Salymas à læva liquerat arces:
Cum ſimul è tumulo muros, ac tecta domorum
Proſpexit, patriæque agnovit mœnia terræ:
Continuò lacrymas urbem veneratur obortis:
Intenditque manus, & ab imo pectore fatur.
Bethlemiæ turres, & non obſcura meorum

Regna patrum, magnique olim ſalvete Penates:
Tuque ò terra parens Regum, viſuraque Regem,
Cui Sol, & gemini famulantur cardinis axes,
Salve iterum: te vana Jovis cunabula Crete
Horreſcet, ponetque ſuos temeraria faſtus:
Mœnia te Dircæa trement, ipſamque pudebit
Ortygiam geminos Latonæ extollere partus.
Parva loquor: prono veniet diademate ſupplex
Illa potens rerum, terrarumque inclyta Roma,
Et ſeptemgeminos ſubmittet ad oſcula montes.
Dixit, & extrema movit veſtigia voce.
Maturatque viam ſenior, tardumque fatigat
Vectorem, & viſas greſſum molitur ad oras.
Et jam prona dies fluctus vergebat Iberos,
Purpureas pelago nubes, aurumque relinquens.
Ecce autem magnis plenam conventibus urbem
Protinus ut venere, extremos è limine portæ
Aſpiciunt. Miſtum confluxerat undique vulgus,
Turba ingens: credas longinquo ex æquore vectas
Ad merces properaſſe, aut devaſtantibus arva
Hoſtibus, in tutum trepidos fugiſſe colonos.
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta repleſſe viros, confuſoque ordine matres:
Permiſtos pecori agricolas: hos jungere plauſtra;
Hos intendere vela: alios diſcumbere apertis
Porticibus reſono compleri cuncta tumultu:
Accenſos variis lucere in partibus ignes.
Quæ pater admirans, tacito dum ſingula viſu
Percurrit, circumque domos, & limina luſtrat,
Nec ſupereſſe locum tecto videt. ibimus, inquit,
Quò Deus, & quò ſancta vocant oracula patrum.
Eſt ſpecus haud ingens parvæ ſub mœnibus urbis,
Incertum, manibus ne hominum, genio ne poteutis
Naturæ formatus, ut hæc ſpectacula terris
Præberet, tantoſque diu ſervatus in uſus,
Hoſpitio cœlum acciperet: cui plurima dorſo
Incumbit rupes pendentibus undique ſaxis
Aſpera: & exeſæ cingunt latera ardua cautes:
Defunctis operum domus haud ingrata colonis.
Huc Heros tandem, ſuperata ambage viarum,
Sic monitus, ducente Deo, cum conjuge ſancta
Devenit, multaque ſenex ſe nocte recepit;
Ac primum ſiccis ramalibus excitat ignem,
Stramineoque toto comitem locat, ægra cubantis
Membra ſuper veſtem involvens; mox alligat ipſos
Permulcens, jam non duros, jam ſponte ſequentes.

Quadrupedes, ut fortè aderat fęnile ſaligna
Subfultum crate, & palmarum vimine textum.
Nunc age, Caſtaliis quæ nunquam audita ſub antris,
Muſarumve choris celebrata, aut cognita Phœbo,
Expediam: vos ſecretos per devia calles,
Cęlicolæ, vos (ſi merui) monſtrate receſſus
Intactus: ventum ad cunas, & gaudia cęli.
Mirandoſque ortus, & tecta ſonantia ſacro
Vagitu. Stat ferre pedem, quà nulla priorum
Obvia ſint oculis vatum veſtigia noſtris.
Tempus erat, quo nox tardis invecta quadrigis
Nondum ſtelliferi mediam pervenit Olympi
Ad metam, & tacito ſcintillant ſidera motu:
Cum ſilvæque, urbeſque ſilent; cum feſſa labore
Accipiunt placidos mortalia pectora ſomnos:
Non fera, non volucris, non picto corpore ſerpens
Dat ſonitum, jamque in cineres conſederat ignis
Ultimus: & ſera perfuſus membra quiete
Scrupoſo ſenior caput acclinaverat antro.
Ecce autem nitor ex alto novus emicat, omnemque
Exuperat veniens atræ caliginis umbram:
Auditique chori Superûm, & cęleſtia curvas
Agmina pulſantum citharas, ac voce canentum.
Agnovit ſonitum, partuſque inſtare propinquos
Haud dubiis Virgo ſenſit lætiſſima ſignis.
Protinus erigitur ſtratis, cœloque nitentes
Attollit venerans oculos, ac talia fatur.
Omnipotens genitor, magno qui ſidera nutu,
Aëreoſque regis tractus, terraſque, fretumque,
Ecquid adeſt tempus, quo ſe ſine labe ſerenam
Efferat in lucem ſoboles tua? quo mihi tellus
Rideat, & teneris depingat floribus arva.
En tibi maturos fructus, en reddimus ingens
Depoſitum: tu, ne qua pio jactura pudori
Obrepat, ſummo defende, & conſule cœlo.
Ergo ego te gremio reptantem, & nota petentem
Ubera, care puer, molli ſtudioſa fovebo
Amplexu: tu blanda tuæ dabis oſcula matri
Arridens: colloque manum, & puerilia nectes
Brachia: & optatam capies per membra quietem.
Sic memorat, fruiturque Deo, comitumque micanti
Agmine, diviniſque animum concentibus explet.
Atque olli interea revoluto ſidere felix
Hora propinquabat. Quis me rapit? accipe vatem,
Diva tuum, rege, diva, tuum. feror arduus altas
In nubes. video totum deſcendere cęlum

Spectandi excitum ſtudio. Da pandere factum
Mirum, indictum, inſuetum, ingens: abſiſtite curæ
Degeneres, dum ſacra cano. Jam læta laborum,
Jam non tacta metu ſecli regina futuri
Stabat adhuc, nihil ipſa ſuo cum corde caducum,
Nil mortale putans, illam natuſque, paterque
Quique prius, quàm Sol cęlo, quàm Luna niteret,
Spiritus obſcuras ibat ſuper igneus undas,
Stant circum, & magnis permulcent pectora curis,
Præterea redeunt animo, quæcunque verendus
Dixerat interpres; acti ſine pondere menſes,
Servatuſque pudor. clauſa cum protinus alvo
(O noctem Superis lætam, & mortalibus ægris!)
Sicut erat foliis, ſtipulaque innixa rigenti,
Divinum, ſpectante polo, ſpectantibus aſtris,
Edit onus: Qualis rorem cum vere tepenti
Per tacitum matutinus deſudat Eous;
Et paſſim teretes lucent per gramina guttæ:
Terra madet: madet aſperſa ſub veſte viator
Horridus, & pluviæ vim non ſenſiſſe cadentis
Admirans, gelidas nudo pede proterit herbas.
Mira fides! puer æthereas jam lucis in auras
Prodierat, fęnoque latus male fultus agreſti,
Impulerat primis reſonum vagitibus antrum.
Alma parens nullos intra præcordia motus,
Aut incurſantes devexi ponderis ictus
Senſerat: hærebant immotis viſcera clauſtris.
Haud aliter, quàm cum purum ſpecularia Solem
Admittunt: lux ipſa quidem pertranſit, & omnes
Irrumpens laxat tenebras, & diſcutit umbras:
Illa manent illæſa; haud ulli pervia vento,
Non hyemi, radiis ſed tantùm obnoxia Phębi.
Tunc puerum tepido genitrix involvit amictu,
Exceptumque ſinu, blandèque ad pectora preſſum
Detulit in præſepe. Hic illum mitia anhelo
Ore fovent jumenta. O rerum occulta poteſtas!
Protinus agnoſcens dominum procumbit humi bos
Cernuus: & mora nulla, ſimul procumbit aſellus
Submittens caput, & trepidanti poplite adorat.
Fortunati ambo: non vos aut fabula Cretæ
Polluet, antiqui referens mendacia furti,
Sidoniam mare per medium vexiſſe puellam.
Aut ſua dum madidus celebrat portenta Cythæron
Infames inter thyaſos, vinoſaque ſacra,
Arguet obſequio ſenis inſudaſſe profani.
Solis quippe Deum vobis, & pignora cęli

Noſſe

Noſſe datum, ſolis cunabula tanta tueri.
Ergo dum refluo ſtabit circundata fluctu
Terra parens, dum præcipiti vertigine cęlum
Volvetur, Romana pius dum templa Sacerdos
Ritè colet, veſtri ſemper referentur honores,
Semper veſtra fides noſtris celebrabitur aris.
Quis tibi tunc animus, quæ ſancto in corde voluptas,
O genitrix, cum muta tuis famulantia cunis,
Ac circum de more ſacros referentia ritus
Aſpiceres Domino genua inclinare potenti,
Et ſua commotum trahere ad ſpectacula cęlum?
Magne pater, quæ tanta rudes prudentia ſenſus
Leniit? informi tantos quis pectore motus
Excivit calor, & pecudum in præcordia venit?
Ut quem non Reges, non accepere tot urbes,
Non populi, quibus una aras, & ſacra tueri
Cura fuit jam bos torpens, jam ſegnis aſellus
Autorem latè, poſſeſſoremque ſalutent?
Vocibus interea ſenſim puerilibus Heros
Excitus, ſomnum expulerat, noctemque fugarat
Ex oculis; jamque infantem videt, & videt ipſam,
Majorem aſpectu, majori & lumine matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventem,
Sublimemque ſolo, Superum cingente caterva
Aligera. Qualis noſtrum cum tendit in orbem,
Purpureis rutilat pennis nitidiſſima Phęnix;
Quam variè circum volucres comitantur euntem.
Illa volans, Solem nativo provocat auro
Fulva caput, caudam & roſeis interlita punctis
Cæruleam. ſtupet ipſa cohors: plauſuque ſonoro
Per ſudum ſtrepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem inſolitam: miratur ovantes
Cęlicolûm cantus ſenior. tum victus, & amens,
Attonituſque animi tantiſque ardoribus impar
Corruit, & geminas vultum demiſit in ulnas;
Affuſuſque diu tellurì immobilis hæſit.
Hic illum Superi juxta videre jacentem:
Vidit diua parens, nec longûm paſſa ſeniles
Obduci tenebris oculos; dat ſurgere, & ægrum
Suſtentare genu, tremuliſque inſiſtere plantis,
Divinoſque pati vultus, ſuperique nitorem
Ignis, & æthereas vibrantia lumina flammas.
Ille ubi paullatim vires, animumque reſumſit:
Nodoſo incumbens baculo, modulantia primùm
Agmina, reginamque Deûm de more ſalutat.
Mox ipſum accedens præſepe, ulvaque paluſtri

Impoſitum ſpectans Dominum terræque, mariſque
(O timor, ò mentis pietas!) puerilia membra
Non auſus tractare manu, cunctatur. ibi auram,
Inſperatam auram divino afflantis ab ore,
Ore trahens, ſubito correptus Numinis hauſtu,
Afflatuſque Deo, ſic tandem voce quieta
Incipit, & lacrymis oculos ſuffundit obortis.
Sancte puer, non te Phariis operoſa columnis
Atria, non variata Phrygum velamina textu
Excepere (jaces nullo ſpectabilis auro)
Anguſtum ſed vix ſtabulum, male commoda ſedes,
Et fragiles calami, lectæque paludibus herbæ
Fortuitum dant ecce torum laqueata Tyrannos
Tecta, & regifico capiant aulæa paratu.
Te pater æterno Superûm ditavit honore
Illuſtrans: tibi ſiderei domus aurea cęli
Plaudit, inextinctoſque parat natura triumphos.
Et tamen hanc ſedem Reges, hæc undique magna
Antra petent populi: longè quos pervia Calpe
Littore ab occiduo, nigriſque impellet ab Indis
Sol Oriens: quos & Boreas, & fervidus Auſter,
Diverſo inter ſe certantes cardine mittent.
Tu paſtor, tu diſperſas revocare per agros
Miſſus oves latè, pectuſque offerre periclis,
Prodigus ah nimium vitæ! per tela, per hoſtes
Obſcurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
Compeſces, ſaturumque gregem ſub tecta reduces.
O mihi certa fides Superûm, decus addite terris,
Nate Deo, Deus ipſe æterno è lumine lumen.
Te te ego, te circum genitrix, lætique miniſtri
Concinimus, primique tuos celebramus honores,
Longaque perpetuis indicimus Orgia faſtis.

LIBER III.

Uratum interea culmen bipatennis Olympi
Conſcendit Genitor, rerum inviolata poteſtas,
Læta fovens tacito ſub pectore; mox jubet omnes
Ad ſeſe acciri Superos, quique atria longè
Obſervant, quique arcanis penetralibus adſtant,
Præterea quos Eoos Aurora per ortus,
Et quos occiduæ propior videt Heſperus oræ.
Namque ferunt, olim leges cum conderet æquas
Rex Superûm, & valido mundum ſuſpenderet axe,
Diverſis ſtatuiſſe domos, diverſaque Divis.

Ho-

Hoſpitia, & dignos meritis tribuiſſe penates
Ordine cuique ſuos. Illi data recta frequentant;
Armaque, & ætatis affigunt nomina valvis.
Haud mora fit, celerant juſſi, volat æthere toto
Cœlicolûm glomerata manus, pars igne coruſco
Tota rubens, pars ſtelliferis innexa coronis.
Ipſe ſedens humeris clamydem fulgentibus aptat
Ingentem, & cœlum pariter, terraſque tegentem:
Quam quondam (ut perhibent) vigilans noctesq; dieſque
Ipſa ſuo nevit rerum natura Tonanti:
Adjecitque ſacræ decus admirabile telæ,
Per medium, perque extremas ſubtegminis oras
Immortale aurum intexens, grandeſque ſmaragdos.
Illic nam varia Mundum diſtinxerat arte
Gnara operum mater, certiſque elementa figuris,
Et rerum ſpecies, animaſque, & quicquid ab alta
Fundit mente Pater. Generis primordia noſtri,
Cernere erat limum informem: jam præpete penna
Deferri volucres liquidum per inane videres,
Jam ſilvis errare feras; pontumque natari
Piſcibus, & vero credas ſpumeſcere fluctu.
Hic poſtquam aligeros gemmata ſedilia cœtus
Accepere, Pater ſolio ſic infit ab alto.
Ætherii proceres (neque enim ignoratis, & auſu
Infandos, dirûmque acies ſuper aſtra frementes)
Si mecum juvat antiquos ab origine motus
Inſpicere, & veterum pariter meminiſſe laborum:
Quandoquidem hæc vobis peperit victoria laudem,
Huc animos, huc pacatas advertite mentes.
Vos, cum omne arderet Cœlum ſervilibus armis,
Arctoumque furor pertenderet impius axem
Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones,
Fida manus mecum manſiſtis, & ultima tandem
Experti, cœlo victricia ſigna tuliſtis,
Æternumque alta fixiſtis in arce trophæum.
Quos ego pro meritis inſigni munere palmæ
Donavi, regnique in partem, operumque recepi,
Præcipuoſque habui, lectoſque ad juſſa miniſtros:
Uſque adeò fixa antiqui ſtat gratia facti.
Nec minus & noſtras audiſtis ſæpe querelas,
Vidiſtiſque graves flammati pectoris æſtus,
Tunc cum prima novas egit dementia gentes
Arboris auricomæ cœleſtia carpere poma:
Poma gravi ſeros guſtu læſura nepotes.
Munere quin ſuperûm indignas ſpoliaſtis, & umbra
Sacrorum latè nemorum: aſſiduoque labore

Mul-

Multaſtis miſeras, vitæ & brevioribus annis.
Quid repetam veteri ſumptas de crimine pœnas?
Exiliumque informe Erebi, tenebraſque repoſtas?
Quæ tacito mecum ſpectaſtis lumine, & iidem
Terrarum ſortem mœſti indoluiſtis acerbam.
Aut etiam ut noſtri longo poſt tempore tandem
Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
Viſque arcana leves ſenſim demiſſa per auras
Fœcundam intactæ compleit Virginis alvum?
An temerè hoc, nullaque actum ratione putatis?
Quippe ita manſuras decuit me ponere leges:
Quò terræque, poluſque, homines, divique viciſſim
Fœderibus ſtarent certis, & pignore tanto
Servarent memorem cognatæ ſtirpis amorem.
Quare agite, & jam nunc humana capeſſite fata:
Ac primum duri parvi ſub cautibus antri
Gramineos luſtrate toros: luſtrate beatam
Pauperibus ſedem calamis: cunctique recentes
Submiſſi cunas accedite, dum pia Mater
Complexu in molli natum fovet, ubera pernox
Indulgens teneris pueri rorantia labris.
Nec procul in ſtipula demiſſo pectore mutum
Procumbit pecus, & domini veſtigia lambens
Pervigilat, longos fundit dum tibia cantus.
Hic fauſtos ortus pueri, noctemque verendam
Diſcurſu per inane levi, paſſimque canoris
Laudibus excipite, & plauſu celebrate faventes
Omnia felicem ventura in ſecula pacem,
Certatimque renaſcentis cunabula mundi,
Victum anguem, victumque anguis furiale venenum:
Sic placitum, ſic averſos conjungere terris
Cœlicolas: ſic ferre homines ad ſidera certum eſt.
Hæc ubi dicta: novum ſuperis inſpirat amorem,
Quo ſubitò veteres deponant pectoris iras,
Obliti ſcelerum, Patriſque exempla ſecuti,
Terrarum flagrent ſtudio, & mortalia curent.
Nec mora: Lætitiam choreis tum forte vacantem
Advocat (hæc magni motuſque, animoſque Tonantis
Temperat, & vultum diſcuſſa nube ſerenat)
Lætitiam, quæ cęlicolûm per limina ſemper
Diſcurſat, raròque imas petit hoſpita terras:
Curarumque expers, lacrymaſque exoſa virago,
Exultat, totoque abigit ſuſpiria cęlo.
Ut ſtetit ante Patrem, terraſque accedere juſſa eſt:
Mobilibus pictas humeris accommodat alas,
Nenimenque viæ comites vocat. Ilicet adſunt

Ju-

Jucundæ viſu facies, Cantuſque, Chorique,
Gaudiaque, Plauſuſque, & honeſtis ignibus ardens
Rectus Amor: quem nuda Fides, Speſque inſcia luctus
Vadentem, mira unanimes pietate ſorores
Obſervant. Sequitur mox inculpata Voluptas,
Gratiaque, & niveam ſuadens Concordia pacem.
Cumque propinquaſſet portæ, quæ maxima cęlo
Dicitur, æternumque micat radiata coruſcis
Aſtrorum ſiguis: quando mortalibus ægris
Dant nimbos aliæ, & damnant caligine terras:
Succinctæ occurrunt Horæ properantibus alis,
Inſomnes Horæ: namque his fulgentia divûm
Limina, & ingentis cuſtodia credita cęli.
Protinus æratos impulſo cardine poſtes
Cum ſonitu, magnoque polos quaſſante fragore,
Præpandunt obnixæ humeris. Volat illa per auras
Obſcura ſub nocte nitens; gratantur eunti
Sidera. Jam feſtas meditatur Luna choreas;
Exultant Hyades: gaudet murata Bootes
Plauſtra auro, totoſque auro fulgere juvencos.
Tunc primum viſa eſt, miſeri poſt fata parentis,
Riſiſſe Erigone, & longum poſuiſſe dolorem:
Armatoque enſis ſubducitur Orioni.
Ut verò umbroſis poſuit veſtigia ſilvis,
Culmina conſcendit paſtorum; atque omnia latè
Perluſtrans tacitis oculis loca, concutis alas
Applaudens: pictoſque ſinus ſub nocte coruſcans,
Subriſit lætum, puraque in luce refulſit.
Primi illam ſenſere canes: ſenſere jacentes
Hędorum paſſim per dura cubilia matres:
Balatuque ovium valles ſonuere propinquæ,
Saxaque, & attoniti caput erexere magiſtri.
Tunc ait: O parvi vigiles gregis, ò bona pubes
Sylvarum, ſuperis gratum genus, ite beati
Paſtores, ite antra novis intendite ſertis:
Reginam ad cunas, poſitumque in ſtramine Regem
(Certa fides) alti jam jam Moderator olympi
Cernere dat: properare: novique repentia lactis
Munera, cumque ſuo date condita ſubere mella:
Inſuetum & ſilvis ſtipula deducite carmen.
Nec plura effata, in nubes taciturna receſſit,
Et penitus nigra noctis ſe condidit umbra.
Olli inter ſeſe vario ſermone volutant,
Quid Superum mandata velint, quas quærere cunas,
Quos jubeant reges, quæ cingere frondibus antra?
Continuò variis innectunt tempora ramis:

Ne-

Nectitur & lentiſcus, opacæque arbutus umbræ,
Roſque maris, buxuſque & denſa comas terebinthus,
Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
Mox ſylvam exquirunt omnem, ſaltuſque repoſtos
Flammiferis luſtrant tædis. Ardere putares
Arva procul, totumque incendi lumine montem.
Tandem inter dumos feſſi, ſub rupe cavata
Speluncam aſpiciunt, vocemque rudentis aſelli
Auribus accepere: vident ipſumque, bovemque,
Longævumque ſenem, ſtantemque ad lumina matrem
Inſomnem, & preſſis refoventem pignus in ulnis.
Ergo inſperatæ gaviſi munere ſortis,
Ocyus ingentem procero ſtipite laurum,
Avulſamque ſolo palmam ab radicibus imis
Attollunt humeris: perque intervalla canentes
Cum plauſu, chorelſque, & multiſono modulatu
Veſtibuli ante aditum ſtatuunt; omnemque coronant
Fronde locum: grandes oleas, cedroſque comantes
Affigunt, longiſque advelant limina ſertis,
Et latè Idaliam ſpargunt cum baccare myrtum,
Quos bonus ex antro dictis aggreſſus amicis
Compellat ſenior, placidaque hæc voce profatur.
Dicite paſtores (neque enim ſine numine, credo,
Tam certum tenuiſtis iter) cui tanta paratis
Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
Texitis? anne aliquis ſuperûm Patre miſſus ab alto
Has docuit ſedes, locaque hæc accedere juſſit?
Sic memorans, ſeſe lætum venientibus offert.
Illi autem: Nova per tenebras, nova lucis imago,
O genitor, media viſa eſt modo lumina ſilva
Spargere, & in noſtras diffundere gaudia mentes:
Sive Deus cœlo veniens, ſeu fortè deorum
Nuntius, in dubio eſt: nos vultum, habitumq; loquentis
Vidimus, & motas per noctem audivimus alas.
Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
Antrum introgreſſi, calathis ſylveſtria plenis
Dona ferunt: matrem & læto ſimul ore ſalutant.
Tum puero adſtantes Lycidas, & maximus Ægon,
Ægon, Cetulis centum cui paſcua campis,
Centeni per rura greges Maſſyla vagantur;
Ipſe caput latè quâ Bagrada, quâ vagus errat
Triton, Cinyphiæ qua devolvuntur arenæ,
Ingens agricolis, ingens paſtoribus Ægon.
At Lycidas vix urbe ſua, vix colle propinquo
Cognitus, æquoreas carmen deflexit ad undas:
Et tamen hi non voce pares, non viribus æquis,
Inter

Inter adorantum choreas, plauſuſque Deorum,
Ruſtica ſeprena modulantur carmina canna.
Hoc erat, alme Puer, patriis quod noſter in antris
Tityrus attritæ ſprevit rude carmen avenæ,
Et cecinit dignas Romano Conſule ſilvas.
Ultima Cumæi venit jam carminis ætas:
Magna per exactos renovantur ſecula curſus.
Scilicet hæc Virgo eſt, hæc ſunt Saturnia regna.
Hæc nova progenies cœlo deſcendit ab alto?
Progenies, per quam toto gens aurea mundo
Surget, & in mediis palmes florebit ariſtis.
Qua duce, ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri,
Irrita perpetua ſolvent formidine terras,
Et vetitum magni pandetur limen Olympi:
Occidet & ſerpens, miſeros quæ prima parentes
Eluſit portentificis imbuta venenis.
Tunc Deûm vitam accipies? Diviſque videbis
Permiſtos heroas: & ipſe videberis illis,
Pacatumque reges patriis virtutibus orbem?
Aſpice felici diffuſum lumine cœlum,
Campoſque, fluvioſque, ipſaſque in montibus herbas,
Aſpice, venturo lætentur ut omnia ſeclo.
Ipſæ lacte domum referent diſtenta capellæ
Ubera: nec magnos metuent armenta leones,
Agnaque per gladios ibit ſecura nocentes,
Biſque ſuperfuſos ſervabit tincta rubores.
Interea tibi, parve Puer, munuſcula prima
Contingent, hederæque, intermiſtique corymbi.
Ipſa tibi blandos fundent cunabula flores,
Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella:
Mella dabunt quercus: omnis feret omnia tellus.
At poſtquam firmata virum te fecerit ætas,
Et tua jam totum noteſcent facta per orbem.
Alter erit tùm Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Delectos Heroas: erunt etiam altera bella:
Atque ingens Stygias ibis prædator ad undas.
Incipe, parve puer, riſu cognoſcere matrem,
Chara Dei ſoboles, magnum cœli incrementum.
Talia dum referunt paſtores; avia longè
Reſponſant nemora, & voces ad ſidera jactant
Intonſi montes: ipſæ per confraga rupes,
Ipſa ſonant arbuſta: Deus, Deus ille Menalca.
Hic ſubitò magnum viſi per inane volatus
Cæleſtum, curſuſque alacres, alacreſque recurſus:
Auditæque procul voces, ſonituſque rotarum.
Scilicet innocuis per ſolum exercitus armis

Ibat

Ibat ovans, diviſæ acies, terna agmina ternis
Inſtructa ordinibus belli ſimulacra ciebant.
Ter clypeis jam cedentes invadere nubes
Aſpiceres: vacuas ter mittere tela per auras:
Ter clamare ducem: mox diſſita cogere ſigna,
Atque unam lætæ faciem præferre phalangis:
Rurſus & aërios percurrere milite campos;
Semotoſque alios conſtanti incedere paſſu
Nubila per, lataſque vias: & jungere nexu
Brachia, perpetuis quatientes motibus alas,
Geſtanteſque manu noſtræ argumenta ſalutis,
Spinaſque, clavoſque, horrenti & vimine faſces,
Hæſuramque haſtam lateri, medicataque felle
Pocula, ſublimemque crucem, immanemq; columnam.
Ibant, & dulci mulcebant æthera cantu.
Innumeras alii laudes, & magna Parentis
Facta canunt: ut prima novi fundaverit orbis
Mœnia, telluremque vagis diſcluſerit undis:
Ut paſſim varios cœlo ſuſpenderit ignes,
Lunamqne, ſtellaſque; ut magni lumina ſolis,
Jam latè extremo tenebris Oriente fugatis,
Protulerit, Tu belligeras metuende cohortes
Dejicis, exturbaſque polo: tu fulmine quaſſas
Cum duce ſigna ſuo, nigroque involvis Averno,
Cocytumque jubes, triſteſque habitare lacunas.
Te gemini cecinere axes, te maxima tellus,
Victorem cecinit vaſtis cum fluctibus æquor.
Nec te hominum fraudes, non avertere nefanda
Crimina, ſed læto ſpectas mortalia vultu,
Dignataſque tuo ſolaris Numine terras.
Salve Magne Opifex cœli, Rex maxime divûm,
Terrarumque, hominumq; ſalus: quem ſidera, quem ſol,
Quem metuunt reges tenebrarum, & Tartarus ingens.
Cui latè humanum ſervit genus: omnia ſolus
Qui regis: omnia amas pariter, tibi nomina mille,
Mille poteſtatum, regnorum inſignia mille.
Salve author: ſalve immenſi dominator olympi;
Et nobis felix, terriſque labantibus adſis.
Ingeminant plauſum nubes: latèque per auras
Diſcurſat vox, & cœli convexa reſultant.
Herboſo tum fortè toro, undiſoniſque ſub antris
Venturas tacito volvebat pectore ſortes
Cæruleus rex, humentum generator aquarum
Jordanes, quem juxta hilari famulantia vultu
Agmina denſantur natæ, pulcherrima Glauce,
Dotoque, Protoque, Galenaque, Lamprotoëque,

Na-

Nudæ humero, nudis diſcincta veſte papillis:
Callirhoë, Byroque, Pheruſaque, Dynamenequè,
Aſphaltiſque adſueta leves fluitare per undas:
Ipſaque odoratis perfuſa liquoribus Anthis,
Anthis, quâ non ulla novos miſcere colores
Doctior, aut pictis caput exornare coronis.
Mox Hyale, atque Thoë, & vultu nitidiſſima Crene,
Gongilieque, Rhoëque, & candida Limnoria,
Et Dryope, & virides Borane reſoluta capillos:
Ore omnes formoſæ, albis in veſtibus omnes,
Omnes puniceis evinctæ crura cothurnis.
Ipſe antro medius, pronaque acclivis in urna
Fundit aquas. Nitet urna novis variata figuris
Cryſtallo ex alba, & puro perlucida vitro,
Egregium decus, & ſuperûm mirabile donum.
Umbroſis hic ſilva comis, denſiſque virebat
Arboribus, cervi paſſim, capreæque fugaces
Æſtivum viridi captabant frigus in umbra.
In medio, auratis effulgens fluctibus amnis
Errabat campo, & curſu læta arva ſecabat.
Hic juvenis, fulvis velatus corpora ſetis,
Stans celſo in ſcopulo, regem, dominumque Deorum
Vorticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
At viridi in ripa lecti de more miniſtri
Succincti expectant: proniſque in flumina palmis
Protendunt niveas, cœleſtia lintea, veſtes.
Ipſe Pater Cœlo latè manifeſta ſereno
Signa dabat, naroque levem per inane columbam
Inſignem radiis mittebat, & igne coruſco.
Attonitæ circûm venerantur Numina Nymphæ,
Et fluvius refugas ad fontem convocat undas.
Talia cælata genitor dum ſpectat in urna
Fatorum ignarus, oculoſque ad ſingula volvit
Admirans: videt inſolitos erumpere fontes,
Ingentemque undare domum, cavaque antra repleri
Fluctibus, atque novum latices ſumpſiſſe ſaporem.
Dumque hæret, pavitatque ſimul, dum ſublevat undis
Muſcoſum caput, & taurino cornua vultu,
Aſpicit inſuetas latè floreſcere ripas,
Claraque per denſas diſcurrere lumina ſilvas
Paſtorum ludo: & lætos ad ſidera cantus,
Divinaſque audit voces, & Numina paſſim
Adveniſſe Deum teſtantia. protinus ambas
Ad cœlum palmas hilari cum voce tetendit.
O maris, ò terræ, divûmque, hominumque repertor,
Quis tua vel magno decreta incognita cœlo

Detu-

Detulit huc audax, mediiſque abſcondit in undis?
Ipſe mihi hæc quondam (memini) dum talia mecum
Sæpe agitat, repetitque volens, narrare ſolebat
Cæruleus Proteus: mendax ſi cæterà Proteus,
Non tamen hoc vanas effudit carmine voces.
Adveniet tibi Jordanes, properantibus annis,
Adveniet, mihi crede, inquit: certiſſima cœlum
Signa dedit: nec me deluſum oracula fallunt:
Qui te olim Nili ſupra ſeptemplicis ortus,
Supra Indum, & Gangem, fontemque binominis Iſtri
Attollet fama, qui te Tyberique, Padoque
Præferet, atque tuos aſtris æquabit honores.
Cujus in adventu triſtes diſcedere morbi
Corporibus paſſim incipient. Jam victa repentè
Ceſſabit, turpes ſquamas, maculaſque remittet
Dira lues: laceroſque elephas effuſus in artus
Ulcera ſanguineo ſiſtet manantia tabo.
Quin & lethales (dictu mirabile) febres
Diffugient juſſæ, poſſeſſaque membra relinquent.
Cedet & infeſtæ violentior ira Dianæ,
Ira nocens, quæ fulminea velut icta ruina,
Corpora cum gemitu ad terram proſternit, & igni
Interdum, nunc perdere aqua (miſerabile viſu)
Feſtinat: ſtygio nimirum armata veneno
Exuperat vis, & ſpumas agit ore tumentes.
Nec jam ultra, longo vires minuente veterno,
Tabificus per operta impunè vagabitur hydrops
Exitio obrepens miſerorum, atque omnia latè
Viſcera per varios perdet tumefacta dolores.
Non aliàs vinctæ tam crebra ſilentia linguæ
Abrumpent. Noctem aut toties, tenebraſque priores
Excutient oculi, qui nunquam ſidera, nunquam
Ardentem magni viderunt lampada Solis.
Multa quidem majora fide, ſed vera, ſed ipſos
Quæ teneant ſpectantum oculos, poſſum ore referre,
Sed propero: ventura tamen mirabitur ætas.
Cernere erit, claudos paſſim genua ægra trahentes
Firmato ſubitos extendere poplite greſſus.
Tum nervis labefacta, diùque trementia membra
(Quis credat, niſi certa meus mihi cantet Apollo?)
Reſtringi, & validus cum robore ſumere vires:
Atque alius rapto juſſus conſurgere lecto,
Haud mora, proſiliet: paſſuque in templa citato
Contendens, onus ipſe humeris portabit. Ibi ingens
Clamor, & innumeræ circum donaria voces
Spectantis populi, & rerum novitate paventis.

Parte alia extinctam penitus, ſenſuque carentem
Ad ſua jam cernes revocari munera dextram.
Nec minus & tacta compeſci veſte cruorem
Fœmineum: exangueſque artus, pallentiaque ora
Ilicet obſtructis calefacta rubeſcere venis.
Ipſas quin etiam furias ſub Tartara pelli,
Immanes Erebi furias: tum feſſa levari
Pectora, vexatoſque malis cruciantibus artus:
Hinc vacuas latè impleri ſtridoribus auras
Dirarum fruſtrà clamantum, ac ſæva trementum
Verbera, perque cavas conantum evadere nubes.
Jam deploratis vitam poſt funera reddi
Corporibus video: jam mœſtam incedere pompam,
Feralemque anteire tubam: mox gaudia matrum
Inſperata, patrumque hilares verſo ordine fletus,
Et circumfuſam populis lætantibus urbem.
Huic tu nutantes quoties aſſurgere montes,
Et (mirum) inſuetas curvare cacumina ſilvas
Aſpicies! Quoties humenti in gramine ripæ
Aut ſolantem æſtus, aut leues pectore ſomnos
Carpentem, tenui aſſueſces mulcere ſuſurro?
Macte tuis meritò ripis, macte omnibus undis,
Ad te depoſito properabunt Numina faſtu;
Nudabuntque ſacros artus, & carmina dicent
Ad numerum; cùm tu felix jam flumine ſancto
Authorem rerum, divûmque, hominumque parentem
(Tantus honos, laus tanta tuo, Rex maxime, fonti)
Exutum veſte accipies: atque hoſpite tanto
Attonitus trepidas hortabere voce Napæas.
Ite citæ, date thura pias adolenda per aras,
Cæruleæ comites, viridique ſedilia muſco
Inſtruite: & vitreis ſuſpendite ſerta columnis:
Purpureas miſcere roſas, miſcete hyacinthos,
Liliaque, & pulchro regem conſpergite nimbo.
Tunc nomen latè clarum Jordanis ad auras
Attollent montes: Jordanem maxima circùm
Æquora, Jordanem ſilvæque, amneſque ſonabunt,
Illa autem humanis quamvis latura ruinis
Auxilium, finemque dies; gratiſſima quamvis
Urbibus adveniat, totumque optanda per orbem:
Fluminibus tamen, & noſtris felicior undis
(Si qua fides, ſi qua eſt veri prudentia Proteo)
Oſtendet roſeos ſtellis ridentibus ortus.
Quandoquidem non divitias, non quæret honores
Ille Patris decus, ac virtus, mortalia poſtquam
Membra ſibi, & fragiles jam ſponte induxerit artus.
Non

Non ſceptrum invadet Cypri: non Caſpia regna
Diripiet non exuviis Babylona ſuperbam
Exuet: aut alto ſcandet Capitolia curru
Militibus circum, & læto comitante ſenatu.
Sed maris undiſoni tractus, & littora longè
Curva ſecans, media ſocios ſibi quæret in acta;
Diſperſoſque mari nautas, nudoſque colonos
Undarum, ſinuoſa fretis jactare parantes
Retia, vexatas aut jam reparare ſagenas
Sollicitos, Patris ad ſolium, ac ſua tecta vocabit!
Atque ollis jus omne, poteſtatemque medendi
Adjiciet: pellent morbos, dentoſque retundent
Vipereos, Orcique acies, ac monſtra jugabunt.
Quin & cuſtodes foribus radiantis Olympi
Præficiet; ſervare aditus, & clauſtra jubebit
Aurea: queis non ulla queat vis ſæva nocere
Eumenidum, durique umbrarum obſiſtere poſtes.
Tum ſedes paſſim emeritis duodena per aſtra
Inſtituet: diſtincta ſuos de more ſequetur
Turba duces: illi leges, & ſancta vocatis
Jura dabunt, plauſu ſociorum, atque agmine læti.
Felices, qui jam cymba, remiſque relictis,
Alta ſerenati conſcendent culmina cœli.
Præterea (ſi certa fides, nec vana futuri
Gaudia) cognatas etiam ſpectabimus undas
Lenæos verti in latices. Ea prima Deûm Rex
Arcana, hos primos per ſigna oſtendet honores
Accepti latè imperii. Mirabitur auctus
Lympha ſuos, juſſa inſuetum ſpumare capaces
Per pateras, largèque novum diffundere nectar,
Et menſas hilarare, & felices hymenæos.
Nec ſemel ille altum remis evectus in æquor,
Cum jam fruſtrato ſocios rediiſſe labore
Accipiet, præda ingenti ditabit, & udos
Squamigerûm ſtrata cumulos exponet in alga.
Iratos etiam fluctus, tumidaſque procellas,
Miſcenteſque imo turbatam gurgite arenam,
Jamque ſuperjecto merſuras æquora puppim,
Imperio premet increpitans: cadet arduus undæ
Impetus: atque audiſſe minantis juſſa putares
Euroſque, Zephyroſque, & ovantes turbine Coros.
Quid loquar, ut gemino numeroſas piſce catervas
Munere & exiguo Cereris miſerabile vulgus,
Matres, atque viros pariter per gramina paſcet?
Ut jam bis ſenis redeant fragmenta caniſtris?
Aut intempeſta gradiens ut nocte per altum

Libera ſubſtrato ponet veſtigia ponto:
Vixque undas ſicco tanget pede? ſcilicet olli
Adſtabunt blandæ Nereides: humida paſſim
Sternent ſe freta: tum fundo Neptunus ab imo
Excitus, agnoſcet dominum: poſitoque tridente
Cum Phorco, Glaucoque, & ſemifero comitatu
Proſilier, trepiduſque ſacris dabit oſcula plantis.
Sed quid ego exili vectus ſuper alta phaſelo
Cuncta ſequor memorans: non ſi Parnaſſia Muſæ
Antra mihi, ſacroſque aditus, atque aurea pandant
Limina, ſufficiam; non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent, centumque ærato è gutture linguæ
Vocibus expument agitanrem pectora Phœbum,
Laudatos valeam venturi principis actus
Ennmerare, novoque amplecti ſingula cantu.
Hæc ſenior quondam felici pectore Proteus
Vaticinans (ut forte meo diverterat antro)
Præmonuit: nunc eventus ſtat ſigna futuri
Expectare. Nitor roſeo ſed fulſit ab ortu
Clarior: & radiis dux prævia matutinis
Oceani procul extremo ſe littore tollit
Exoriens Aurora: ſinuſque indnta rubentes,
Ante diem citat auricomos ad Fræna jugales.
Et jam conſuetis tempus me currere ripis
Undantem, magnoſque lacus, & prata ſecantem
Vorticibus. Viden, ut noſtros agit impetus amnes,
Jordanemque vocat tumidarum murmur aquarum?
Sic fatus, confeſtim humeris circundat amictus
Inſolitos: quos pulchræ udis nevere ſub antris
Naïades, molli ducentes ſtamina muſco,
Sidonioque rudes ſaturantes murice telas,
Aurea conſperſo variarunt ſidera limbo;
Atque ita ſe tandem curren̄ti reddidit alveo
Spumeus, & motas aſpergine miſcuit undas.
Hactenus, ò Superi, partus tentaſſe verendos
Sit ſatis: optatam poſcit me dulcis ad umbram
Pauſilypus, poſcunt Neptunia littora, & udi
Tritones, Nereuſque ſenex, Panopèque, Ephyreque,
Et Melite, quæque in primis mihi grata miniſtrat
Ocia, Muſarumque cavas per ſaxa latebras,
Mergillina, novos fundunt ubi citria flores,
Citria Medorum ſacros referentia lucos:
Et mihi non ſolita nectit de fronde coronam.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII.

DE MORTE CHRISTI DOMINI

Ad Mortales lamentatio.

SI quando magnum mirati ſurgere Solem
Oceano, & toto flammas diffundere cœlo:
Certatimque ſuo terras ambire meatu
Noctivagam Phœben præcinctam cornibus aureis.
Æternoſque aſtrorum ignes, cœlique micantes
Scintillare oculos: aliquem dare jura putaſtis,
Atque polo regnare hominum, rerumque parentem,
Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus æther,
Cuncta ſupercilio qui temperet: hunc ſimul ægri
Mortales (ſi veſtra dolor præcordia tangit)
Aſpicite immiti trajectum pectora ferro:
Pectora, fœdataſque manus, perfuſaque tabo
Ora, cruentarumque caput, crineſque revulſos
Aſpicite, & plenos lacrymarum fundite rivos.
Heu ſcelus, heu crudele nefas! jacet altus olympi
Rector, & amiſſo torpent Elementa magiſtro.
Quin etiam vacuum adſueto ſine pondere cœlum
Nutat & ipſa ſuum quærunt ſolia aurea Regem.
Quem diverſa procul ſævo cum crimine tellus
Ignotum populis caput, & miſerabile corpus
Suſtinet, exangueſque ſinu complectitur artus,
Et tremefacta graves teſtatur murmure queſtus.
Teſtatur Sol ipſe ſuum ſub nube dolorem
Jam latitans, atràque notans ferrugine frontem;
Tu quoque deformeſque genas, pallentiaque ora
Contegis, inferiaſque tuo das, Luna, Tonanti;
Auratum flavo tondens de vertice crinem,
Et lacrymas unda fundens in nocte tepentes.
Nec minus abruptis, fama eſt, exiſſe ſepulcris,
Perque vias erraſſe novis ſimulacra figuris:
Excitaſque umbras medias ululaſſe per urbes
Sub noctem, & notos queſtu impleviſſe penates.
Quid? non & pelagi rabies attollere fluctus
Immanes viſa eſt: monteſque evolvere aquarum:

Dejectura urbes, terraſque hauſtura profundo?
Cum ſimul & caput undiſonis emerſus ab antris
Cæruleus Triton rauco ſuper æquora cornu
Conſtreperet, nautaſque horrenda voce moneret,
Naturæ cecidiſſe Patrem, Regemque, Deumque.
Hæne manus vaſti junxerunt fœdera mundi?
Harum opus eſt, quodcunque jacet, quodcumq; movetur?
Quicquid ubique parens rerum Natura gubernat,
Frugiferens tellus, fœtumque animantibus æquor,
Vitaliſque aër, atque ignibus æthra coruſcis?
Et tunc (proh facinus, quantum potuere nocentum
Flagitia!) immiſſis dant pervia vulnera clavis,
Liventeſque atro fœdant ſqualore lacertos.
Heu, caput indignum ſpinis, venerandaque cœlo,
Et toties clara ſtellarum impexa corona
Cæſaries: heu pectus hians: convulſaque dira
Barba manu: tunſique artus, & frigida membra!
Voſne pedes cœlum premere, & vaga ſidera ſueti,
Fulgenteſque domos ſuperum, ſublimia tecta,
Tam ſævæ immanes perpeſſi cuſpidis ictus,
Et terram, & duras ſparſiſtis ſanguine cautes?
Nec trepidat mens cæca hominum? Quæ tanta tenaci
Durities in corde riget? num nigra videtis
Tartara tot claris hominum viduata trophæis,
Deſertaſque in nocte domos, & triſtia regna,
Feliceſque animas lætum Pæana canentes
Pone ſequi regem, & cœlo inſediſſe ſereno?
Quid ſi non tantos ſubiiſſet ſponte labores,
Humanamque ſua penſaſſet morte ſalutem
Ille ſator rerum, & ſummi mens certa Parentis,
Qui nutu ingentes mundi moderatur habenas,
Ut tandem intactos picea Phlegetontis ab unda
Poſt obitum æternæ donaret munere lucis,
In partemque ſuorum operum, regnique vocaret?
Tantus amor, generis ſervandi & gloria noſtri,
Quare agite, ex animis mortales pellite veſtris,
Si quid adhuc manet antiqua de ſorde relictum,
Mendaceſque deos, & deteſtanda priorum
Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
Imbuat effuſo terram nec ſanguine taurus:
Nec miſer ille ſuæ divulſus ab ubere matris
Ignotos agnus balet ſuper hoſtia cultros:
Vivat ovis, vivat quicquid ſub ſole creatum eſt.
Mentem, animumque Deo, non thura, aut exta parate.
Has illi pecudum fibras, hæc reddite dona.
Cernitis, ut pronum flectat caput? ut pia pandat
Bra-

Brachia, & ingratas vocet ad ſua vulnera gentes?
Oblitaſque viæ moneat meminiſſe relictæ!
Scilicet amplexus non rejecturus amicos,
At vos obtuſas ignari avertitis aures,
Infelix genus, & ſævæ ludibria mortis!
Nec, quanta a tergo jam inſtent tormenta, videtis.
Tempus erit, cùm veſtra illum commiſſa notantem,
Mulctantemque reos, altâque in nube ſedentem
Aſpicietis, & horrentes tremor opprimet artus.
Nec jam ferre oculos flammarum ardore coruſcos,
Aut timido acie vultus contendere contrà
Audebit quiſquam ſibi conſcius. Ibit in ignes
Turba nocens, ſonreſque exolvet corpore pœnas;
Pallenteſque æternûm amnes, vaſtaſque lacunas
Cocyti colet, & furias horreſcet hiantes:
Atque animum monitis non intendiſſe pigebit.
Tunc vos exactæ capient mala tædia vitæ
Expertes cœli, atque auræ ſub nocte profunda:
Inque caput trifidos nequicquam optabitis ignes,
Et fruſtra erectas tolletis ad æthera palmas:
Quos ſuperûm cœtus, & fortunata piorum
Agmina vix lacrymis poterunt ſpectare retentis,
Invidiæ ſtimulis, diriſque ultricibus actos.
Ergo vitales miſeri dum carpitis auras,
Dum compos mens ipſa ſui eſt, dum certa facultas;
Dum ratio, tempuſque ſinunt; ſimul ite frequentes,
Ite pii, veniam factis expoſcite veſtris:
Ite animos purgate, Orcique inhibete rapinas,
Et tandem patrio mentem convertite cœlo.
Sic rex ille hominum vacui ſpoliator Averni,
Oblitus ſcelerum, cognaræ ſtirpis amore,
Promiſſique memor, mentes intrabit amicas,
Veſtaque poſthabitis recolet præcordia templis:
Poſtque tot exhauſtos, vitæque, obituſque labores,
Illo, quo pluvias, quo pellit nubila vultu,
Ablutos labe excipiet, lætuſque reponet
Sidereos inter proceres, ſanctumque ſenatum,
Sub pedibuſque dabit ſtellantia cernere clauſtra.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

ECLOGA PRIMA

Phyllis.

LYCIDAS, MYCON.

Mirabar, vicina, Mycon, per littora nuper
Dum vagor, expectoq; leves ad pabula thynnos,
Quid tantum inſuetus ſtreperet mihi corvus, & udæ
Per ſcopulos paſſim fulicæ, perque antra repoſtæ
Triſtia ſlebilibus complerent ſaxa querelis:
Cum jam nec curvus reſiliret ab æquore delphin,
Nec ſolitos de more choros induceret undis.
Ecce dies aderat, charam qua Phyllida terræ
Condidimus, tumuloque pias deflevimus umbras.
Ah miſeri: & poſthac nec triſtes linquimus auras:
Nec dubitat ſævus ſolatia ferre Pylemon.
MY. Scilicet id fuerat, tota quod nocte vaganti
Huc illuc, dum Pauſilipi latus omne pererro,
Piſcoſamque lego celeri Neſida phaſelo:
Neſcio quid queruli gemerent lacrymabile mergi.
Phyllis ad inferias, Phyllis (ſi credimus) illos
Ad gemitum, o Lycida, tumulique ad ſacra vocabat.
LY. Eheu, chare Mycon, qualis ſpectacula pompæ,
(Nunc recolo) quas ipſe manus, quæve ora notavi
His oculis: his inquam oculis, quæ funera vidi
Infelix! nec me tandem dolor improbus egit
In ſcopulos, in ſaxa, rogòve abſumpſit eodem
Ignea vis, vel ſaltem aliquis Deus æquore merſit.
MY. O Lycida, Lycida: nonne hoc felicius illi
Eveniſſe putas, quàm ſi fumoſa Lycotæ
Antra, vel hirſuti tegetem ſubiiſſet Amyntæ?
Et nunc, heu, viles hamo ſibi quæreret eſcas,
Aut tenui laceras ſarciret vimine naſſas.
Sed tu, ſi quid habes, veteres quod lugeat ignes,
Quod Manes, cinereſque diù teſtetur amatos,

Inci-

Accipe ; quandoquidem molles tibi littus arenas
Sternit , & inſani poſuerunt murmura fluctus.
LY. Immo hæc , quæ cineri nuper properata parabam
Carmina , ab extremo cum jam cava littora portu
Proſpicerem , & nivei veneraret ſaxa ſepulchri ,
Incipiam : tu coniferas ad buſta cupreſſus
Sparge manu , & viridi tumulum ſuperinrege myrto.
MY. En tibi cærulei muſcum æquoris,en tibi conchas
Purpureas , necnon toto quæſita profundo,
Et vix ex imis evulſa corallia ſaxis
Afferimus ; tu ſolennes nunc incipe cantus :
Incipe , dum ad ſolem Bajanus retia Milcon
Explicat , & madidos componit in urbe rudentes.
*LY.*Quos mihi nunc,divæ,ſcopulos,quæ pandiris antra,
Nereides ? quas tu ſecreti littoris herbas,
Glauce pater , quæ monſtriferis mihi gramina ſuccis
Oſtendes nunc , Glauce ? quibus tellure relicta ,
Ah miſer , & liquidi factus novus incola ponti ,
Te ſequar in medios mutato corpore fluctus ,
Et feriam bifida ſpumantia marmora cauda.
Nam quid ego (heu) ſolis vitam ſine Phyllide terris
Exoptem miſer ? aut quidnam rapta mihi luce
Dulce putem?quidve hic ſperem?quid jam moret ultrà
Infelix ? an ut hac vili projectus in alga ,
Arentes tantum frutices , deſertaque cernam
Littora , & ingrato jactem mea verba ſepulchro ?
Scilicet hos thalamos , hos felices hymenæos
Concelebrem ? ſic ſperatæ mihi gaudia tædæ
Dat Venus ? ambiguos ſic dat Lucina timores ?
Quis mihi , quis te , te rapuit dulciſſima Phylli ?
Phylli mea quondam requies , ſpeſque unica vitæ ,
Nunc dolor , æternuſque imo ſub pectore luctus.
Non licuit tecum optatos conjungere ſomnos ,
Dulcia nec primæ decerpere dona juventæ ,
Aut ſimul extremos vitam producere in annos, (es ,
Nunc te(quis credat?)lapis hic habet:& mihi nuſquam
Nuſquam terrarum Phyllis : ſed fabula , & umbræ
Fruſtrantur miſeras per dira inſomnia noctes.
Me miſerum ! qua te tandem regione requiram ?
Quàve ſequar ? per te quondam mihi terra placebat,
Et populi , lætæque ſuis cum mœnibus urbes:
Nunc juvat immenſi fines luſtrare profundi ,
Perque procelloſas errare libentiùs undas
Tritonum immiſtum turbis , ſcopuloſaque Cete
Inter , & informes horrenti corpore Phocas,
Quò nunquam terras videam . Jam jam illa tot annis

Nudæ humero, nudis diſcincta veſte papillis:
Callirhoë, Byroque, Pheruſaque, Dynameneque,
Aſphaltiſque adſueta leves fluitare per undas:
Ipſaque odoratis perfuſa liquoribus Anthis,
Anthis, qua non ulla novos miſcere colores
Doctior, aut pictis caput exornare coronis.
Mox Hyale, atque Thoë, & vultu nitidiſſima Crene,
Gongiſteque, Rhoëque, & candida Limnoria,
Et Dryope, & virides Borane reſoluta capillos:
Ore omnes formoſæ, albis in veſtibus omnes,
Omnes puniceis evinctæ crura cothurnis.
Ipſe antro medius, pronaque acclivis in urna
Fundit aquas. Nitet urna novis variata figuris
Cryſtallo ex alba, & puro perlucida vitro,
Egregium decus, & ſuperûm mirabile donum.
Umbroſis hic ſilva comis, denſiſque virebat
Arboribus, cervi paſſim, capreæque fugaces
Æſtivum viridi captabant frigus in umbra.
In medio, auratis effulgens fluctibus amnis
Errabat campo, & curſu læta arva ſecabat.
Hic juvenis, fulvis velatus corpora ſetis,
Stans celſo in ſcopulo, regem, dominumque Deorum
Verticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
At viridi in ripa lecti de more miniſtri
Succincti expectant: proniſque in flumina palmis
Protendunt niveas, cœleſtia lintea, veſtes.
Ipſe Pater Cœlo latè manifeſta ſereno
Signa dabat, naroque levem per inane columbam
Inſignem radiis mittebat, & igne coruſco.
Attonitæ circûm venerantur Numina Nymphæ,
Et fluvius refugas ad fontem convocat undas.

Talia cælata genitor dum ſpectat in urna
Fatorum ignarus, oculiſque ad ſingula volvit
Admirans: videt inſolitos erumpere fontes,
Ingentemque undare domum, cavaque antra repleri
Fluctibus, atque novum latices ſumpſiſſe ſaporem.
Dumque hæret, pavitatque ſimul, dum ſublevat undis
Muſcoſum caput, & taurino cornua vultu,
Aſpicit inſuetas latè floreſcere ripas,
Claraque per denſas diſcurrere lumina ſilvas
Paſtorum ludo: & lætos ad ſidera cantus,
Divinaſque audit voces, & Numina paſſim
Adveniſſe Deum teſtantia. protinus ambas
Ad cœlum palmas hilari cum voce tetendit.

O maris, ò terræ, divûmque, hominumque repertor,
Quis tua vel magno decreta incognita cœlo

Detu-

Detulit hùc audax, mediiſque abſcondit in undis?
Ipſe mihi hæc quondam (memini) dum talia mecum
Sæpe agitat, repetitque volens, narrare ſolebat
Cæruleus Proteus: mendax ſi cæterâ Proteus,
Non tamen hoc vanas effudit carmine voces.
Adveniet tibi Jordanes, properantibus annis,
Adveniet, mihi crede, inquit: certiſſima cœlum
Signa dedit: nec me deluſum oracula fallunt:
Qui te olim Nili ſupra ſeptemplicis ortus,
Supra Indum, & Gangem, fontemque binominis Iſtri
Attollet fama, qui te Tyberique, Padoque
Præferet, atque tuos aſtris æquabit honores.
Cujus in adventu triſtes diſcedere morbi
Corporibus paſſim incipient. Jam victa repentè
Ceſſabit, turpes ſquamas, maculaſque remittet
Dira lues: laceroſque elephas effuſus in artus
Ulcera ſanguineo ſiſtet manantia tabo.
Quin & lethales (dictu mirabile) febres
Diffugient juſſæ, poſſeſſaque membra relinquent.
Cedet & infeſtæ violentior ira Dianæ,
Ira nocens, quæ fulminea velut icta ruina,
Corpora cum gemitu ad terram proſternit, & igni
Interdum, nunc perdere aqua (miſerabile viſu)
Feſtinat: ſtygio nimirum armata veneno
Exuperat vis, & ſpumas agit ore tumentes.
Nec jam ultra, longo vires minuente veterno,
Tabificus per operta impunè vagabitur hydrops
Exitio obrepens miſerorum, atque omnia latè
Viſcera per varios perdet tumefacta dolores.
Non aliàs vinctæ tam crebra ſilentia linguæ
Abrumpent. Noctem aut toties, tenebraſque priores
Excutient oculi, qui nunquam ſidera, nunquam
Ardentem magni viderunt lampada Solis.
Multa quidem majora fide, ſed vera, ſed ipſos
Quæ teneant ſpectantum oculos, poſſum ore referre,
Sed propero: ventura tamen mirabitur ætas.
Cernere erit, claudos paſſim genua ægra trahentes
Firmato ſubitos extendere poplite greſſus.
Tum nervis labefacta, diùque trementia membra
(Quis credat, niſi certa meus mihi cantet Apollo?)
Reſtringi, & validus cum robore ſumere vires:
Atque alius rapto juſſus conſurgere lecto,
Haud mora, proſiliet: paſſuque in templa citato
Contendens, onus ipſe humeris portabit. Ibi ingens
Clamor, & innumerę circum donaria voces
Spectantis populi, & rerum novitate paventis.

Parte alia extinctam penitus, ſenſuque carentem
Ad ſua jam cernes revocari munera dextram.
Nec minus & tacta compeſci veſte cruorem
Fœmineum: exangueſque artus, pallentiaque ora
Ilicet obſtructis calefacta rubeſcere venis.
Ipſas quin etiam furias ſub Tartara pelli,
Immanes Erebi furias: tum feſſa levari
Pectora, vexatoſque malis cruciantibus artus:
Hinc vacuas latè impleri ſtridoribus auras
Dirarum fruſtrà clamantum, ac ſæva trementum
Verbera, perque cavas conantum evadere nubes.
Jam deploratis vitam poſt funera reddi
Corporibus video: jam mœſtam incedere pompam,
Feralemque anteire tubam: mox gaudia matrum
Inſperata, patrumque hilares verſo ordine fletus,
Et circumfuſam populis lætantibus urbem.
Huic tu nutantes quoties aſſurgere montes,
Et (mirum) inſuetas curvare cacumina ſilvas
Aſpicies! Quoties humenti in gramine ripæ
Aut ſolantem æſtus, aut lenes pectore ſomnos
Carpentem, tenui aſſueſces mulcere ſuſurro?
Macte tuis meritò ripis, macte omnibus undis,
Ad te depoſito properabunt Numina faſtu;
Nudabuntque ſacros artus, & carmina dicent
Ad numerum; cùm tu felix jam flumine ſancto
Authorem rerum, divûmque, hominumque parentem
(Tantus honos, laus tanta tuo, Rex maxime, fonti)
Exutum veſte accipies: atque hoſpite tanto
Attonitus trepidas hortabere voce Napæas.
Ite citæ, date thura pias adolenda per aras,
Cæruleæ comites, viridique ſedilia muſco
Inſtruite: & vitreis ſuſpendite ſerta columnis:
Purpureas miſcere roſas, miſcete hyacinthos,
Liliaque, & pulchro regem conſpergite nimbo.
Tunc nomen latè clarum Jordanis ad auras
Attollent montes: Jordanem maxima circùm
Æquora, Jordanem ſilvæque, amneſque ſonabunt,
Illa autem humanis quamvis latura ruinis
Auxilium, finemque dies; gratiſſima quamvis
Urbibus adveniat, totumque optanda per orbem:
Fluminibus tamen, & noſtris felicior undis
(Si qua fides, ſi qua eſt veri prudentia Proteo)
Oſtendet roſeos ſtellis ridentibus ortus.
Quandoquidem non divitias, non quæret honores
Ille Patris decus, ac virtus, mortalia poſtquam
Membra ſibi, & fragiles jam ſponte induxerit artus.

Non ſceptrum invadet Cypri: non Caſpia regna
Diripiet non exuviis Babylona ſuperbam
Exuet: aut alio ſcandet Capitolia curru
Militibus circum, & læto comitante ſenatu.
Sed maris undiſoni tractus, & littora longè
Curva ſecans, media ſocios ſibi quæret in acta:
Diſperſuſque mari nautas, nudoſque colonos
Undarum, ſinuoſa fretis jactare parantes
Retia, vexatas aut jam reparare ſagenas
Sollicitos, Patris ad ſolium, ac ſua tecta vocabit!
Atque ollis jus omne, poteſtatemque medendi
Adjiciet: pellent morbos, dentoſque retundent
Vipereos, Orcique acies, ac monſtra jugabunt.
Quin & cuſtodes foribus radiantis Olympi
Præficiet; ſervare aditus, & clauſtra jubebit
Aurea: queis non ulla queat vis ſæva nocere
Enmenidum, durique umbrarum obſiſtere poſtes.
Tum ſedes paſſim emeritis duodena per aſtra
Inſtituet: diſtincta ſuos de more ſequetur
Turba duces: illi leges, & ſancta vocatis
Jura dabunt, plauſu ſociorum, atque agmine læti.
Felices, qui jam cymba, remiſque relictis,
Alta ſerenati conſcendent culmina cœli.
Præterea (ſi certa fides, nec vana futuri
Gaudia) cognatas etiam ſpectabimus undas
Lenæos verti in latices. Ea prima Deûm Rex
Arcana, hos primos per ſigna oſtendet honores
Accepti latè imperii. Mirabitur auctus
Lympha ſuos, juſſa inſuetum ſpumare capaces
Per pateras, largèque novum diffundere nectar,
Et menſas hilarare, & felices hymenæos.
Nec ſemel ille altum remis evectus in æquor,
Cum jam fruſtrato ſocios rediiſſe labore
Accipiet, præda ingenti ditabit, & udos
Squamigerûm ſtrata cumulos exponet in alga.
Iratos etiam fluctus, tumidaſque procellas,
Miſcenteſque imo turbatam gurgite arenam,
Jamque ſuperjecto merſuras æquora puppim,
Imperio premet increpitans: cadet arduus undæ
Impetus: atque audiſſe minantis juſſa putares
Euroſque, Zephyroſque, & ovantes turbine Coros.
Quid loquar, ut gemino numeroſas piſce catervas
Munere & exiguo Cereris miſerabile vulgus,
Matres, atque viros pariter per gramina paſcet?
Ut jam bis ſenis redeant fragmenta caniſtris?
Aut intempeſta gradiens ut nocte per altum

Libera ſubſtrato ponet veſtigia ponto:
Vixque undas ſicco tanget pede? ſcilicet olli
Adſtabunt blandæ Nereides: humida paſſim
Sternent ſe freta: tum fundo Neptunus ab imo
Excitus, agnoſcet dominum: poſitoque tridente
Cum Phorco, Glaucoque, & ſemifero comitatu
Proſilier, trepiduſque ſacris dabit oſcula plantis.
Sed quid ego exili vectus ſuper alta phaſelo
Cuncta ſequor memorans: non ſi Parnaſſia Muſæ
Antra mihi, ſacroſque aditus, atque aurea pandant
Limina, ſufficiam; non ſi mihi ferrea centum
Ora ſonent, centumque ærato è gutture linguæ
Vocibus expument agitantem pectora Phœbum,
Laudatos valeam venturi principis actus
Enumerare, novoque amplecti ſingula cantu.
Hæc ſenior quondam felici pectore Proteus
Vaticinans (ut forte meo diverterat antro)
Præmonuit: nunc eventus ſtat ſigna futuri
Expectare. Nitor roſeo ſed fulſit ab ortu
Clarior: & radiis dux prævia matutinis
Oceani procul extremo ſe littore tollit
Exoriens Aurora: ſinuſque induta rubentes,
Ante diem citat auricomos ad Fræna jugales.
Et jam conſuetis tempus me currere ripis
Undantem, magnoſque lacus, & prata ſecantem
Vorticibus. Viden, ut noſtros agit impetus amnes,
Jordanemque vocat tumidarum murmur aquarum?
Sic fatus, confeſtim humeris circundat amictus
Inſolitos: quos pulchræ udis nevere ſub antris
Naïades, molli ducentes ſtamina muſco,
Sidonioque rudes ſaturantes murice telas,
Aurea conſperſo variarunt ſidera limbo;
Atque ita ſe tandem currenti reddidit alveo
Spumeus, & motas aſpergine miſcuit undas.
Hactenus, ò Superi, partus tentaſſe verendos
Sit ſatis: optatam poſcit me dulcis ad umbram
Pauſilypus, poſcunt Neptunia littora, & udi
Tritones, Nereuſque ſenex, Panopèque, Ephyreque,
Et Melite, quæque in primis mihi grata miniſtrat
Ocia, Muſarumque cavas per ſaxa latebras,
Mergillina, novos fundunt ubi citria flores,
Citria Medorum ſacros referentia lucos:
Et mihi nôn ſolita nectit de fronde coronam.

FINIS.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII

DE MORTE CHRISTI DOMINI

Ad Mortales lamentatio.

SI quando magnum mirati ſurgere Solem
Oceano, & toto flammas diffundere cœlo:
Certatimque ſuo terras ambire meatu
Noctivagam Phœben præcinctam cornibus aurei s.
Æternoſque aſtrorum ignes, cœlique micantes
Scintillare oculos: aliquem dare jura putaſtis,
Atque polo regnare hominum, rerumque parentem,
Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus æther,
Cuncta ſupercilio qui temperet: hunc ſimul ægri
Mortales (ſi veſtra dolor præcordia tangit)
Aſpicite immiti trajectum pectora ferro:
Pectora, fœdataſque manus, perfuſaque tabo
Ora, cruentatumque caput, crineſque revulſos
Aſpicite, & plenos lacrymarum fundite rivos.
Heu ſcelus, heu crudele nefas! jacet altus olympi
Rector, & amiſſo torpent Elementa magiſtro.
Quin etiam vacuum adſueto ſine pondere cœlum
Nutat & ipſa ſuum quærunt ſolia aurea Regem.
Quem diverſa procul ſævo cum crimine tellus
Ignotum populis caput, & miſerabile corpus
Suſtinet, exangueſque ſinu complectitur artus,
Et tremefacta graves teſtatur murmure queſtus.
Teſtatur Sol ipſe ſuum ſub nube dolorem
Jam latitans, atraque notans ferrugine frontem;
Tu quoque deformeſque genas, pallentiaque ora
Contegis, inferiaſque tuo das, Luna, Tonanti;
Auratum flavo tondens de vertice crinem,
Et lacrymas unda fundens in nocte tepentes.
Nec minus abruptis, fama eſt, exiſſe ſepulcris,
Perque vias erraſſe novis ſimulacra figuris:
Excitaſque umbras medias ululaſſe per urbes
Sub noctem, & notos queſtu impleviſſe penates.
Quid? non & pelagi rabies attollere fluctus
Immanes viſa eſt: monteſque evolvere aquarum:

Dejectura urbes, terraſque hauſtura profundo?
Cum ſimul & caput undiſonis emerſus ab antris
Cæruleus Triton rauco ſuper æquora cornu
Conſtreperet, nautaſque horrenda voce moneret,
Naturæ cecidiſſe Patrem, Regemque, Deumque.
Hæne manus vaſti junxerunt fœdera mundi?
Harum opus eſt, quodcunque jacet, quodcumq; movetur?
Quicquid ubique parens rerum Natura gubernat,
Frugiferens tellus, fœtumque animantibus æquor,
Vitaliſque aër, atque ignibus æthra coruſcis?
Et tunc (proh facinus, quantum potuere nocentum
Flagitia!) immiſſis dant pervia vulnera clavis,
Liventeſque atro fœdant ſqualore lacertos.
Heu, caput indignum ſpinis, venerandaque cœlo,
Et toties clara ſtellarum impexa corona
Cæſaries: heu pectus hians: convulſaque dira
Barba manu: tunſique artus, & frigida membra!
Voſne pedes cœlum premere, & vaga ſidera ſueti,
Fulgenteſque domos ſuperum, ſublimia tecta,
Tam ſævæ immanes perpeſſi cuſpidis ictus,
Et terram, & duras ſparſiſtis ſanguine cautes?
Nec trepidat mens cœca hominum? Quæ tanta tenaci
Durities in corde riget? num nigra videtis
Tartara tot claris hominum viduata trophæis,
Deſertaſque in nocte domos, & triſtia regna,
Feliceſque animas lætum Pæana canentes
Pone ſequi regem, & cœlo inſediſſe ſereno?
Quid ſi non tantos ſubiiſſet ſponte labores,
Humanamque ſua penſaſſet morte ſalutem
Ille ſator rerum, & ſummi mens certa Parentis,
Qui nutu ingentes mundi moderatur habenas,
Ut tandem intactos picea Phlegetontis ab unda
Poſt obitum æternæ donaret munere lucis,
In partemque ſuorum operum, regnique vocaret?
Tantus amor, generis ſervandi & gloria noſtri,
Quare agite, ex animis mortales pellite veſtris,
Si quid adhuc manet antiqua de ſorde relictum,
Mendaceſque deos, & deteſtanda priorum
Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
Imbuat effuſo terram nec ſanguine taurus:
Nec miſer ille ſuæ divulſus ab ubere matris
Ignotos agnus balet ſuper hoſtia cultros:
Vivat ovis, vivat quicquid ſub ſole creatum eſt.
Mentem, animumque Deo, non thura, aut exta parate.
Has illi pecudum fibras, hæc reddite dona.
Cernitis, ut pronum flectat caput? ut pia pandat
Bra-

Brachia, & ingratas vocet ad ſua vulnera gentes?
Oblitaſque viæ moneat meminiſſe relictæ!
Scilicet amplexus non rejecturus amicos,
At vos obtuſas ignari avertitis aures,
Infelix genus, & ſævæ ludibria mortis!
Nec, quanta a tergo jam inſtent tormenta, videtis.
Tempus erit, cùm veſtra illum commiſſa notantem,
Multantemque reos, altâque in nube ſedentem
Aſpicietis, & horrentes tremor opprimet artus.
Nec jam ferre oculos flammarum ardore coruſcos,
Aut timido acie vultus contendere contrà
Audebit quiſquam ſibi conſcius. Ibit in ignes
Turba nocens, ſonteſque exolvet corpore pœnas;
Pallenteſque æternûm amnes, vaſtaſque lacunas
Cocyti colet, & furias horreſcet hiantes:
Atque animum monitis non intendiſſe pigebit.
Tunc vos exactæ capient mala tædia vitæ
Expertes cœli, atque auræ ſub nocte profunda:
Inque caput trifidos nequicquam optabitis ignes,
Et fruſtra erectas tolletis ad æthera palmas:
Quos ſuperûm cœtus, & fortunata piorum
Agmina vix lacrymis poterunt ſpectare retentis,
Invidiæ ſtimulis, diriſque ultricibus actos.
Ergo vitales miſeri dum carpitis auras,
Dum compos mens ipſa ſui eſt, dum certa facultas;
Dum ratio, tempuſque ſinunt; ſimul ite frequentes,
Ite pii, veniam factis expoſcite veſtris:
Ite animos purgate, Orcique inhibete rapinas,
Et tandem patrio mentem convertite cœlo.
Sic rex ille hominum vacui ſpoliator Averni,
Oblitus ſcelerum, cognatæ ſtirpis amore,
Promiſſique memor, mentes intrabit amicas,
Veſtraque poſthabitis recolet præcordia templis:
Poſtque tot exhauſtos, vitæque, obituſque labores,
Illo, quo pluvias, quo pellit nubila vultu,
Ablutos labe excipiet, læturque reponet
Sidereos inter proceres, ſanctumque ſenatum,
Sub pedibuſque dabit ſtellantia cernere clauſtra.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII

ECLOGA PRIMA

Phyllis.

LYCIDAS, MYCON.

MIrabar, vicina, Mycon, per littora nuper
Dum vagor, expectoq; leves ad pabula thynnos,
Quid tantum inſuetus ſtreperet mihi corvus, & udæ
Per ſcopulos paſſim fulicæ, perque antra repoſtæ
Triſtia flebilibus complerent ſaxa querelis:
Cum jam nec curvus reſiliret ab æquore delphin,
Nec ſolitos de more choros induceret undis.
Ecce dies aderat, charam qua Phyllida terræ
Condidimus, tumuloque pias deflevimus umbras.
Ah miſeri: & poſthac nec triſtes linquimus auras:
Nec dubitat ſævus ſolatia ferre Pylemon.
MY. Scilicet id fuerat, tota quod nocte vaganti
Huc illuc, dum Pauſilipi latus omne pererro,
Piſcoſamque lego celeri Neſida phaſelo:
Neſcio qu id queruli gemerent lacrymabile mergi.
Phyllis ad inferias, Phyllis (ſi credimus) illos
Ad gemitum, o Lycida, tumulique ad ſacra vocabat.
LY. Eheu, chare Mycon, qualis ſpectacula pompæ,
(Nunc recolo) quas ipſe manus, quæve ora notavi
His oculis: his inquam oculis, quæ funera vidi
Infelix! nec me tandem dolor improbus egit
In ſcopulos, in ſaxa, rogòve abſumpſit eodem
Ignea vis, vel ſaltem aliquis Deus æquore merſit.
MY. O Lycida, Lycida: nonne hoc felicius illi
Eveniſſe putas, quàm ſi fumoſa Lycotæ
Antra, vel hirſuti tegetem ſubiiſſet Amyntæ?
Et nunc, heu, viles hamo ſibi quæreret eſcas,
Aut tenui laceras ſarciret vimine naſſas.
Sed tu, ſi quid habes, veteres quòd lugeat ignes,
Quod Manes, cinereſque diù teſtetur amatos,

Digitized by Google

Incipe ; quandoquidem molles tibi littus arenas
Sternit , & inſani poſuerunt murmura fluctus.
LY. Immo hæc , quæ cineri nuper properata parabam
Carmina , ab extremo cum jam cava littora portu
Proſpicerem , & nivei venerarer ſaxa ſepulchri ,
Incipiam : tu coniferas ad buſta cupreſſus
Sparge manu , & viridi tumulum ſuperintege myrto .
MY. En tibi cærulei muſcum æquoris,en tibi conchas
Purpureas , necnon toto quæſita profundo,
Et vix ex imis evulſa corallia ſaxis
Afferimus ; tu ſolennes nunc incipe cantus :
Incipe , dum ad ſolem Bajanus retia Milcon
Explicat , & madidos componit in orbe rudentes .
*LY.*Quos mihi nunc,divæ,ſcopulos,quæ panditis antra,
Nereides ? quas tu ſecreti littoris herbas,
Glauce pater , quæ monſtriferis mihi gramina ſuccis
Oſtendes nunc , Glauce ? quibus tellure relicta ,
Ah miſer , & liquidi factus novus incola ponti ,
Te ſequar in medios mutato corpore fluctus ,
Et feriam bifida ſpumantia marmora cauda.
Nam quid ego (heu) ſolis vitam ſine Phyllide terris
Exoptem miſer ? aut quidnam rapta mihi luce
Dulce putem?quidve hic ſperem?quid jam moror ultra
Infelix ? an ut hac vili projectus in alga ,
Arentes tantum frutices , deſertaque cernam
Littora , & ingrato jactem mea verba ſepulchro ?
Scilicet hos thalamos , hos felices hymenæos
Concelebrem ? ſic ſperatæ mihi gaudia tædæ
Dat Venus ? ambiguos ſic dat Lucina timores ?
Quis mihi , quis te , te rapuit dulciſſima Phylli ?
Phylli meæ quondam requies , ſpeſque unica vitæ ,
Nunc dolor , æternuſque imo ſub pectore luctus .
Non licuit tecum optatos conjungere ſomnos ,
Dulcia nec primæ decerpere dona juventæ ,
Aut ſimul extremos vitam producere in annos, (es,
Nunc te(quis credat?)lapis hic habet:& mihi nuſquam
Nuſquam terrarum Phyllis : ſed fabula , & umbræ
Fruſtrantur miſeras per dira inſomnia noctes.
Me miſerum ! qua te tandem regione requiram ?
Quàve ſequar ? per te quondam mihi terra placebat,
Et populi , lætæque ſuis cum mœnibus urbes:
Nunc juvat immenſi fines luſtrare profundi ,
Perque procelloſas errare libentiùs undas
Tritonum immiſtum turbis , ſcopuloſaque Cete
Inter , & informes horrenti corpore Phocas,
Quò nunquam terras videam . Jam jam illa tot annis

Culta mihi tellus, populique, urbeſque valete:
Littora chara valete! vale ſimul optima Phylli.
Nos tibi, nos liquidis ſeptem pro fluctibus aras
Ponemus; ſeptemque tibi de more quotannis
Monſtra maris magni vitulos mactabimus hircos,
Et tibi ſeptenis pendebunt oſtrea ſertis,
Oſtrea muricibus variata, albiſque lapillis.
Hic tibi Niſæe, & flavos reſoluta capillos
Cymodoce, mitiſque pia cum matre Palæmon,
Et Panope, & Siculi cuſtos Galatea profundi
Solennes nectent choreas, & carmina dicent,
Quæ Proteus quondam divino pectore vates
Edocuit, magni cum funera fleret Achillis,
Et Thetidis luctus conſolaretur amaros.
At tu, ſive altum felix colis æthera, ſeu jam
Elyſios inter Manes, cœtuſque verendos
Lethæos ſequeris per ſtagna liquentia piſces,
Seu legis æternos formoſo pollice flores,
Narciſſumque, crocumque, & vivaces amaranthos,
Et violis teneras miſces pallentibus algas,
Aſpice nos, mitiſque veni. tu numen aquarum
Semper eris, ſemper lætum piſcantibus omen.
Ut Nymphis, Nereoque, ut flavicomæ Amphitriteæ,
Sic tibi victrices fundent libamina cymbæ.
Interea tumulo ſupremum hoc accipe carmen,
Carmen, quod, tenui dum nectit arundine linum,
Piſcator legat: & ſcopulo ſuſpiret ab alto.
  In gremio Phyllis recubat Sirenis amatæ!
  Conſurgis gemino felix, Sebete, ſepulcro!
MY. Dulce ſonant, Lycida, tua carmina, nec mihi malim
Halcyonum lamenta, aut udo in gramine ripæ
Propter aquam dulces cycnorum audire querelas.
Sed tu: ſic faciles vicina Megaria ſemper
Sufficiat conchas: ſic proxima Mergelline
Oſtrea, ſaxoſæque ferat tibi rupis echinos:
Quandoquidem nox obſcuras jam diſtulit umbras,
Nec dum permenſus cœlum Sol: incipe rurſus,
Atque itera mihi carmen. Habent iterata leporem.
LY. Ne miſerum, ne coge, Mycon. ſat lumina, ſatiam
Exhauſtæ maduere genæ. dolor (aſpice) ſiccas
Obduxit fauces: quatis & ſingultibus imum
Pectus: anhelantemque animam vox ægra relinquit.
Et tamen hæc aliàs tibi nos, & plura canemus,
Fortaſſe & meliora, aderit ſi Muſa canenti.
Quin & veliferis olim hæc ſpectanda carinis
Seu Prochytæ, ſeu Miſeni ſub rupe patenti

Inſcribam, grandeſque notas ferrugine ducam,
Præteriens quas nauta mari percurrat ab alto:
Et dicat; Lycidas, Lycidas hæc carmina fecit.
Sed quoniam ſocii paſſim per littus ovantes
Expectant, poſcuntque tuas ad retia vires!
Eja age jam ſurgamus: ego hæc ad buſta ſedebo.
Tu ſocios inviſe: eſcas nam quærere tempus:
Et tibi nunc vacuæ fluitant ſine pondere naſſæ.

ECLOGA SECUNDA

GALATEA.

Fortè Lycon vacuo feſſus conſiderat antro
Piſcator, quà ſe ſcopuli de vertice lato
Oſtentat pelago pulcherrima Mergilline.
Dumque alii notoſque ſinus, piſcoſaque circum
Æquora colluſtrant flammis, aut linea longè
Retia, captivoſque trahunt ad littora piſces:
Ipſe per obſcuram meditatur carmina noctem.
Immitis Galatea! nihil te munera tandem,
Nil noſtræ movere preces? verba irrita ventis
Fudimus, & vanas ſcopulis impegimus undas.
Aſpice, cuncta ſilent: Orcas, & maxima Cete
Somnus habet, tacitæ recubant per littora Phocæ,
Non Zephyri ſtrepit aura. ſopor ſuus humida mulcet
Æquora, ſupito connivent ſidera cœlo.
Solus ego (hei miſero) dum triſti pectore queſtus
Nocte itero, ſomnum tota de mente fugavi;
Nec tamen ulla meæ tangit te cura ſalutis.
At non Praxinoë me quondam, non Polybotæ
Filia deſpexit, non divitis uxor Amyntæ,
Quamvis culta ſinus, quamvis foret alba papillis.
Quin etiam Ænaria (ſi quicquam credis) ab alta
Sæpe vocor: ſolet ipſa meas laudare Camœnas
Inprimis formoſa Hyale: cui ſanguis Iberis
Clarus avis, cui tot terræ, tot littora parent:
Quæque vel in mediis Neptunum torreat undis.
Sed mihi quid proſunt hæc omnia, ſi tibi tantùm
(Quis credat Galatea?) tibi ſi denique tantum
Diſpliceo? ſi tu noſtram crudelis avenam
Sola fugis, ſola & noſtros contemnis amores?
Oſtrea Miſeni pendentibus eruta ſaxis
Mille tibi miſi: totidem ſub gurgite vaſto

Pauſilypus, totidem vitreis Euplœa ſub undis
Servat adhuc; plures Neſis mihi ſervat echinos,
Quos nec vere novo foliis lentiſcus amaris
Inficit, aut vacuæ tenuant diſpendia Lunæ.
Præterea mihi ſub pelago manus apta legendis
Muricibus didici Tyrios cognoſcere ſuccos:
Quoque modo plena durent conchylia teſta.
Quid refugis? tingenda tibi jam lana paratur,
Qua niteas, ſupereſque alias, Galatea, puellas;
Lana maris ſpumis quæ mollior: hanc mihi paſtor
Ipſe olim, dedit hanc paſtor Meliſæus, ab alta
Cum me fortè ſenex audiſſet rupe canentem:
Et dixit: Puer iſta tuæ ſint præmia Muſæ;
Quandoquidem noſtra ceciniſti primus in acta.
Ex illo in calathis ſervavi, ut mittere poſſem.
Sed tu (nequa mihi ſuperet ſpes, nequa futuri
Conditio, Galatea) manum mihi dura negaſti.
Hoc eſt, hoc, miſerum quod perdidit. Ite Camœnæ,
Ite procul, ſprevit noſtras Galatea querelas.
Scilicet, exiguæ videor quod navita cymbæ,
Quodque leves hamos, nodoſaque retia tracto,
Deſpicis. an patrio non hoc quoque littore Glaucus
Fecerat, æquoreæ Glaucus ſcrutator arenæ?
Et nunc ille quidem tumidarum numen aquarum.
Sed nec, quæ nimium vel me ſic falſa fatigat,
Fabula te moveat Lydæ: licet illa puellis
Lactet, neſcio quas mihi ſe miſiſſe corollas:
Non me Lyda tamen, non impulit; æquora teſtor,
Nereidaſque omnes: ſi fallo, naufragus illas
Experiar, falſoſque bibam ſub gurgite fluctus.
Heu quid agam? externas trans pontum quærere terras
Jampridem eſt animus; quò nunquam navita, nunquam
Piſcator veniat: fors illìc noſtra licebit
Fata queri. Boreæ extremo damnata ſub axe
Stagna petam, & rigidis nunquam non cana pruinis?
An Libyæ rapidas, Auſtrique tepentis arenas,
Et videam nigros populos, Solemque propinquum?
Quid loquor infelix? an non per ſaxa, per ignes,
Quò me cunque pedes ducent, mens ægra ſequetur?
Vitantur venti, pluviæ vitantur, & æſtus,
Non vitatur amor; mecum tumuletur oportet.
Jam ſaxo me me ex illo demittere in undas
Præcipitem jubet ipſe furor. Vos ò mihi Nymphæ,
Vos maris undiſoni Nymphæ præſtate cadenti
Non duros obitus, ſævaſque extinguete flammas
Scilicet hæc olim, veniens ſeu littore curvo

Ca-

Cajetæ, ſeu Cumarum navalibus altis,
Dum loca tranſibit, raucus de puppe magiſter
Hortatus ſocios, dextrum deflectite, dicet,
In latus, ô ſocii, dextras deflectite in undas;
Vitemus ſcopulos infames morte Lyconis.
Talia nequicquam ſurdas jactabat ad auras
Infelix piſcator, & irrita vota fovebat:
Cum tandem extremo veniens effulſit ab ortu
Lucifer, & roſeo perfudit lumine pontum.

ECLOGA TERTIA

MOPSUS.

CELADON, MOPSUS, CHROMIS, JOLAS.

Dic mihi (nam Baulis, verum ſi retulit Ægon,
Bis ſenos vos, Mopſe, dies tenuere procellæ)
Quid tu, quid Chromis interea, quid veſter Jolas,
Dum notus inſultat pelago, dum murmurat unda,
Ecquid deſertis vacui luſiſtis in antris?
MOP. Quid noſtræ facerent ingrata per otia Muſæ,
O Celadon? neque tùm conchas impunè licebat
Per ſcopulos, non octipedes tentare paguros.
Jam fragilem in ſicco muniebant ſaxa phaſelum,
Raraque per longos pendebant retia remos,
Ante pedes ciſtæque leves, hamique jacebant,
Et calami, naſſæque, & viminei labyrinthi.
Tum Chromis Inarimen ſpectans; His, inquit ab oris
(Ah dirum exilium;) noſtræ ſolvere carinæ,
Cùm Regem poſt bella ſuum comitata juventus
Ignotis pelagi vitam committeret undis.
Quæ tamen! (ut fama eſt) Lignum per ſaxa, per altas
Sthœchadas emicuit: Rhodanique invecta per amnem
(Nam, benè ſi memini, Rhodanum referebat Amilcon)
Oceani madidas vidit refluentis arenas,
Et quas cæruleus procul aſpicit ora Britannos,
Quà (niſi vana ferunt) quoties maris unda reſedit,
Indigenæ captant udos per littora piſces.
Ne Chromi, ne luctus renova, reſpondit Jolas:
Sat tuus hæc nobis Lucrini nuper ad undam
Narravit Lycabas: Solem ſe ſcilicet illic
Trans fluctus, trans & nubes vidiſſe cadentem,
Haud aliter, quàm ſi noſtris è montibus illum

Cajetæ aſpiceret longè poſt littora ferri:
Et ſtrepitum ſenſiſſe ruentis ab æthere currus.
Præterea mores populorum, urbeſque, locoſque
Expoſuit, quernaſque domos, & lignea tecta:
Addidit, & varias (heu barbara nomina) gentes:
Bellovacos, Morinoſque: & quos quis dicere poſſit?
Tabellos; latis errare & flumina campis:
Neſcio quem Ligerim tectis ſe innaſſe carinis:
Sed mea nunc aliæ poſcunt ſibi pectora curæ,
Tu modo, ſi quid habes (& te quoque Chloridis ardor
Excruciat) ſcopulo hoc mecum mediare viciſſim.
Audiet, & gracilem percurret Mopſus avenam.
Sic illi; aſt ego nil contra, ſed quæ mihi collo
Garrula pendebat, manibus tunc ſumpta cicuta eſt.
Scilicet alternos conabar arundine verſus
Excipere, alternis nam dicere uterque parabat.
Nec mora, tùm Chromis hos, hos & referebat Jolas.
CHR. Nereides, pelagi ſacrum genus, aut mihi veſtris
Munera ferte vadis, duram queis Chlorida placem:
Aut, ſi muneribus flecti nequit, æquore toto
Quærite, quæ noſtrum ſanet medicina furorem.
JOL. Sirenes, mea cura, audite hæc ultima vota.
Aut revocet jam Niſa ſuum, nec ſpernat Jolam,
Aut videat morientem. Hæc ſaxa impulſa matinis
Fluctibus, hæc miſero vilis dabit alga ſepulcrum.
CHR. Qualis tranquillo quæ labitur æquore cymba,
Cùm Zephyris ſummæ criſpantur leniter undæ,
Tuta volat, luditque hilaris per tranſtra juventus:
Talis vita mihi, mea dum me Chloris amabat.
JOL. Aſpicis, iratæ feriant ut ſaxa procellæ:
Ut validis imæ Coris turbentur arenæ.
Jam ſcopulis furit unda, tremit jam terra tumultu.
Fallor, an hæc ipſa eſt Niſæ indignantis imago?
CHR. O Proteu paſtor liquidi maris, ò pater, ò rex,
(Quandoquidem inſanos odiſtis numina faſtus)
Quære Pichecuſas tu, cui licet, atque ſuperbæ
Dic Hyale, ſalſum te paſcere monſtra per æquor.
JOL. Ille habet, ille meos ſcopulus mihi ſervat amores,
Qui propior terræ eſt: illum pete, Glauce, natatu,
Neve manus duri contemnat Niſa mariti,
Dic te ſquamigeras traxiſſe ad littora prædas.
CHR. Eſt Veneri Cypros gratiſſima, Creta Tonanti,
Junonique Samos, Vulcano maxima Lemnos;
Ænariæ portus Hyale dum pulchra tenebit,
Nec Samos Ænariam vincet, nec maxima Lemnos.
JOL. Gradivus Rhodopen, & Mercurius Cyllenen,

Ortygiam Phœbé, Tritonia jactat. Hymetton.
Niſa colit Prochyten: Prochytes ſi commoda norint,
Ortygiam Phœbe, Tritonia linquet Hymetton.
CHR. Hic ſpecus, hic rupes, texendiſque optima naſſis
Vimina ſunt, junci, denſæque per avia myrtus:
Si mihi nunc Pholoë, vel tantùm Chloris adeſſet,
Quàm benè pugnaces poſſem contemnere ventos.
JOL. Nulla mihi ſine te rident loca, diſciplicet æquor,
Sordet terra, leves odi cum retibus hamos.
At ſi adeſſis tu Niſa, placebunt omnia: lætus
Tunc ego vel Libycis degam piſcator arenis.
CHR. Dat Rhombos Sinveſſa, Dicarchi littora Pagros,
Herculeæ Mullum rupes, Synodontas Amalphis,
Parthenope teneris ſcatet ambitioſa puellis:
Quis mihi nunc alias ſcrutari ſuadeat algas?
JOL. In fluviis Mugil verſatur, Sargus in herbis,
Polypus in ſcopulis, mediis Melanurus in undis:
Ante tuas, mea Niſa, fores ego ſemper oberro:
Quæ mihi det tales jucundior inſula portus?
MOP. Hactenus, ò Celadon, reſonis ſub rupibus illos
Inter ſe vario memini contendere cantu,
Horrida ventoſi ridentes murmura ponti:
Qui tamen & laudes, & munera digna tulere
Carminibus, ſed quæ nequeat contemnere Triton:
Hic, quam Circejo nudus ſub gurgite cepi,
Nativis concham maculis, & murice pictam,
Ille recurvato nodoſa corallia trunco.

FERDINANDO FEDERICI REGIS

F. Aragonio, Calabriæ Duci.

ECLOGA QUARTA.

PROTEUS.

Nunc primùm notas velis majoribus undas
Currimus, ò Nymphæ Craterides: ordine quando
Suadet amor, charæ primos telluris honores
Dicere: cæruleæ magni Crateris alumnæ.
Telluris primos charæ dicamus honores,
Dum radiis fervens medium Sol excoquit æquor.
Tu verò patriæ juvenis decus, edite cœlo,
Spes generis tanti: ſeu te nimboſa Pyrene

Pro

Pro dulci Latio, pro noſtris detinet arvis:
Seu vagus objecto munimine claudit Iberus;
Rumpe moras: nec te latis Hiſpania regnis
Alliciat, ſtirpiſve tuæ primordia, & ille
Gentis honos; licet effuſo Tagus impleat auro,
Et pater Oceanus ſpumanti perluat unda.
Nam mihi, nam tempus veniet, cum reddita ſceptra
Parthenopes, fractoſque tua ſub cuſpide reges
Ipſe canam: nunc littoream ne deſpice muſam,
Quam tibi poſt ſilvas, poſt horrida luſtra Lycæi,
(Si quid id eſt) ſalſas deduxi primus ad undas,
Auſus inexperta tentare pericula cymba.

Quæ vada non norunt, quis neſcit Protea portus?
Illum olim veteris paſcentem ad ſaxa Minervæ,
Mulcentemque ſuas divino carmine Phocas,
E puppi ſenſere Melanthius, & Phraſidamus,
Ut fortè à Capreis obſcura nocte redibant:
Senſere & vario delphinas ludere curſu,
Tritonumque choris longè freta pulſa ſonare.
Ipſe autem, haud quaquam mortali digna referri
Verba ſono, vacuas lætus cantabat ad auras:
Terrigena ut quondam matris de ventre Tiphœus
Exiliens, infanda deos ad bella vocaſſet:
Ut fratrum primus, furiis, & hiantibus hydris
Inſtructus, denſas ductaverit ipſe catervas:
Ut niſu ingenti partes de monte revulſas
Ænariam, Prochytenque altis immiſerit aſtris,
Ac totum ſubito cœlum tremefecerit ictu:
Tum pater haud ſegni molitus fulmina dextra
Immanes acies dejecerit: atque trophœum
Juſſerit ardentes reſtari ſulphure Bajas,
Quòd gens victa illis laviſſet vulnera lymphis.

Hinc magni Alcidæ tauros, ſtratumque profundum
Aggeribus memorat, ductamque per oppida pompam.

His veteres addit Cumas, loca cognita Phœbo,
Vatis & horrendæ lucos, Triviæque receſſus,
Cimmeriumque domos, & opaca in vallibus antra.

Te quoque formoſæ captum Neſidos amore,
Pauſilype, irato compellat ab æquore queſtu.
Ah miſer, ah male caute, tuæ quid fata puellæ
Acceleras? cupit in medios evadere fluctus
Infelix cupit inſuetum finire dolorem.
At tibi nec curæ eſt, quòd eam Neptunia monſtra
Circumſtent, mare nec rapido quòd ſorbeat æſtu.
Ah miſer, ah malè caute, ultrà quid brachia tendis?
Siſte gradum, riget illa jugis adſueta nivoſis

Ve-

Venatrix, quam mille fere timuere ſequentem
Per ſaltus. Vos hanc Panope, vos candida Drymo,
Cymothoëque, Rhoëque, Pheruſaque, Dinameneque
Accipite, & veſtris ſociam luſtrare choreis.
Tum canit antiquas ſedes, opulentaque regna
Auricomæ Sirenis; & altum in monte ſepulcrum,
Sacraque, Chalcidicoſque deos, magniſque per æquor
Auſpiciis vectat hæc ipſa ad littora claſſes.
Tum liquidos fontes ſubter cava mœnia ducit,
Attollitque arces, & culmina montibus æquat
Tectorum, vaſtas protendit in æquora moles,
Euplæamque procul trepidis dat cernere nautis,
Atque Pharon, jungit ſcopulos, præruptaque ſaxa
Theleboum, Sarnique amnes, & pinguia culta.
Tum canit, ut Corydona ſacro Meliſæus in antro
Viderit, & calamos labris admoverit audax,
Formoſum quibus ille olim cantarat Alexin,
Dixerat & muſam Damonis, & Alpheſibœi:
Queis fretus, dictante dea, tot ſidera nobis
Prodiderit, tantas cœli patefecerit oras.
Quid referam; aut Stabias, aut quæ tenuiſſe canoris
Virginibus, fama eſt, abeuntes ſaxa carinas?
Aut ut terrifici ſonitus, ignemque Veſevi,
Et deſolatas paſſim deſleverit urbes?
Poſtremò reges, regumque ex ordine pugnas
Enumerat: bellique artes, & præmia narrat.
Addit triſtia fata, & Te, quem luget ademptum
Italia infelix (ſive id gravis ira deorum,
Seu ſors dura tulit,) trans altas evehit Alpes.
Mox agit Oceani propè littora: denique ſiſtit
Spumantem ad Ligerim, parvaque includit in urna.
Heu ſortem miſerandam, heu pectora cæca futuri!
Hæccine te feſſum tellus extrema manebat
Hoſpitiis, poſt tot terræque, mariſque labores?
Pone tamen gemitus: nec te monumenta parentum,
Aut moveant ſperata tuis tibi funera regnis.
Grata quies patriæ: ſed & omnis terra ſepulcrum.
Hæc ille, & quæ vix audita prioribus annis
Heroum longæva queat meminiſſe vetuſtas,
Commemorat: ſocio reſpondent æquora plauſus
Luna ſuam donec paulatim fundere lucem
Cœpit, & ad vitreas redierunt numina ſedes.

CAS-

CASSANDRÆ MARCHESIÆ

Mulieri præſtantiſſimæ.

ECLOGA QUINTA.

HERPYLIS PHARMACEUTRIA.

DORYLAS, THELGON.

Sed jam vulgatos, & nos referamus amores,
Quos pariter grata ſcopuli pendentis in umbra
Hinc Dorylas, hinc Theleboi maris accola Thelgon,
Certantes docuere: quibus cava littora, & ipſe
Æquoreus Platamon, ſacrumque Serapidis antrum
Cum fonte, & Nimphis aſſultavere marinis.
Tu mihi, ſeu doctas percurris Palladis artes,
Mæoniæque aurum, & ſubtegmina vincit Arachnes:
Seu Dryadum choreis, cœtuque immiſta Dianæ
Haud minor incedis: pictaque accincta pharetra
Venatu Prochyten, maternaque regna fatigas:
Sive Dicarchæis quà molibus aſſilit æquor,
Ludentes ſpectas Nereidas: en age noſtros
(Si quis honos pelagi), Caſſandra, en aſpice luſus.
Non ingrata cano, penituſque injuſſa. Neque unquam
Arguerint ventura meis te ſecula chartis
Præteritam, faveat modo non invitus Apollo,
Et quæ me facilis vexere per æquora remo
Pierides, queis longa dies, & nomina curæ.
Prætereà Dorylan juvet hic audire canentem.
DOR Sebethi ad liquidas deſcenderat Herpylis undas,
Herpylis Euboidum non ultima: quam pater Alcon
Erudiit, Muſis, & Phœbo cognitus Alcon.
Venerat & ſocii partem ſubitura laboris
Unanimis ſoror, & calathum de more ferebat.
Ipſa comas effuſa, pedemque exuta ſiniſtrum,
Cum philtris longum ſubmurmurat; atque ita fatur.
Pone aram, & vivos hauri de flumine roros,
Canaque vicino decerpe abſinthia campo.
Illum, illum magicis conabor adurere ſacris,
Qui miſeram tora ſpoliatam mente reliquit.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Rhombus ad Æmonias revocetur aheneus artes:
Siſtere qui pluvias, qui pellere nubila cœlo,

Qui

Qui potis eſt trepidos undis abducere piſces.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Alga tibi hæc primum, tumidi purgamina ponti,
Spargitur, & rapidis abſumitur arida flammis.
Sic mihi, ſic Mæon uraris aduſque medullas.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ter mecum Clearista, ter hunc ſine forcipe cancrum
Ure ſimul, cumque his, dic, viſcera Mæonis uro.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Spongia nunc lacrymis perfunditur, heus boni magno.
Spongia nata mari, lacrymas bibe ſedula noſtras:
Utque rapis ſitiens illas, ſic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore ſenſum.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Ut pumex pingueſcit, ut æquoris unda quieſcit,
Quæ ventis agitata huc, illuc concita fertur.
Sed quid ego heu triſti pectus concuſſa dolore
Imprecer, & vanis jactem convicia ventis?
Mæon tot mihi damna; ego Mæoni verba rependam?
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Huc, huc, qui rigida meditaris vulnera cauda
Sæve Trigon, & tu, proprium cui ſiſtere naves.
Veliferas Echenæis, adeſte: & Mæonis acres.
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Tunde jecur, ſpumamque ſimul Torpedinis atræ.
Hæc ego cras illi lethalia pocula mittam:
Ebibat, & ſubitò pallentes torpeat artus.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.
Scinde manu Leporem. Leporis penetrabile virus
Naſcitur Eois hic fluctibus: attulit Ægle,
Dicta Ægle, juſſitque inimicum tangere limen.
Curre age, tange ſimul, ſimul obline. cras mihi pœnas
Perfidus ille dabit: gemet ipſo in limine Mæon.
Siſtite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Contere & Halcyonis nidum mihi. Pellere ventos
Dicitur, & ſævas pelagi mulcere procellas.
Forſitan hic noſtros ſedabit pectoris æſtus.
Siſtite præcipitem, jam ſiſtite, licia, rhombum.
Hactenus ille: quid huic ſubjunxerit ordine Thelgon,
Accipe. Non omnes unus dolor angit amantes.
THEL. Rupe ſub hac mecum ſedit Galatea: videbam
Et Capreas, & quæ Sirenum nomina ſervant
Rura procul: veteres alia de parte ruinas
Herculis ambuſta ſignabat ab arce Veſevus.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.

Ipſe

Ipſe meas, Triton, Nereo deferre querelas,
Ipſe potes curva reſonans ſuper æquora concha,
Et ſcopulis narrare, & fluctivagis Balænis.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Hìc primos mihi congreſſus dedit illa roganti:
Hìc niveam formoſa manum porrexit, & (eheu,
Quid recolo?) tacitos in me deflexit ocellos.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Huc ades, ò mea cura, quid ò, quid lenta moraris?
Ipſe ego te propter ſocios, cymbamque reliqui.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Hic tibi conſuetas formoſior explicat umbras
Populus: amplector ſæpe hanc, atque oſcula figo
Corticibus: ſæpe ipſa pedum veſtigia quæro:
Et, ſi quid manibus tetigiſti, floribus orno.
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Quem mihi nunc præfers? ſi te juga frondea, ſi te
Arbuta, paſcenteſque juvant per rura capellæ:
Nos quoque non graciles nunc primum jungere avenas
Diſcimus: inciſas implent mea carmina fagos:
Et mea Mœnaliis pendet jam fiſtula ſilvis.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus,
Sin magis arrident hæc littora, ſin magis alti
Divitiæ pelagi, ſparſos quis cogere piſces
Doctior, aut rigidum dextra jactare tridentem?
Exere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.
Non ego Delphinis, te judice, non ego Thynnis
Æquore vel medio dubitem certare natando.
Quid tibi me jactem? cui vix numerare vel hamos,
Nunc vacat, aut reſtes, onerataque retia plumbo,
Et Sinveſſano textas de vimine naſſas.
Exere cæruleos, Triton pater, exere vultus.
Me Ligurum duræ rupes, me Gallica norunt
Littora; piſcantem pariter me Varus, & ingens
Senſit Arar, ſenſere maris fera monſtra Britanni.
Obrue cæruleos, Triton, ſub gurgite vultus.
Et poſt hæc (heù) dura fugis, non te mihi tellus
Extera, non venti rapuere, ſed accipe munus,
Accipe; non ultrà tecum, Galatea, ſedentem
Aſpicies. I, læta novas meditare choreas.
Obrue cæruleos, Triton pater, obrue vultus.

TRA-

TRAJANO CABANILIO

Trojæ, ac Montellæ Domino.

SALICES.

SI vacat, & blandos etiamnum ventilat ignes
Quæ dea cærulea vehitur ſuper æquora concha,
Turrigeramque Paphon, ditemque Amathunta tuetur,
Accipe flumineas properatum carmen ad undas,
O mihi non dubia, Cabanili, cognite fama,
Sed longè varios rerum ſpectate per uſus:
Nam tibi me doctæ ſic devinxere ſorores,
Sic mea felici permulcent pectora cura;
Ut vix ulla queam melioris tempora vitæ
Te ſine, vix placidos per noctem ducere ſomnos.
En agedum, Trajane, tuis hæc prævia juſſis
Tractanti, jamjamque animo majora paranti
Da veniam, & tenues ne dedignare Camœnas.
Fortè inter virides (ſi vera eſt fama) geniſtas
Capripedes Satyri, paſſimque agreſtia Panes
Numina, cum Faunis, & montivagis Silvanis,
Exercem dum Sol raucas per rura cicadas,
Vitabant æſtus, quà pinguia culta vadoſus
Irrigat, & placido curſu petit æquora Sarnus.
Grata quies nemorum, manantibus undique rivis,
Et Zephyris denſat inter crepitantibus alnos.
Dùmque leves aptant calamos, dum ſibila preſſit
Explorant digitis, tenuiſque foramina cera
Obducunt, vario modulantes carmina cantu:
Auricomæ viridi ſpeculantur ab ilice Nymphæ
Dulcia clariſonis ſolventes ora cachinnis:
Sed propè ferre pedem metuunt, nam ſæpe labores
Audierant Penæa tuos: & qualibus olim
Infelix eheu virgo Nonacria fatis;
Infelix virgo (quid enim non illa moveret?)
Pana metu fugiens è vertice Cyllenæo,
Pana deûm Arcadiæ, quamvis pulcherrima quamvis
Dianæ ſacros inter lectiſſima cœtus,
Nodoſa tenerum mutarit arundine pectus.
Quas ſimul ac nemorum petulans, effrænaque pubes
Semiferi videre per herbida prata vagantes,
Occultamque imis flammam traxere medullis:
Sic timidas blandis hortantur vocibus ultrò.

Hic

Hùc, hùc, ò teneræ pacidiſſima turba puellæ;
Quid procul adſtatis? potius ſuccedite ripæ;
Et viridi in prato molles de more choreas
Ducite: quandoquidem calamos inflamus inertes,
Et fruſtrà ad ſurdas jactamus carmina ſilvas.
Illæ nil contrà: celeri ſed nuda putabant
Crura fugæ, totùſque agitabant mente receptus,
Si quà fortè viam per ſaxa irrumpere, & altis
Evaſiſſe jugis, Deus, aut ſua fata dediſſent.
Tum juvenes, procul ò, clamant, procul iſte, puellæ,
Sit timor: ignavas animo depellite curas:
Nullæ hìc inſidiæ, nullæ per aperta latebræ:
Cuncta patent: nullas abſcondunt hæc loca fraudes.
Nos quoque non Lernæ monſtris, non igne Chimæræ,
Scyllæiſve lupis geniti, aut latrante Charybdi,
Qui veſtra immani laceremus viſcera morſu:
Sed divûm genus, & qui ſemper rupibus altis
Vobiſcum crebris venatibus inſultemus.
His dictis permulſi animi, ſecuraque triſtem
Corda metum ejiciunt: greſſuque per uda citato
Prata, deis tandem cupidis, ripæque propinquant.
Tum manibus ſimul implicitis per gramina feſtas
Exercent choreas, alioſque, alioſque reflexus
Inter ſe lætæ repetunt: nunc corpora librant
In ſaltus, nunc molle latus, nunc candida jactant
Brachia, & alterna quatiunt veſtigia planta.
Hic Satyri, quanquam voces audire canentum
Crudeles, quanquam niveas ſpectare papillas
Exultant, oculiſque bibunt ſitientibus ignem;
Tanta tamen ſævi gliſcit vis efferа morbi
Pectoribus, præceպſque amor, & maleſana libido:
Ut calamis ſenſim ejectis, ruptoque repente
Fœdere, ſurgentes ab humo, vento ocyus omnes
Exiliant: ſpretaque Deûm pietate, fideque
Ah pavidas Nymphas, ſubitoque horrore rigentes
Invadunt avidi, ſævorum more luporum,
Qui lætas mediis proturbant luſibus agnas,
Oblitaſque ſui paſſim rapiuntque, trahuntque,
Dum viridi in campo curſant, aut valle ſub alta,
Et cuſtos ignarus abeſt, & amica canum vis.
Sic illi: at miſeræ diſciſſo pectore Nymphæ
Frondiſetam mœſtis ſilvam clamoribus implent:
Atque hùc, atque illùc fugiunt; non ſaxa, neque altis
Tuta putant loca ſenta rubis: hinc ardua montis
Prærupti juga; diffuſos hinc ſtagna per agros
Attonitæ circumſpiciunt: via nulla ſalutis;

Et

. Et jam ſpes prærepta fugæ: tum denique ad undas
Conſiſtunt trepidæ, flavoſque a vertice crines
Cum lacrymis, gemituque, & flebilibus lamentis
Abſcindunt, Sarnumque vocant, liquidaſque ſorores.
Dumque vocant, fundo properat chorus omnis ab imo
Naiadum, properat vitreæ rex cærulus undæ
Sarnus, inexhauſtumque vadis ciet agmen aquarum
Rauca ſonans: ſed quid Sarnuſque, aut illa natantum
Agmina Naiadum poſſint, ubi ferrea contrà
Stant fata, & duro leges adamante rigeſcunt?
Ergo defectæ cura, auxilioque deorum,
Ac cœlum pariter Nymphæ, lucemque peroſæ,
Unum illud, rebus tandem quod reſtat in arctis,
Finem optant; jamque in fluvium ſe mergere adortæ
Membra reclinabant, & aquas prono ore petebant.
Cùm ſubitò obriguere pedes: latèque per imos
Expatiata ungues radix fugientia tardat,
Affigitque ſolo veſtigia; tum vagus ipſis
Spiritus emoritur venis, indignaque pallor
Occupat ora: tegit trepidantia pectora cortex.
Nec mora: pro digitis ramos exire videres,
Auratáſque comas glauca caneſcere fronde:
Et jam vitalis nuſquam calor; ipſaque cedunt
Viſcera paulatim venienti frigida ligno.
Sed quamvis totos duratæ corporis artus,
Caudicibuſque latus, virgultiſque undique ſeptæ,
Ac penitus ſalices; ſenſus tamen unicus illis
Silvicolas vitare deos, & margine ripæ
Hærentes, medio procumbere fluminis alveo.

FRAGMENTUM EJUSDEM AUTHORIS.

OPtatos jam Euplæa mihi circumſpicet portus,
Quos liceat trepidas piſcanti includere prædas,
Et Zephyris relevare graves ſpirantibus æſtus,
Si qua movet cupidam velocis gratia cymbæ.
Tùque ades, ò noſtri merces non parva laboris,
Quem Phœbus mihi, quem doctæ, mea turba, puellæ
Conciliant: dùmque ipſe ratem de littore pello,
Da vela inſinuans, pelagoque excurre patenti
Pars animæ, Puderice, meæ. te nam ſua Nereus
Per vada, te medio Doris vocat æmula fluctu,
Dum latè horriſonum campus ſtrepit omnis aquarum.
Lucrinæ ad Veneris templum convenerat omnis
Ænariæ, Prochytæque manus: Zephyræus opaca
Scilicet Ænaria, Prochyta venit Eutychus alta,

Inſi-

Inſignes ambo calamis, & verſibus ambo,
Aptus uterque fretis, piſcantibus aptus uterque;
Ille hamos verſare, hic retia ſolvere in æquor.
Tum prior hæc Zephyræus. Adeſte ò littore ab omni
Piſcatorum artes, liquidas exquirite ſedes,
Vertice Tritonum latebras, penetrate receſſus
Nereidum: nunquam noſtros ſedabitis ignes:
Nunquam me Pholoë, nunquam me Chloris amabit.
Ede tuos mecum tandem, cava buccina, cantus.
Teſtis Cymothoë, teſtis mihi candida Chloto,
Optavi quoties mediis in fluctibus ægram
Projicere hanc animam; quoties ego gurgite in alto
Occurri monſtris immanibus, horrida Cæte
Ut ſaltem miſeros lacerarent dentibus artus.
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Omnia tentavi, terras, mare, nubila, cœlum,
Ventorumque domos, & tempora quattuor anni:
Omnia ſed nocuere ſimul, vos ite puellæ,
Ite Deæ pelagi, furiis arceſſite noſtris
Nunc alios ſuccos, aliaſque Melampodis herbas,
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.
Non magicos verſus, ignotaque nomina rerum,
Diſſimileſque Deos, Erebumque, Chaoſque refugi.
Ipſos quin etiam filo convolvere rhombos
Edidici, parteſque meas de littore Echinos,
De ſcopulis muſcum, de fluctibus hauſimus undam:
Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII.

ELEGIARUM LIBER I.

AD LUCIUM CRASSUM.

Te fœcunda tenent ſaxoſi rura Petrini,
Rura olim proavis facta ſuperba meis.
Et Sinveſſanas ſpectas, mea gaudia, Nymphas,
Quique novo ſemper ſulphure fumat ager.
Et modò miraris veteres in littore portus,
Nunc Liris gelida quâ fluit amnis aqua.
Cunctaque felici figis veſtigia cura,
Obſervas Latiæ dum monumenta viæ.
At mihi paganæ dictant ſilveſtria Muſæ
Carmina, quæ tenui gutture cantat Amor.
Fidaque ſecretis reſpondet ſilva querelis,
Et percuſſa meis vocibus antra ſonant.
Nec tantum populos, nec tantum horreſcimus urbes,
Quantum non juſtæ ſævitam dominæ.
Hoc vitæ genus, hoc ſtudium mihi fata miniſtrant:
Hinc opto cineres nomen habere meos.
Me probet umbroſis paſtorum turba ſub antris,
Dum rogat agreſtem lacte repente Palem
Me rudis indocta moduletur arundine Thyrſis:
Et tam conſtanti laudet amaſſe fide.
Inde ſuper tumulumque meum, Maneſque ſepultos
Tityrus ex edera ſerta virente ferat.
Hic mihi ſaltabit Corydon, & pulcher Alexis:
Damœtas flores ſparget utraque manu:
Fluminibuſque ſacris umbras inducet Iolas,
Dum coget ſaturas Alpheſibœus oves.

Non mihi Mœonidem, Luci, non cura Maronem
Vincere; ſi fiam notus amore, ſat eſt.
Quid feret Æacides nobis, quid cautus Ulyſſes?
Quid pius Æneas, Aſcaniuſve puer?
Iſta canant alii; quorum ſtipata triumphis
Muſa vagum è tumulis nomen in aſtra ferat:
At mihi te te avidis liceat vincere lacertis,
Oſculaque optata ſumere longa mora.
Et liceat poſita mirari membra lucerna,
Noctis & inſolidas nectere blanditias:
Atque manus, atque ora tuis componere in ulnis,
Teque meo laſſam ſæpe fovere ſinu.
Sed quid ego, hei miſero! ventoſus inania fingo
Somnia, quæ forſan non feret ulla dies?
Felix, qui potuit duram exorare puellam,
Et capere optati gaudia conjugii.
Ille dies, noctesque ſuos decantat amores,
Et recolit Veneris dulcia furta ſuæ.
Ille etiam liquido perfuſus odore capillos
Exercet tenerum nocte juvante latus.
Inque ſinu dominæ primos reminiſcitur ignes,
Quos leviter pennis aureus afflat amor.
Nec cupit, Æthiopum quæ canent vellera ſilvis,
Nec quæ Sidonio lana cruore rubet.
Solus habet, fuſcis quicquid portatur ab Indis,
Solus habet ripas, aurifer Herme, tuas:
Et quaſcunque metit ſegetes fragrantibus arvis
Medus, & aſſiduo Sole peruſtus Arabs.
Non auro, aut gemmis miſeri torquemur amantes:
Qui dominam poterit flectere, dives erit.
Dives ero ante alios, ſi te, mea vita, volentem
Suſtineam ignota pauper, & exul humo.
Nam quid rubra juvant fulgentibus æquora conchis?
Aut quæ multa niger tura Sabœus arat?
Quidve torus prodeſt, pluma ſpectandus, & oſtro,
Si non eſt gremio chara puella meo?
Si trahere infelix inter ſuſpiria noctem
Cogor, & æternos eſſe, negare Deos?
Num me neglectis devovit ſagra ſepulcris?
Num rumpunt ſomnos carmen, & herba meos?
Carmen inacceſſa traducit ab ilice glandes:
Carmen nocturnæ ſupprimit ora canis.
Carmen & inſomni pallentem ſanguine Solem
Inficit, & Lunæ ſiſtit euntis equos.
Quid queror infelix? utinam mihi ſola nocerent
Carmina, nec noſtro pectore ineſſet Amor!

Ille

Ille vel Æneæ ſuperat cantamina Circes,
Ille vel Æmoniis nata venena jugis,
Parce puer; non vana queror: tu vulnere noſtro
Creſcis, & exultas, ſæve, cruore meo.
Quòd ſi te noſtræ ceperunt tædia vitæ:
Ne ceſſet, quæſo, funeris atra dies.

AD JOANNEM PARDUM HISPANUM.

PArde, decus patriæ, ſpes maxima, Parde, tuorum,
Atque idem Hiſpani gloria rara ſoli:
Quem juvat immenſi cauſas exquirere mundi,
Primaque conſtanti corpora juncta fide:
An magnum æterno volvatur numine cœlum?
An propria hoc ingens mole laboret opus?
Cur ſalſi fluctus: cur ignibus æſtuet Ætna?
Cur vomat epotas vaſta Charybdis aquas?
Unde nitor ſtellis: cur nox majorve, minorve?
Cur non ipſa ſuo lumine Luna micet.
Felix, cœleſtes cui fas nunc ſcandere ſedes:
In queis poſt obitum fata manere ſinant.
At nos per ſylvas, & ſordida rura capellas
Verſamus, quando Phyllis amare jubet:
Et teneris noſtros ulmis incidimus ignes,
Quos legat errantum cœtus Hamadryadum:
Et nunc capreolos, & nunc venamus onagros,
Interdùm ſævas fallimus arte feras.
Sæpe juvat pictas viſco captare volucres:
Nec Satyris ipſo cedimus aucupio.
Quòd mihi ſi liceat tenui revocare cicuta
Trinacrii niveas Upilionis oves:
Rura colam ſemper: populi valeatis, & urbes:
Rura dabunt oculis grata theatra meis.
Illic gramineas, paſtorum bella, palæſtras
Aſpiciam, & celeri præmia parta pede.
Nec me pœniteat ſudibus certare colurnis:
Aut armare cavis pectora corticibus.
Pugnabunt tauri, pugnabunt cornibus hirci,
Victores molli ceſpite ſerta ferent:
Plenaque pellitus luſtrabit ovilia paſtor,
Ponet & agricolis ruſtica liba Deis.
Stabunt capripedes abjegno robore Fauni:
Stabit & indocta falce dolata Pales.
Quorum ſolennes ictus cadet agnus ad aras:
Ictus ut innumeras expiet agnus oves.
Tum milium, & niveo ſtatuet fumantia lacte

Pocula, votivas concipietque preces!
Et ter tranſiliet flammantes potus ariſtas,
Ter quoque non tardo ruſtica turba pede.
Dii facite, inter oves, interque armenta canendo
Deficiam, & ſylvis me premat atra dies:
Ut me non docta deploret paſtor avena:
Utque ſub umbroſa contumuler platano.
Oſſaque paſcentes venerentur noſtra capellæ,
Nec procul à tumulo candida balet ovis.
Exultent alii Panchæo munere Manes,
Et quærant Pariis marmora cæſa jugis.
Mi ſat erit, veteres recolat ſi Phyllis amores,
Conferat & vernas ante ſepulcra roſas.

VIR AD UXOREM.

NUlla meos poterit mulier prævertere ſenſus,
Ipſa licet cœlum linquat, & aſtra Venus.
Tu puero teneris ignis mihi primus ab annis:
Ultima tu tremulo flamma futura ſeni.
Jam ſanxere ſemel nos inter fœdera divi,
Fœdera ad extremos non ſolvenda rogos.
Ut, ſi noſtra tuo ſupereſſet funere vita,
(Dii tamen in ventos omen abire ſinant.)
Ipſe ego compoſito venerarer operta ſepulcro
Oſſa, ferens mœſta thura, merumque manu:
Umbrarumque ſacer cuſtos, tumulique ſacerdos
Concinerem querula triſtia verba lyra.
Nec me complexa quiſquam divelleret urna:
Quin cineri moriens oſcula ſumma darem.
At ſi (quod potius cupio) tibi fata dediſſent,
Lumina formoſa condere noſtra manu:
Tunc, mihi cum charos vultus ſpectare liceret,
Atque anima tecum jam fugiente loqui;
Ipſa meos tumulo Manes laniata vocares,
Inque tuo legeres oſſa minuta ſinu:
Flebilis & longos ſcindens ad buſta capillos,
Clamares nomen jam moritura meum.
Tu cineri, & mutæ perſolvens juſta favillæ,
Miſta dares rutilis lilia cana roſis
Illic mœſta dies, illic conſumere noctes
Optares, nec te vinceret alter Amor:
Sed memor uſque viri, canis veneranda capillis,
Afferres tremula munera chara manu.
O' mihi, dum tales tumulo reddantur honores,
Tam lentam Lacheſis ſcindat avara colum!

Non ; ut noſtra novos Arabum bibat urna liquores,
Uſtus & Aſſyrio ſpiret odore cinis :
Aut ut clara mei noteſcat fama ſepulcri ;
Altaque marmoreus ſidera tangat apex:
Sed magis ut liceat longas audire querelas,
Et gerere è lacrymis ſerta rigata tuis.
Tunc ego Lethææ ſpatiatus in aggere ripæ,
Quâ nitet obtuſo lumine falſa dies ;
Quâque levis Caſiæ nemus, Ambroſiæque virentis,
Et fortunatos abluit unda greges ;
Dulcia præteritæ repetens inſomnia vitæ,
Oſtendam Elyſiis tot mea dona choris.
Feliceſque animas inter felicior ipſe
Excipiam plauſus lata per arva novos :
Atque aliis comitum, lætuſque, hilariſque recentes
Sparget humi flores, & mihi ſerta feret.
Nec contentus eo, fidos extollet amores,
Narrabitque aliis de pietate tua.
Sed quoniam teneræ vernant nunc læta juventæ
Tempora, & amplexus jungere fata ſinunt :
Dulci a laſcivo jungamus gaudia lecto:
Jam properat mortis panda ſenecta comes.
Jam properant rugæque graves, & ſerior ætas :
Nec dabitur molli ludere poſſe thoro.
Intereà cupidis nectamus colla lacertis :
Ultima jam ſolvet, cùm volet, hora duos.
Dii facite, hæc longos maneat ſpes certa per annos :
Candidus & pennis omina firmet Amor.

AD LUCINAM,

Parturiente Cornelia Piccolominea, Antonii Garlonii Alliſarum Domini conjuge.

AFfer opem teneræ tandem, Lucina, puellæ :
Auxilio digna eſt, quam tueare tuo.
Te vocat, & madidis ſolam ſuſpirat ocellis :
Et roſeo tacitas fundit ab ore preces.
Illa quidem inſueto languet malè firma dolore,
Vixque poteſt longæ tot mala ferre moræ.
At tu, Diva, veni, tecumque unguenta repoſtæ
Pyxidis, & ſi qua eſt, quæ juvet herba, feras.
Sic flentis miſeros juvenis compeſcere queſtus,

Sic una poteris ſorte levare duos.
Lucis adeſt Dea magna: metum jam comprime Garlon,
Non fruſtra eſt lacrymis illa vocata tuis.
Da coſtum, myrrhamque focis, quæque orbe remoto
Cynnama per rubras navita vectat aquas.
Ipſe Deam venerare ſacras projectus ad aras,
Et Genio annoſum ſæpe refunde merum.
Sed trepidi ceſſere metus, ceſſere querelæ:
Jam parit adventu tacta puella Deæ:
Jam puerum eſt enixa: vides, ut lumine matrem
Exprimat! en tenero quantus in ore decor!
Salve, parve puer, cui jam felicia rident
Secula, cui pharetram ſponte remittit Amor.
Nam ſive auratis humeros armare ſagittis,
Seu juvet accenſas ſollicitare faces.
Seu potiùs jactare leves pueriliter alas,
Et dare neglectas poſt tua terga comas;
Quis te non Paphiis eductum vallibus, aut quis
Idaliæ puerum non putet eſſe Deæ?
Vive precor, blandumque oculis ridere parenti
Aſſueſce, & dulces diſce movere jocos.

AD JULIUM SENENSEM EXULEM.

CUm mihi languentes dolor oppugnaret ocellos,
Cogeret & triſti ſolvere verba ſono:
Ingratos inter gemitus, mœſtaſque querelas
Allata eſt manibus littera miſſa tuis.
Inſpexi, agnovique tuas, mea numina, Muſas,
Pierioſque hauſtus, Caſtaliumque decus.
Foſcis, ut iratum placent mea carmina Phœbum,
Et flectant duras ad tua vota Deas.
Non hoc ingenium, non hæc facundia noſtra eſt:
I, precor, atque alio flumine pelle ſitim.
Ille mihi faciles jampridem denegat aures,
Et vetat argutæ tangere fila lyræ.
Nec mihi jam ſolito latices de fonte miniſtrat,
Nec docet optatos Calliopea choros.
Quid petis extinctam dilapſo a torre favillam?
Quid miſer à noſtro vulnere quæris opem?
Jam tibi felici decurrunt carmina vena,
Et rapit ad patrium te tua Muſa decus.
Ipſa mihi viſa eſt, te lamentante, Thalia
Ingemere, & triſti Delius ore queri:
Qualis Strymonia olim cùm fleret ad undas
Orpheus indignis vocibus Eurydicen:

Qui cantu Iſmarii gelidis in rupibus Æmi
Attonuit quercus, attonuitque feras;
Saxaque Biſtoniis deduxit montibus, & te
Currentem aſtrictis, Hebre, repreſſit aquis.
Scilicet egregios ſemper Fortuna poëtas
Tanget, & ancipiti deprimet uſque rota.
Neve ſit extremos tantum ſubmotus ad axes
Ille, Tamitana qui jacet exul humo;
Te quoque nunc rigidi premit inclementia fati,
Longius & patria cogit abeſſe domo.
Sed niſi per magnos quæratur fama labores,
Omnis in ardentes eſt abitura rogos.
Sic pius Æneas, ſic ſtirps Laertis Ulyſſes
Majus poſt cineres emeruere decus.
Sic quoque ſublatis Tyrinthius undique monſtris
Viſit ab Oetæa regna paterna pyra.
Et te (crede mihi) tot ſæva incommoda paſſum
Virtus ſublimi ducet in aſtra via.

IN FUNERE SARRI BRANCATII LUCRETIA UXOR.

Ergo importunæ ruperunt ſtamina Parcæ,
Stamina lanifica tam bene ducta colo?
Ergo ego, quæ fueram tali modò nupta marito,
Frigida nunc triſti conqueror in thalamo?
Quique his dignus erat vitam exhalaſſe labellis,
Occidit externis advena littoribus?
Felices nimium, fortunatæque ſorores,
Quæ datis æthernis thura Sabæa focis.
O utinam nunquam amplexus, nunquam oſcula noſſem!
Eſſem pars veſtri nempe ego parva chori.
Chare vir, audaci nimium confiſe juventæ,
Et nimium lacrymis umbra gemenda meis:
Quis te tam denſos immittere corpus in hoſtes
Juſſit? an ad pugnam non ſatis unus erat?
Me miſeram! non ulla tuæ te cura puellæ,
Non ſubiit mœſtæ certa ruina domus.
Tu mihi per ſanctos ſolitus jurare Hymenæos,
Per non lædendi fœdera conjugii.
Te non immemorem charæ fore conjugis unquam,
Et ſi lethæus tingeret ora liquor.
Quin ipſa admonui, ne ſic violentus in arma
Irrueres: eheu quò violente ruis?
Quò raperis? quò jam noſtri tibi cura receſſit?
An potes uxoris non meminiſſe tuæ?

Vix equidem credo, quamvis heu credere cogar,
Tam citò pectoribus me cecidiſſe tuis.
Sed cecidi, ſic ſors tulit impia, nullaque pro me
Vota ſalutares demeruere Deos.
Hectora ſic conjux, ſic conjux flevit Achillem:
Sic miſera extinctum Laodamia virum.
Nunc mea virginitas, quando inlibata remanſit,
Servetur cineri non violanda tuo.

AD DIVUM JACOBUM PICENUM.

SAncte ſenex, quem nec ſceleris contagia noſtri:
Nec peſſum vitiis, ſecla dedere ſuis:
Æquaſti magnos qui paupertate triumphos,
Tantus amor niveæ ſimplicitatis erat.
Silva tibi ſedes, viridique è ceſpite lectus,
Explebant menſas amnis, & herba tuas.
Talis erat priſcis victus mortalibus olim:
Sed priſcis tantum vivere cura fuit.
At te diverſos naturæ expendere caſus
Juvit, & inſtantes Divûm aperire metus.
Submotumque oculis animo percurrere Cœlum:
Quaſque tenes ſedes, mente adiiſſe prius:
Noſcere præterea cunctarum exordia rerum:
Quod vix humanæ conditionis erat.
Magnum opus, ut prima ſurgentis origine mundi,
Omnia ſint ſenis edita luciferis:
Utque Pater ſancta demum ceſſare quiete
Perfecto artifices juſſerit orbe manus.
His addis cultuſque pios, rituſque verendos,
Cunctaque legifero tradita ſacra duci:
Quæque ſuis caſtæ ſeclis cecinere Sybillæ:
Quæque ſacer vatum ſpiritus ore refert.
Sidereos partus, demiſſaque pignora cœlo,
Atque inopes cunas, ſtramineumque torum:
Speratumque diù terris, cœloque probatum
Verum hominem, verum mente, animoque Deum.
Hinc & ſupplicium infandum, atque opprobria mortis,
Claraque de Stygia ducta trophæa domo.
Denique ut ad Patrem, populo ſpectante ſuorum,
Ceſſerit, igniferis præſideatque locis:
Quantaque nos maneant promiſſæ gaudia vitæ,
Quantaque venturæ gloria lucis erit.
Miremur, tibi ſi placidi penetrale Tonantis,
Et patet immenſi regia clara poli:
Cum tantum his ſuperas meritis ſit ſcandere in arces,

Quâ plaga ſecurum lactea monſtrat iter.
Scilicet inde datur terras ſpectare jacentes,
Et circumfuſi brachia curva maris:
Solis & ardentes radios, Lunæque recurſus:
Qualiter & pacta ſtent elementa fide:
Nec minus æternis niteantur ſidera flammis,
Et peragant varias noxque, dieſque vices.
Felix, qui noſtras potuiſti linquere curas,
Et procul humanas deſpicere illecebras.
Felices, qui te colles videre loquentem,
Quæque tibi gratos præbuit herba toros:
Quaque arbor, rupeſve ſacra te fovit in umbras,
Et quæ nunc Manes continet urna tuos.
Nam licet incultis fuerit tibi vita ſub antris,
Nunc pedibus data ſunt aſtra terenda tuis.
Attamen, ò dic ſancte Pater, dic addita cœlo
Gloria, dic patriæ fama, decuſque tuæ:
Ecquid te ſolitis mulcet ſapientia chartis,
Mollis ubi Elyſium concitat aura nemus?
An juvat aurata meditantem carmina canna
Nectere purpurea tempora cana roſa?
An mage virgineis ſedet invigilare choreis?
Cùm deceat cœlo, quicquid in orbe libet.
An potius, toto ſuperûm ſpectante ſenatu,
Diluis ætherio crimina noſtra foro?
Denique quicquid agis nitidi novus incola cœli,
Pectoribus noſtris non leve numen eris.

AD PETRUM DE ROCCHAFORTI,

Maximum Regis Galliarum Cancellarium.

QUòd pectus tibi forte, quòd ardua pectoris arx eſt,
Quòd forti dignum pectore nomen habes:
Quòd leges ſua jura tenent te vindice, quodque
Omnia virtuti pervia facta tuæ:
Autumni ſedem, chelaſque Aſtræa reliqui,
Advenique tuos, noſter alumne, lares.
In cunis ego te, ſi neſcis, ſedula fovi:
Reptaſti gremio ſarcina grata meo.
Ipſa tuos finxi mores, animumque, manuſque,
Ingeniumque ſagax, judiciumque dedi.
Hinc noſtri cultuſque frequens, optandaque rerum
Cognitio, hinc fidei nomina tanta tuæ.
Ad te igitur duplices ſubnixo poplite palmas
Inſuetis tendo ſollicitata malis:

Ne patiare meas Latio langueſcere vires:
  Pendet ab auxilio ſpes mea tota tuo.
Deprimor audaces inter deriſa miniſtros:
  Nec fas ingenuum tollere ad aſtra caput.
Quodque diù partum eſt virtute, & fortibus armis
  Imperium, fœde ſervit avaritiæ.
Nec mirum, veſtro tantùm cùm diſtet ab orbe,
  Terraque cenſura ſit procul illa tua.
Quis credat? teſtis cives pelluntur avitis,
  Arrogat injuſtas dum ſibi Fiſcus opes:
Fiſcus opes miſerorum. hoc eſt, heu, parcere victis?
  Hoc eſt Auſonio reddere jura ſolo?
Cogitur infelix alienas ire per oras
  Nobilitas, patriis expoliata bonis:
Culpatur que fides domino ſervata priori;
  Et maris, & terræ non labefacta minis,
Scilicet eſt crimen duram contemnere mortem:
  Scilicet eſt Reges crimen amare ſuos.
O benè fortunæ memores, quicunque ſuperbas
  Gentibus à victis abſtinuere manus.
Nam quamvis ſævos illectet præda tyrannos,
  Magnanimos Reges gloria ſola juvat.
Delentur nullos hominum benefacta per annos,
  Quaque licet faciunt nos ratione Deos.
At ſi quis feræ ſpernit præconia famæ,
  Quercubus Alpinis adnumerare potes.
Ergo Tu, Regem cùi fas lenire potentem,
  Da deſideriis vela ſecunda meis.
Effice, juſtitiæ ſoliti reddantur honores:
  Dignus es, altricem qui tueare tuam:
Sed ſoror ut noſtros æquet Clementia faſces,
  Qua ſine dura nimis, difficiliſque vocer.
O decus, ò lapſi ſpes conſtantiſſima ſecli,
  O vir fortuna fortior ipſe tua.
Sic tibi contingat Solyma de gente triumphum,
  Captaque per noſtros ſigna videre duces:
Sic Rhodanum Nilo ſpectes dare jura ſubacto;
  Perque Araris ripas plurima laurus eat.
Hoc ego te, mecum hoc Phœbus, doctæque Sorores,
  Hoc pietas, hoc jus, nobilitaſque rogant.

DE STUDIIS SUIS, ET LIBRIS JOVIANI PONTANI.

QUI primus patrios potuit liquiſſe penates,
Et maris, & longæ tedia ferre viæ:
Quem non mœſta domus, quem non revocare parentes,
Non potuit fuſis blanda puella comis:
Impius, & ſcopulis, & duro robore natus,
Atque inter tygres editus ille fuit.
Non mihi circumſtat ſolidum præcordia ferrum,
Nec riget in noſtro pectore dura ſilex:
Ut poſſim dulceſque lares, limenque puellæ
Linquere, & ignoto quærere in orbe domum.
Sed Phœbi ſacros cogor luſtrare receſſus,
Vocalemque undam, Theſpiadumque choros:
Ut fugiam nigras ſupremo in funere flammas,
Et volitem populi docta per ora mei:
Meque inter claros attollat fama poëtas,
Nec rapiat nomen nigra favilla meum:
Et noſtro celebrata ſuperbiat umbra ſepulcro,
Spernat & è Phariis marmora cæſa jugis:
Non tamen ut magni tumulum tentare Maronis
Audeat, aut tantùm ſperet habere decus.
Sed quis tam niveis vellat mea colla lacertis?
Quis vetet optato membra fovere ſinu?
An tanti fuerit ſacro Parnaſſus hiatu,
Perque ſuas paſſim templa habitata deas.
Ut tibi ſit nitidos lacrymis corrumpere ocellos,
Diſceſſumque fleas, chara puella, meum?
Ah pereat quicunque leves ſectatur honores,
Et ſequitur famæ nomina vana ſuæ!
Tecum ego nocturnis dubitem ceſſare choreis?
Tecum ego conſperſa gaudia inire roſa?
Deductumque levi crinem perfundere amomo?
Et noctem inſolitis ducere blanditiis?
Scilicet & Turcas Pontanus in æquora claſſes,
Alfonſi & fortes ducat in arma manus:
Qui nunc naſcentis canit incunabula mundi,
Aureaque ætherea ſidera fixa domo:
Utque imbres, lapideſque pluant, ut nubibus ignes
Exiliant, falſas ut mare volvat aquas:
Heſperidumque hortos, excuſſaque poma draconi,
Ruſticaque ad primos munera miſſa toros:
Delicias Lepidina tuas, reſonanſque viciſſim
Paſtorum argutis carmen arundinibus:

Qualiter & fulvis radiet Sertorius armis,
  Et Pompejanus prælia tentet eques.
Audeat arguto neu quis contendere verſu,
  Ille vel æterno digna Marone ſonat.
Te pater irriguis audit Sebethus in antris,
  Jurgia ad ingratas dum jacis ipſe fores.
Inde vocas ſacrum feſtas Hymenæon ad aras;
  Optati referens fœdera conjugii:
Utque tuis primùm ſurgens complexibus uxor
  Viſa ſit erepta virginitate queri.
Felix, qui fidos expertus conjugis ignes,
  Vidiſti ſobolis pignora certa tuæ;
Næniolaſque rudes ceciniſti, & blanda parentis
  Oſcula, & ad cunas murmura nata ſuas.
Felix, excultum torſit quæ Faunia vatem,
  Quæque illi regnum Cinnama ſubripuit.
Quamvis diſſidii leges patiantur amaras,
  Spectabunt cineres nomen habere ſuos.
Eridani poſt hæc ſed te quis credet ad amnem
  Populea canas fronde ligaſſe comas?
Et Stellam ceciniſſe, atque impediſſe querelas,
  Spectandos cùm jam vix daret illa pedes;
Bajanoſque ſinus, myrteteaque cognita Nymphis,
  Clauſaque ſulphureis antra recurva jugis:
Tum ſuperùm laudem, mutiſque inciſa ſepulcris
  Nomina, collapſos & reparare rogos:
Denique Pindaricoſque modos reſonantia plectra,
  Et Methymnææ fila novaſſe lyræ:
Cum tamen interea motus, atque agmina Regum,
  Bellaque Campanæ diſcutis hiſtoriæ.
Quin & jucundo diſtringis ſecula morſu,
  Dum vafer in Stygio diſputat amne Charon:
Varroniſque tui, Nigidique exempla ſecutus,
  Grammaticæ haud ſpretas incipis ire vias.
Carminis hinc numeros noſtris depromis ab auſis,
  Dignatus pueri verba referre ſenex.
Quid loquar, ut ſacros Mariani exhauriat amnes
  Ægidius, verum dum canit ore Deum?
Aut apta ingratos taxet ſub imagine mores,
  Qui ſuper infuſas ſpernit Aſellus aquas?
Te juveneſque, ſeneſque colunt præcepta ferentem,
  Parthenope ſpreto quæ Cicerone legit:
Ex adytis quicquid divum ſapientia pandit,
  Et, Stagira, tui dogmata firma ſenis:
Quid deceat fortemque virum, quæ Principis artes,
  Largificas præſtet quæ dare dona manus.

Parendi leges quæ ſint, legeſque loquendi,
  Edat ut argutos lingua diſerta ſales.
Quid fortuna homini, quid det prudentia, quantum
  Immanes animos incitos ardor agat.
Magnanimique viri quæ ſint ad ſingula partes,
  Sive colat pacem, ſeu fera bella gerat.
Nec fugis aſtrorum cauſas aperire latentes,
  Et Ptolemæi fata repoſta poli.
Salve ſancte ſenex, vatum quem rite parentem
  Præfecit terris Delius Auſoniis.
Non te Lethææ carpent oblivia ripæ,
  Nec totum in cineres vertet avara dies.
Nec tibi plebejo ponetur in aggere buſtum;
  Niliacas dabitur vincere Pyramidas.
Quid tibi victrices expectas Umbria palmas?
  Mœnibus has patrię retulit ille meę.
Ille ſuis longum ſtudiis, & laude fruatur:
  Me juvet in dominę conſenuiſſe ſinu.

AD JOANNEM SANGRIUM

PATRICIUM NEAPOLITANUM

De ſuo immaturo obitu.

SI me ſęvus Amor patriis pateretur in oris
  Vivere, vel ſaltem matre vidente mori,
Ut, quę vix uno nunc ſunt ingeſta libello,
  Eſſent illa ſuis continuata locis;
Forſitan immites potuiſſem temnere Parcas,
  Ductaque depulſâ triſtia penſa colo,
Nec me plebejo ferret Libitina ſepulcro,
  Aut raperet nomen nigra favilla meum.
Nunc cogor dulceſque lacus, & amœna vireta,
  Pieridumque ſacros deſtituiſſe choros:
Nec pote, quę primis effudit Muſa ſub annis
  Emendaturo ſubdere judicio.
Sic heu, ſic tenerę ſulcis reſecantur ariſtę:
  Implumes nido ſic rapiuntur aves.
Pro ſuperi, tenues ibit Syncerus in auras?
  Nec poterit nigri vincere fata rogi?
At tu, quandoquidem Nemeſis jubet, optime Sangri,
  Nec fas eſt homini vincere poſſe Deam;
Accipe concuſſę tabulas, atque arma carinę,
  Naufragiique mei collige relliquias:

Et-

Errantesque die quocunque in littore Manes,
Taliaque in tumulo carmina cęde meo.
Actius hic jaceo; ſpes mecum extincta quieſcit:
Solus de noſtro funere reſtat Amor.

IN MALEDICOS DETRACTORES.

QUid ruis in ſacros, temeraria turba, poëtas;
Sęvaque mordaci pręlia dente moves?
Deſine ſacrilega convitia fundere linguas
Deſine, pro populo ſtat Deus ipſe ſuo.
Quis novus in furias armat dolor? ite profani,
Ite, nec immeritas conſcelerate Deas.
An monet hoc Stygiis immerſus Scuccha lacunis,
Dum flens Eumenidum verbera torta timet?
Illum olim tinctę juverunt felle ſagittę;
Nunc miſerum facti pœnitet uſque ſui.
Parcite tàm chari Manes violare parentis:
Per ſtupra, & talos, per cyathoſque rogo.
Ars ſua quemque juvet; non vos Helicona ſubire,
Non fas Virginei polluere amnis aquam.
Scilicet hanc ſumpto Joviani Muſa cothurno
Hauriat, & magno digna Marone ſonet.
Cui comes intactę luſtrans ſacraria ſilvę
Altilius docto pectore carmen hiet.
Nec minus & Muſę repetens monimenta jocoſę
Compater argutos ingerat ore ſales.
Elyſiuſque hedera comptus florente capillos,
Rara, ſed Aoniis concinat apta choris.
Extendatque armis titulos Aquavivus avitos,
Et doceat noſtras cernere caſtra Deas.
Ipſe ſuę referat Cabanilius ardua Troję
Mœnia, & antiquos, Appula regna, lares.
Quique velut tenera ſurgit novus arbore ramus,
Corvinus, quavis aure probanda canat.
Et qui Pieriis reſonat non ultimus antris
Albinus, referat Principis acta ſui.
Tu quoque quid ceſſas doctis deflere querelis
Excidium patrię, culte Marulle, tuę?
Quique tot egregias animas, tot clara virorum
Ingenia enixu format, alitque ſuo.
Nectat honorata Majus ſua dicta corona,
Tamque pias ferulas, regia ſceptra vocet,
Quin & ritè ſuos genio Chariteus honores
Prębeat, & feſtas concinat ante dapes.
Ælius at blandę fretus dulcedine linguę

Facunda totos conterat arte dies.
Nec te jam pudeat venturo oſtendere ſeclo
Eloquii vires, Scala diſerte, tui.
Certent Socraticis Zenonis ſcripta libellis,
Cujus apis vernos intulit ore favos.
At tu Caſtaliis non inficiande choreis,
Caſtalidos, Carbo, nunc cane regna tuę.
Te quoque, quem gemina mulcet ſapientia lingua,
Parde, juvet ſtudiis invigilare tuis.
Atque alii, quorum doctas it fama per aures,
Extremo properent vincere fata die.
Nos quoque, ſi magnus non averſatur Apollo,
Cantemus Nymphas, capripedeſque Deos.
Nam benè Theſpiacas, livor licet audiat, undas
Novimus, & dextro preſſimus antra pede.
At vos incautis ſociis aconita parate,
Et furtis miſeras extimulate domos.
Oedipodiſque modo, thalamos fœdare paternos,
Si modò dat certum vulgus habere patrem:
Nocturniſque dolis agitare, & cędibus urbem,
Perque fora infeſtam reddite, perque vias.
Hęc ſtudia, has artes primis didiciſtis ab annis,
Non Aganippææ tangere fila lyræ.
Nam neque Calliope vobis, nec dexter Apollo
Permeſſi ſanctos exhibuere lacus.
Dira ſed Alecto gemina comitata ſororé
Pocula cœnoſo de Phlegethonte tulit.
Nimirum hinc nigro mores, & carmina tabo
Pallent, & fœdo livor in ore ſedet.
Fallor? an hos nobis miſit gravis Ætna Cyclopas?
Mitis & hanc ſentis, tu quoque terra, luem?
Heu mea Parthenope, quæ te contagia lædunt?
Talia tu nunquam gignere monſtra ſoles.
Dii patrii, quorum montis hùc advena claſſis
Appulit, Euboicas conſtituitque domos:
Littoribus talem noſtris avertite peſtem,
Mœnia felici ſi poſuiſtis ave.
Voſque umbræ inſontes, quas jam lethale venenum
Ante diem Stygias ire coëgit aquas:
Ultrices huc ferte faces, fumoque ſequaci
Authores veſtræ ſollicitate necis.
Et vos, ò vatum certiſſima numina, Muſæ,
Numina carminibus non violanda meis,
Parcite, ſi veſtras nunc primùm læſimus aures:
Juſta laceſſita ſumpſimus arma manu.

ACTII SYNCERI SANNAZARII ELEGIARUM LIBER II.

Ad Alphonſum Ferdinandi filium Aragoneum Siciliæ Regem.

ALphonſe, invicto laus acceſſura Parenti,
Heſperios inter non leve nomen avos;
Quid me laudatos Parnaſſi mittis ad amnes?
Obruitur largo flumine noſtra ſitis.
Gloria Virgilio eſt, currus, atque arma referre,
Naſonis medio fata in amore mori;
Battiaden docti ſectatur Muſa Properti,
Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
Paſſeris exequias fracto canit ore Catullus,
Tu Nemeſim laudas, culte Tibulle, tuam.
Omnia non uno deſudant eſſeda campo:
Noſter in exiguo tramite currit equus.
Si me Caſtalia docuiſſet Phœbus in umbra,
Oraque Gorgonia noſtra rigaſſet aqua,
Meque vel Æſchyleo donaſſet Muſa cothurno,
Et foret in noſtro grandior ore ſonus;
Non ego Phaſiacæ canerem certamina pubis,
Æquora non prima ſollicitata rate:
Non conjuratos ſubvertere Pergama Reges,
Non Trojæ profugos poſt duo luſtra deos:
Thebanaſve acies, fratrumque immitia bella,
Sævaque diſcordi funera rapta pyra;
Teque, tuoſque meo celebrarem carmine: nec me
Pignore tam grato dulce gravaret onus.
Nam canerem victoſque duces, Hiſpanaque regna,
Horridaque à proavis bella peracta tuis;
Demiſſumque genus antiqua ab origine Regum,
Quantaque magnanimi geſta feruntur avi:
Dum Libyæ tractus, veteres Carthaginis arces,
Lotophagum dites & populatur agros:

Re-

Reginæ accitu mox Itala regna ſecutus,
Chalcidicaſque arces, Parthenopenque ſubit.
Sed quoniam inſtabiles animos muliebria verſant
Pectora, ſuſpectos deſerit ille lares,
Ac patriæ petit arva ſuæ, nec longa moratus
Ultores rurſum ducit in arma Deos;
Obſeſſamque intrat Nymphis comitantibus urbem,
Quà per operta vagus labitur antra liquor.
Aurea quin illo dicunt ſub rege fuiſſe
Secula felices, qui meruere frui.
Quid Patris invictas acies: quid concita dicam
Claſſica per campos, Daunia terra, tuos?
Disjectoſque duces, populataque caſtra, neque ullis
Clara magis Regum prælia temporibus?
O mihi ſupremos ſi Parca indulſerit annos,
Quanta canam, quantus vox mea plauſus erit!
Tunc ego Mæonios auſim perrumpere fontes,
Sævaque terribili bella tonare tuba.
Utque alios ſileam, tua fortia facta referrem,
Proveherentque animos tot monumenta meos:
Ut puer extremas regni percurreris oras,
Luſtratis referens præmia littoribus;
Et malè pacatos ſedaveris ante tumultus,
Quàm patriis hoſtes finibus expuleris.
Primus honos, forti defenſos milite Locros
Servaſſe, & muros, urbs Melibœa, tuos.
Necnon Marte pari ſummas Caulonis in arces
Veniſſe, inque ſuo templa ſacrata jugo;
Templa Deæ, vaſtis latè quæ præſidet undis,
Una Jovis conjux fida, ſororque Jovis.
Teſtis Chratis erit, tectes Sybaritides undæ,
Oraque, quæ fluctus proſpicit Jonios.
Adde, quòd Hetruſcos oppleverit agmine campos,
Et tibi captivis fluxerit Arnus aquis:
Totque pharetratas, Turcarum corpora, turmas
Auſoniis dederis manibus inferias.
Gratia diis Italis: prærupta Ceraunia, & arces
Butroti noſtras pertimuere minas:
Captivumque ducem, fractoſque aſpeximus arcus,
Detulit huc domita quos tua claſſis aqua.
Hinc Ligurum furias, compreſſaque jurgia ferro,
Gallicaque in partes oppida verſa duas.
Ipſe ego, quæ vidi referam; ſcit Thuſcula Tellus,
Quaque cadit ſummo lympha Aniena jugo.
Nam duce te, Latios ferro dum ſubruis agros,
Tempora militiæ prima fuere meæ.

Bis

Bis Nomentanas, bis magni Tyburis arces
Vidimus ad noſtros projicere arma pedes:
Cùm jam ſit media trepidatum penè Subura,
Et Capitolino vota parata Jovi.
Nec ſemel (ut fatear) Collinæ ad limina portæ
Fregimus armatos, reppulimuſque duces.
Parce tamen, veneranda parens; ſi juſta ſecutus
Signa ſub Alphonſo: Rex erat ille meus.
Lanuvium infelix, fatis contraria noſtris
Terra, potes certas tu variaſſe vices.
Nam, quòd ad hoſtiles flexit victoria partes,
Fortunæ magis hoc, quam fuit artis, opus.
Ille ſed Eridani ripas non fractus in altas
Contendens, caræ regna ſororis adit:
Metatuſque locum caſtris, Inſubria paſſim
Fudit, & Euganeis agmina miſſa jugis.
Dicite iò Populi, turmas ſpectaſtis ovantes,
Et per victrices fœdera juncta manus.
Ipſe quoque haud ſileat, quos cedere Fatſarus hoſtes
Riſit, & exutum vertere terga ducem.
Heus ubi nunc, Roberte, tuæ voceſque, minæque,
Campani peteres cùm tibi jura ſoli?
Jam noſtros Reges, jam ſternere cuncta parabas;
Nunc fuga degeneres arguit ecce metus.
Hortariſque tuos dimittere ſigna maniplos,
Heu pudor, & longæ præmia militiæ!
Hos tamen ille pius, quamvis diverſa ſecutos,
Alphonſus miti fovit, & auxit ope.
Macte animo, cuſtoſq; hominum, macte optime Regum,
Auſoniæ tu Sol, tu Pater unus ades.
Quid memorem paciſque artes, bellique labores,
Perpetuumque animi tempus in omne decus?
Sed me formoſæ deterrent juſſa puellæ,
Ne poſſim tantis invigilare choris:
Et vetat aſper Amor dulces contemnere curas,
Cogit & inviſo ſubdere colla jugo.
Nec proſunt lacrimæ, nec verba precantia mortem,
Ille ſuas in me concutit uſque faces.
Quare ſi noſtri veniet tibi nuntia lethi
Fama, triumphales jam propè ſiſte rotas:
Atque hæc ad cineres mœrens effare ſepultos;
Sævitia dominæ, rapte Poëta, jaces.

IN FESTO DIE DIVI NAZARII MARTYRIS,

Qui Poëta natalis eſt.

Ecce mihi totum lux expectata per annum
Jani redit, Aoniæ ſerta novate Deæ,
Hæc me vitales genitum produxit in auras,
Juſſit & erectum tollere ad aſtra caput.
Nunc mihi purpureis aram cumulate hyacinthis,
Cingite & intexta limina noſtra roſa.
Sic etenim coluiſſe decet geniumque, lareſque:
Ferte coronato thura, merumque foco.
Tuque apio innexos dudum acceptura poëtas,
Splendida ſolemnes inſtrue, menſa, dapes.
Hic mihi puniceo Pontani Muſa cothurno.
Incipiet poſito carmen hiare mero!
Naturæque vias, tenerique exordia mundi
Proferet, & certa cuncta obitura die.
Craſſus at æterno frondis redimitus honore,
Solvat Pieriis ora rigata modis:
Et mihi Linternumque vetus, placidumque Perinum,
Oſtendatque atavi regna opulenta mei:
Regna malè ad feros, heu, perventura nepotes,
Dum verſat varias ſors inimica vices.
Altiliuſque novos ſuperis laturus honores,
Pindarica feriat carmina docta lyra.
Sfortiadum mox dicat, Aragonioſque hymenæos;
Jure quibus cantus æquet, Homere, tuos.
Nec gemat exilium Spartani Muſa Marulli,
Ventura ad noſtras ingenioſa dapes:
Verba ſed antiqui reddat, numeroſque Lucreti:
Dum magnis divos laudibus accumulat.
Adde tuos, Puderice, ſales, adde inclyta patris
Eloquia, adde animo tot bona parta tuo.
Jamque Panhormitæ luſus, & ſcripta recenſe,
Et Jovianæ tempora amicitiæ.
Hos inter meritis rediens Aquivivus ab armis
Prodat honoratæ præmia militiæ:
Atque chori Princeps docti argumenta Plutarchi,
Cumque ſuis referat dogmata principiis.
Ipſe autem haud dubitet Cabanilius acta referre
Vel ſua, vel magno juncta parentis avo.
Nec Phœbo minus ipſe ſuo, quam Marte probatur,
Phocaico pexas tingat in amne comas.
Tu quoque, quem juvenem veneror, dulciſſime Garlon,
Inci-

Incipe jam docta plectra movere manu:
Alliſaſque tuas mihi concine, dum vagâ Lunam
Sidera per tacitum nocte ſequuntur iter.
Talibus auſpiciis geniales ducere cœnas,
Theſpiadumque modis concelebrare juvat.

DE KALENDIS JANUARII AD FUSCUM.

EXoritur lux alma; caput Sol detegit aureum,
Qui toties noſtros exhilaravit avos.
Exoritur; redit ecce anni melioris origo:
Quiſquis ades, ſancta concipe voce preces,
Cingantur de more ſacris faſtigia templis,
Quæ vaga Sebethi Naïs ab amne legit:
Ipſe ſui Janus præpandat limina templi,
Cui geminum liquido ſtillet odore caput.
Illius & caſtas fument pia thura per aras:
Atque focos ſupra ſtet, videatque ſuos:
Nuntiet & tibi, Fuſce, novos virtutis honores.
Jam reor hæc animum vota fovere tuum.
Nec magis optaris, quas Lydius amnis arenas,
Quas volvit flavi lympha ſuperba Tagi.
Nec magis uberibus quicquid ſibi colligit arvis
Medus, & aſſiduo Sole peruſtus Arabs.
Juſta precor: Latiis utinam diſcedat ab oris
Hoſtis, & indecori victus oberret equo!
Victus Hydruntinas cogatur linquere terras,
Et plangat noſtram ſanguinolentus humum.
Hæc veniet lux, Fuſce, tuis lætiſſima votis,
Cum pax optatas ducet in Urbe moras.

IN MORUM CANDIDAM.

NUnc, Erato, virides capiti ſubnecte corymbos,
Profer & auratæ fila canora lyræ.
Arboris umbriferæ caſus referamus acerbos.
Non erat hæc noſtro fabula nota ſolo.
Audiat, & molli cantantes protegat umbra
Ipſa; ſed eventus adferat ante ſuos.
Olim Bajanis fuerat pulcherrima ſylvis
Naias, errantes figere docta feras.
Quam liquidus clauſis Lucrinus ſæpe ſub antris
Optavit lateri jungere poſſe ſuo.
Nec ſemel illius pharetram laudavit, & arcum
Paſtorum incultis fiſtula carminibus.
Teſtes Cumææ, teſtes Linternides undæ,

San-

Sanctaque Gauranæ numina Hamadryades,
Illam Silvanos, Panaſque odiſſe bicornos,
Et quoſcunque colit ſilva, nemuſque deos.
Sed quid fata parant? ſolitis Morinna redibat
Montibus: hoc illi nomen, & omen erat.
Cùm ſubita Cœlum texit caligine nimbus,
Et multa canam grandine fecit humum.
Illa hyemem fugiens, diverſa per arva cucurrit,
Tecta caput ſertis, grandine tecta caput.
Vallis erat propè ſulphureos malè pervia montes,
Candida quam Grajo nomine ſignat humus,
Hanc ſuper excifis pendebat cautibus antrum,
Agricolum hirſutis nota domus gregibus.
Pugnantes hùc fortè coegerat impiger hircos
Semideuſque caper, ſemicaperque Deus.
Quem procul ut vidit Nymphe, ſic pectore toto
Inſequitur, tales & jacit ore ſonos:
Quò properas, ah dura, meaſque ingrata querelas
Deſpicis? aſpectus ne fuge, Nympha, meos.
Mecum capreolos, mecum venabere damas.
Parebit juſſis hoc pectus omne tuis:
Nil eſt, quò fugias: mihi crede, recentia ſemper
Pocula de niveo fagina lacte madent:
Semper picta roſis, ſemper contexta liguſtris
De noſtro poterit munera ferre ſinu.
Dixit. at illa volans celeres prævertitur auras,
Imbre nihil motos impediente gradus.
Jamque petens triſteſque lacus, ſterilemque paludem,
Conſitaque arbuſtis non minus arva novis,
Aſpicit exeſi longè ſub faucibus antri
Obſcurum cœco pulvere noctis iter.
Hùc, tanquam in latebras, ſe conjicit: haud minus ille
Inſequitur prædæ tractus amore ſuæ.
Jamque patens Cœlum rurſus, Solemque videbat,
Liquerat & montem poſt ſua terga cavum.
Dextera Pontus erat, præruptaque ſaxa ſiniſtra:
Et jam defeſſam, jamque premebat amans,
Protinus exclamans, Fer opem mihi, Delia, dixit
Oraque ſupremo diriguere ſono;
Attulit auxilium Nymphæ Dea, ſeque vocanti
Præbuit: illa cadens ſponte recumbit humi,
Fitque arbor ſubitò: Morum dixere priores,
Et de Morinna nil niſi nomen habet.
Pes in radicem, in frondes ivere capilli,
Et quæ nunc cortex, cærula veſtis erat.
Brachia ſunt rami, ſed quæ nitidiſſima poma,

Quas

Quas malè vitaſti, Nympha, fuere nives.
Flevit Miſenus mutatam, flevit Avernus,
Fontibus & calidis ingemuere Deæ.
Quin etiam flevere ſuis Sebethides antris
Najades, & paſſis Parthenopæa comis.
Sed tamen ante alios lacrymas in ſtipite fudit
Faunus, & hæc triſtes addit ad inferias.
Inter ſilvicolas ò non ignota ſorores,
Nunc Morus duris candida corticibus
Vive diu, & noſtros ſemper tege fronde capillos,
Cedat ut ipſa tuis Pinus acuta comis.
Tu nunquam miſeræ maculabere ſanguine Thysbes,
Immemor heu fati ne videare tui.
Tu, nec fata negant, niveis uberrima pomis
His olim ſtabis frondea limitibus:
Et circum puerique canent, facileſque puellæ,
Ducentes feſtos ad tua ſacra choros.
Hactenus inſigni cecinit teſtudine Muſa:
Aoniaſque volans læta reviſit aquas.

AD BACCHUM.

Bacche bimater ades: ſic ſint tibi nexa corymbis
Cornua, ſic nitidis pendeat uva comis,
Seu te nunc Thebæ, ſeu te nunc Iſmarus horrens,
Sive habet umbroſis Naxos amica jugis.
Hùc pater, hùc propera frondenti, candide, thyrſo,
Hùc potius greſſus dirige, Bacche, tuos.
Sed pallam jam pone gravem, pictoſque cothurnos,
Et muſto teneros tu quoque tinge pedes.
Tecum etiam Dryadeſque Deæ, Satyrique bicornes
Adſint, & calamos, concavaque æra ſonent.
Raucaque ſubductis percurrant tympana palmis,
Baſſaridum fuſis turba verenda comis.
Quas malè feſtinans Silenus ponè ſequatur,
Et procul ut maneant, ſubſideantque roget.
Tum ſecum auritii fatum deploret aſelli,
Incedet ferula dum titubante ſenex,
At Deus hortorum, cui vertice fixa rubenti
Canna tremit, ſævas falce repellet aves.
In medio crater cælato maximus auro,
Spumet inexhauſtum, Lesbia dona, merum:
Et circum de more tuas cava tibia laudes
Intonet, appoſitas concelebretque dapes.
Ipſe ego perque vias Urbis, perque omnia paſſim
Compita perpetuò ſacra colenda feram.

Ipſe Gigantæo referam memorata triumpho
Nomina, & evantes Orgia læta choros.
Nec ſileam fuſcas acies, Gangetica regna,
Geſtaque odoratis prælia littoribus.
Mox thalamos, Ariadna, tuos, tædaſque jugales,
Quæque nitet medio fixa Corona polo.
Jamque pios ritus, indictaque ſacra frequentans,
Inſtituam virgas fronde virente tegi:
Incedamque tuas vates tam magnus ad aras,
Quàm nec Virgilius, quàm nec Homerus erat.
Tu mihi, ſancte pater, mordaces exime curas,
Nubilaque annoſo pectore ſolve mero.
Tu mihi ſecuros adige in præcordia ſomnos:
Afflatuque juva lumina feſſa tuo.
Scimus enim quantos ineunte ætate labores
Pertuleris, quantos fulminis igne metus.
Infelix Semele, quid munera poſcis amantem,
Quæ tibi, quæ nato ſunt nocitura tuo?
Poſce Jovem, quæ digna tuis ſint præmia votis,
Poſce feres votis præmia digna tuis.
Non tibi ſilvicolum proles de plebe deorum,
Sed cui ſint Phœbus, Mercuriuſque pares;
Sed quam Saturnus non dedignetur ab alto
Noſcere, quam læto Juppiter ore probet.
Salve chara patri ſoboles, mitiſſime divûm:
Salve hominum requies, lætitiæque parens.
Et faciles (ſi juſta peto) mihi proſpice Muſas,
Et me pacato numine dexter adi.

AD LUDOVICUM MONTALTUM Syracuſanum,

Caroli Cæſaris Serinii Magiſtrum.

Mons altus nomen clarum tibi, ſive nivoſis
Naſcenti dederit fertilis Ætna jugis.
Seu luſtrata vagis Nebrodis ſaxa Napæis,
Sive Dionæo numine clarus Eryx.
Seu quòd Olympiaco tentaris vertice, teque
Pertulerit placido blanda Arethuſa ſinu.
Nobile frondoſo defluxit nomen Olympo,
Elæi referens ſacra vetuſta Jovis.
Seu mage, quòd celſas puer exuperaveris Alpes,
Dum patet in laudes Belgica terra tuas.
Oceanique petis non explorata Britanni
Murmura, nec canæ Tethyos antra times:

Exhau-

Exhauſtos præferret ut illa ætate labores,
Aëria nomen venit ab Alpe tibi.
Quicquid id eſt, quicunque hujus tibi nominis autor
Mons, & inacceſſi verticis aſperitas;
Non mores, non facta, ſed altæ mentis acumen
Vidit, & ingenii prævia ſigna tui.
Nam licet ipſe animo nubes, & ſidera vincas,
Cunctaque ſint ſenſu penè minora tuo.
Non te per duros aditus, rupeſve fragoſas,
Sed per floriferum vallis adimus iter,
Vallis, perpetuo quam veſtit gramine rivus,
Et quam vicini littoris aura fovet.
Hoc eſt, hoc (mihi crede) deos æquare merendo:
Hoc eſt æterni ſceptra tenere Jovis.
Cætera mortales inter peritura labores
Deſere, & hoc unum vita ſequatur opus.

AD JULIANUM MAJUM PRÆCEPTOREM.

CUm tibi Bajanæ ſpectantur ab æquore Nymphæ,
Stagnaque vicinis hoſpita littoribus:
Quà verus Herculeos perduxit ſemita tauros,
Longius excluſo concita clauſtra mari,
Quàque jacet Baulos inter, lucumque Sibyllæ,
Et Prochytæ rectum per juga tendit iter:
Nos hic (ut noſti) duræ parere puellæ
Cogimur, & triſtes ducere in urbe moras.
Nec tamen, aut ſtudiis animum intendiſſe ſeveris,
Aut prodeſt ſanctas excoluiſſe Deas.
Dùmque tot unanimes dederint mihi fata ſodales;
Auxilium, nemo eſt, qui mihi ritè ferat;
Inſtat ſævus Amor, reficitque in cote ſagittas;
Nec patitur preſſo colla movere jugo.
Et licet aſſiduis tabeſcant pectora curis:
Quærimus, unde queant tanta venire mala.
Atque utinam triſtes Lacheſis mihi finiat annos,
Claudat & ætatis tempora dura meæ!
Aut aliquis, ſævi quæ ſit medicina furoris,
Non vanus noſtra cantet in aure Deus.
Sed jam laurigeris ceſſant oracula Delphis,
Mutaque Cumææ virginis antra ſilent.
Nec Pan Mœnalia reddit reſponſa ſub umbra:
Nocte licet paſtor viſcera libet ovis.
Nec mihi Chaonias ſpes eſt audire columbas,
Cornigerumque pudet fata referre Jovem,
Oblitaſque loqui jampridem Græcia quercus

Mi-

Mirata eſt poſito conticuiſſe Deo.
At tibi venturos, Mai, prædicere caſus
Fas eſt, & mites conſuluiſſe Deos.
Nec tantùm aut aræ fumos, aut nuntia ſentis
Fulgura, ſed Stygiis ſomnia miſſa locis:
Somnia, quæ miſeram perturbant ſæpe quietem,
Dum mens incertis pendet imaginibus.
O quoties per te vanum poſuiſſe timorem
Me memini, & lætos continuaſſe dies.
O quoties, trepidus cùm non ſpernenda putarem,
In noſtrum cavi damna futura caput.
Sæpe meæ tibi cùm narraſſem viſa puellæ;
Dixiſti certos haud procul eſſe metus.
Sæpe illam madidos luſtrare in flumine crines
Juſſiſti, & miſto ſolvere farra ſale.
Quòd ſi olim terris talem te fata dediſſent,
Spreviſſet Tuſcos Martia Roma viros.
Nam te quis melius calidas deprendere fibras,
Conſulere aërias aut potuiſſe aves?
Illa triumphatum regeret nunc legibus orbem,
Nec foret in cineres obruta penè ſuos.
Nec fera vidiſſet Cannenſis funera pugnæ,
Aut Aquilas Parthos tam malè ferre duces.
Scipiadum patriis habitarent ſedibus umbræ,
Tanta nec Hiſpanum conderet oſſa ſolum.
Te duce veridicæ patuiſſent ſcripta Sibyllæ;
Non intellecto quæ nocuere deo.
Fortunate deûm interpres, quem ſidera norunt,
Cui ſuperùm mentes explicuiſſe licet.
Non te lethali tetigit puer improbus arcu:
Quamvis & dominos implicet ille deos:
Nec tibi ſecuros rumpunt ſuſpiria ſomnos:
Fallaces Veneris deſpicis inſidias.
At nos incertis cæci jactamur in undis:
Ducimus & nullo tempora conſilio.
Et quiſquam mihi nunc longos optaverit annos,
Cùm videar vitæ tædia tanta meæ?
Non me Siſyphio ſuperent impulſa labore
Saxa, nec infernis dolia adacta vadis.
Et Titii roſtro cedet mihi vultur obunco,
Pomaque Lethæis viſa ſub arboribus.
Vos igitur, qui me victum jam fleris amici,
Sic mea compoſitis cædite buſta notis:
Actius hic ſitus eſt: cineres gaudete ſepulti!
Jam vaga poſt obitus umbra dolore vacat.

IN DOMINÆ NATALEM AD JUNONEM.

JUnoni fer ſacra, novas lege, Muſa, coronas;
Natalis dominæ jam mihi feſtus adeſt.
Ipſa ſed in primis ſolemnes indue cultus.
Et mihi purpurea tempora cinge roſa.
Utque aliquid gratas divæ meditemur ad aras,
Affer in auratæ garrula plectra lyræ.
Tu quoque vittatos auro ſubnecte capillo;
Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
Hæc mihi te, mea lux, ſeros promiſit in annos,
Hæc mihi te certam juſſit habere dies.
Quanta mihi hac primùm fulſerunt gaudia luce!
Quantus in hoc uno tempore venit honos!
O mihi Erythræis meritò ſignanda lapillis;
O mihi delicias inter habenda meas.
Quiſquis ades, bona verba, & lætos edite cantus,
Libaque de Siculo dulcia melle date.
Alba mihi veſtis nullo violata veneno.
Adſit, & in geminos defluat apta pedes.
Ante aram viridi texant umbracula quercu
Formoſis Dryades, ruſtica turba, comis.
Phœbus odorata circumtegat atria lauro:
At myrto duplices, tu Cytheræa, fores,
Ipſa Arabum merces Niſeja turba miniſtret:
Lenæuſque ferat Naxia vina pater.
Omnia ſint lætis operata ex ordine ſacris,
Et cœlum niveis conſtrepat alitibus.
Magna parens Juno, centum comitata miniſtris,
Hùc ades, & votis annue, Diva, meis.
Vos quòque, per vacuum quæ luditis aëra, Nymphæ,
Cingite felici nubila ſumma choro.
Scilicet eventus hæc ſint bona ſigna futuri,
Hæc eadem plenæ nuntia lætitiæ.
Ipſe ego veſtra ſequar jucundo gaudia plauſu,
Et peragam varios ore, manuque modos.
Quin etiam ſertis, & thure calentibus aris,
Excipiam ſancta numina veſtra die.
At tu natalis, nullos non fauſte per annos,
Semper honorata luce ſerenus eas.
Quòdque opto, innumeras (ſi quid prece poſſe putamur)
Cumææ vincas Vatis Olympiadas.

AD RUINAS CUMARUM URBIS VETUSTISS.

Hic, ubi Cumææ ſurgebant inclyta famæ
Mœnia, Tyrrheni gloria prima maris;
Longinquis, ò ſæpe hoſpes properabat ab oris,
Viſurus tripodas, Delfe magne, tuos:
Et vagus antiquos intrabat navita portus,
Quærens Dædaleæ conſcia ſigna fugæ:
(Credere quis quondam potuit, dum fata manebant?)
Nunc ſilva agreſtes occulit alta feras.
Atque ubi fatidicæ latuere arcana Sibyllæ,
Nunc claudit ſaturas veſpere paſtor oves.
Quæque prius ſanctos cogebat Curia Patres,
Serpentum facta eſt, alituumque domus.
Plenaque tot paſſim generoſis atria ceris,
Ipſa ſua tandem ſubruta mole jacent.
Calcanturque olim ſacris onerata trophæis
Limina, diſtractos & tegit herba deos.
Tot decora, artificumque manus, tot nota ſepulcra,
Totque pios cineres una ruina premit.
Et jam intra ſolaſque domos, disjectaque paſſim
Culmina ſetigeros advena figit aptos.
Nec tamen hoc Gratis cecinit Deus ipſe carinis:
Prævia nec lato miſſa Columba mari.
Et querimur, citò ſi noſtræ data tempora vitæ
Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
Atque utinam mea me fallant oracula vatem:
Vanus & à longa poſteritate ferat.
Nec tu ſemper eris, quæ ſeptem amplecteris arces:
Nec tu, quæ mediis æmula ſurgis aquis.
Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
Vertet, & Urbs, dicet, hæc quoque clara fuit.
Fata trahunt homines, fatis urgentibus, urbes,
Et quodcunque vides auferet ipſa dies.

MALA PUNICA.

Quid miſer externas perquiris navita gentes?
Et tam longinquo gurgite quæris opes?
Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
Nec piget ignotæ damna ſubire viæ.
Aſpice, quàm tenui velemus cortice gemmas.
Jam tibi, quicquid habent littora rubra, damus:
Seu vis purpureos roſeo fulgore Hyacinthos:
Infenſam Baccho ſive Amethyſton amas.

Ardentes ſeu quæ rorres imitantur, & ignes,
Seu mage diluto lumine Chryſolithos.
Sed rude divitias extollit vulgus inanes,
Nec meminit, quantis ſit caput inde malis.
Divitiæ fera bella viris, lethumque tulerunt;
Nam prius æterna pace vigebat humus.
Divitiis natoque pater, natuſque parente
Cæditur, & charo fratre verenda ſoror.
Nec tantum ſævæ tractant aconita novercæ,
Sed jugulat patrus mater avara ſuos.
Adde quod & gemmæ ſolo fulgore probantur,
Adſcituſque illis quæritur arte decor.
At nobis natura oculos tardare tuentes,
Et dedit arenti pellere ab ore ſitim.
Nec noſtræ populos armant in prælia gemmæ,
Nec ſuadent magnos clàm violare Deos.
Sed ſemper placidis viſunt convivia menſis,
Stant ubi jucundo pocula plena mero.
Illic nos teneræ vir porrigit ipſe puellæ,
Porrigit & cupido fida puella viro.
Pacis opus ſumus, & pacati munus amoris,
Quod capit à Satiro Nais amata ſuo.
Nec temerè, infernis cùm nos libaſſet in hortis,
Noluit ad matrem nata redire ſuam.
Nos quoque, dum Lybicos errat Pomona per agros,
Obſtupuit pleno fracta rubere ſinu:
Ac rarum mirata decus, mirata liquorem,
In ſua de patrio tranſtulit arva ſolo.
Ergo Puniceæ laus hæc, & gloria ſilvæ,
Vincere gemmiferi lucida dona maris.
Pallentique graves depellere corpore morbos,
Ægraque Pœoniis ora levare modis.
Quod nec Erythræi præſtabunt littora ponti,
Non opibus pollens Indica terra ſuis.
Tu verò, duplici fulgent cui tempora lauro,
Militiæ, & ſacri, Dux Aquivive, chori.
Accipe nos, laudum contentus luce tuarum,
Muneraque invisæ deſpice luxuriæ.
Et ſeu carminibus, ſeu delaſſaberis armis,
Diluat exundans hæc tibi gemma ſitim.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII ELEGIARUM LIBER III.

Ad Federicum Ferdinandi filium, Aragoneum, Siciliæ Regem.

ERgo ego fallaci tantùm ſervire puellæ
  Natus, & adverſo ſemper amore queri?
Nec me Pieria ſpectabit Phœbus in umbra
  Inter certantes carmina ferre choros?
Quâ denſos Helicon ſaltus, colleſque virentes
  Pandit, & Aonidum perluit antra liquor:
Diſpoſitæque jugis intexunt ſerta puellæ,
  Pendenteſque ſonant per cava ſaxa lyræ.
Jam libet intactis haurire è fontibus undam,
  Et luſtrare ſacrum, quà via nulla, nemus.
Ardua ſunt tentanda: novas en carmina vires
  Sumite: per durum gloria anhelat iter.
Nunc opus eſt alia crimen compeſcere fronde:
  Nil mihi cum ſertis, Bacche jocoſe, tuis.
Ipſe audax virides Parnaſſi in vertice lauros
  Decerpam, aut ſilvis, Pinde canore, tuis.
Ipſe lyram nullo percuſſam pollicis ictu
  Suſpendam ex humeris, præmia rara, meis.
Non ego nunc molles meditor laſcivus amores,
  Nec jacio ad ſurdas carmina blanda fores.
Major ad heroos me ſublevat aura cothurnos,
  Major & in noſtro perſonat ore Deus.
Lætus ades, Federice: tuas ex ordine laudes
  Exequar: auſpiciis fama petenda tuis.
Nam quanquam antiquis Regum benè fulta triumphis
  Stat domus, & tantis ſe tibi jactat Avis;
Majorum tua non titulis innixa recumbit
  Gloria nec priſcis geſtit imaginibus:
Sed certas magnos Virtus anteire parentes,

Æternum & vera laude parare decus.
Nec tua facta olim titulo breve marmor habebit;
Immenſum magni carminis illud opus.
Seu te quis teneris puerum miratus ab annis,
Ætatis referat tempora prima tuæ:
Seu caſus rerum varios, duroſque labores,
Exhauſta & ſævo prælia Marte canat.
Egreſſum vix dum cunis Æneïa nutrix
Senſit, & adventu mora repente tuo eſt.
Terque Deos venerata, caput ter ſuſtulit urna,
Et tandem Phrygio lingua voluta ſono eſt.
En iterum, Sol magne, meæ poſt diruta Trojæ
Pergama, poſt Latios ſpes mihi ſurgit avos.
Hac ætate vagi quondam per prata Scamandri;
Æneam vidi ludere ſæpe meum.
Nec tu major eras, cùm jam poſt fata Creuſæ
Reparares gremio, pulcher Jule, meo;
Certareſque jocis curas mihi demere aniles,
Deducens blandas noſtra per ora manus.
His tamen auſpiciis Albanæ ad ſidera turres
Crevere, & rerum maxima Roma caput.
Hinc Decios, Fabioſque, hinc, pectora dura, Catones
Vidimus, & faſces, Brute ſevere, tuos.
Vidimus & ductos non uno ex hoſte triumphos,
Auctaque Juliacis ſtemmata Cæſaribus.
Ingredere, ô felixque ſubi pede noſtra ſecundo
Mœnia, propenſo & venerare Deos.
Ingredere, Antiphatæ pollens tibi regia ſervit,
Et Leſtrygonio limina tuta metu.
Sit Jove Creta potens, ſint clari ab Apolline Delphi,
Laudet Amiclæos Tænaris ora duces.
Alciden, Bacchumque ferant ad ſidera Thebæ:
Terra rudimentis noſtra beata tuis.
Nam te, dum rapidos arcet de finibus hoſtes,
Ardua magnanimus miſit in arma Pater.
Auſpice te, noſtræ nullis incurſibus arces
Succumbent: nullis littora noſtra minis.
Sed benè habet; ceſſere metus, ceſſere pericla:
Barbarus hoſtiles ad ſua vertit equos;
Jam juga, jam lati reſpirant undique campi,
Nec tuba veliferas concitat ulla rates.
Tu tamen ad patrios revocabere victor honores,
Maternoſque ſinus, Parthenopenque petes.
Mox Salentinos ibis metator in agros,
Quà ſecat Oebalia culta Galeſus aqua.
Sed quò livor edax non irruis? ecce repentè
Fata

Fata jubent longas te procul ire vias ;
Romanumque Patrem , ſacraſque inviſere ſedes ,
In primis magnos promeruiſſe Deos.
Tum pontes , arcuſque ducum , delubra , viaſque ,
Cumque ſuis cernes ſtructa theatra foris .
Intereà Vaticanas numerare per ædes
Tot ſigna artificum , tot monumenta licet.
Mox Vejos , vetereſque Umbros , forteſque Sabinos
Tranſgreſſo , Adriacum ſtat ſuperare latus ,
Æmiliæque domos , Apenninumque nivalem ,
Et Phaëthontæo proxima regna Pado .
Quis ſumptus , Leonora , tuos , quis publica dicat
Munera Ateſtinis edita principibus?
Jam veteres ſuperas , dives Ferraria , ludos !
Aurea dum celeri præmia ponis equo :
Effigieſque deûm , ſpectandaque ſigna per aras
Extruis , & variis pegmata celſa locis.
Quis rurſum Venetæ miracula proferat urbis ?
Una inſtar magnique ſimul orbis habet.
Una Italum Regina , altæ pulcherrima Romæ
Æmula , quæ terris , quæ dominaris aquis .
Tu tibi vel reges cives facis , ô decus , ô lux
Auſoniæ ; per quam libera turba ſumus !
Per quam barbaries nobis non imperat , & Sol
Exoriens noſtro clariùs orbe micat .
Proxima ſunt , Gonſaga , tuæ ſpectacula terræ ,
Donaque per magnos antè parata duces .
Mantua queis , largoque exultat Mincius ore ,
Auſus ſpumiferum tollere ad aſtra caput .
Mincius æterni ſacrum geniale Maronis ,
Cui cedit flavo lucidus amne Meles .
Hinc populos , Ticine , tuos ſpectare licebit ,
Dictaque lanigeræ mœnia pelle ſuis .
Taurinoſque , altaſque Alpes , Pœninaque caſtra ,
Et Rhodanum , & ripas , magne Lemanne , tuas.
Inde per immenſum lati ſpatiabere campi ,
Oſtendit ſacrum mons ubi Jura nemus.
Et veteres felix cuſtodit Claudius arces ,
Claudius æternæ conciliator opis.
Hic formidatas acies , ipſumque videbis
Elatum longa proſperitate ducem.
Finitimis dum bella parat , tibique arma , viroſque
Commendans , magni jus dabit imperii .
Nimirum ingeniumque ſagax miratus , & artes ,
Quæque dabis mentis plurima ſigna tuæ .
Quapropter mediis generum te deligit armis ,

Pollicitus natæ ſpemque, thorumque ſui.
Ac velut Oenomai currus, aſtumque ſecutus,
Eludet pacti fœdera conjugii.
Sed male ut Oenomao currus ceſſere, doliquc,
Perfidiæ pœnas ſic ferus iſte luet.
Ter victus, ter jam caſtris exutus ab hoſte,
Poſtremò miſeram corruet ante diem.
Nam dejectus equo, fuſſaque inventus in alta,
Obſcœnam turpi ſanguine tinget humum.
Nec jam erit, extremos funus qui curet ad ignes;
Non lapis, inciſis qui tegat oſſa notis.
Tu celſus, tu ſublimis, tu victor honorem
Accipies, tibi quem Gallia tota dabit:
Biſque tuis referet ſuperatos Lingonas armis,
Ductaque bis pulſos ſigna per Helvetios.
Præterea quantum populorum Moſa coërcet,
Quantum cærulea Rhenus inundat aqua.
Atque eris is noſtræ gentis vigor, omnia credâ
Ut poſſint juſto ſuccubuiſſe metu.
Hic ego te, laudeſque tuas, fortiſſime Juli,
Non ſileam, & valida prælia geſta manu.
Quem titulis Aquiviva domus præluſtribus ornat,
Mortaleſque inter, ſemideoſque locat.
Et jam militiæ moles tibi creditur omnis,
Omnia ſub leges allicis ipſe tuas.
At te parrato, juvenum pulcherrime, bello
Tempus erat patriis dona tuliſſe Deis,
Mendacíſque ſimul faſtus, odiumque tyranni
Cum propè defenſo deſeruiſſe ſolo.
Eja age, rumpe moras, inviſaque caſtra relinque,
Fidaque magnanimi limina Regis adi.
Cui vel ad Oceani fines tot littora parent,
Juraque dant ſceptri Celtica regna ſui.
Hic tibi felices tædas, certoſque hymenæos
Expediet, tutas & ſimul addet opes.
Teſtis erit Liger, Arvernis qui fuſus ab antris
Libera devexum per loca findit iter.
Intereà patrem, Campanaque tecta reviſe,
Debitaque auſpiciis, hei mihi, regna tuis;
Debita, ſed fatis citò jam ceſſura malignis,
Evertet tantas cùm ferus hoſtis opes.
Dii maris Hetruſci, per quos Tyberinus, & Arnus,
Macraque cæruleis jungitur altus aquis;
Dum redit in patriam juvenis tot honoribus auctus,
Candida felici ſolvite vela Noto.
Voſque citæ puppes juſſum properate per æquor:

Fata

Fata dabunt iſtas ſæpe iterare vias.
Nec ſemel hos tractus, Ligurumque videbitis oras,
Aut Vari infauſtum fluminis hoſpitium;
Vallatoſque ſinus ſcopulis, Toroentia clauſtra,
Et ſparſas mediis Stœchadas æquoribus.
Denique Phocaſcoſque ſinus, Marioque receſſum
Littus, & antiquæ mœnia Maſſiliæ.
Donec fatales Turonum accedere muros
Permittant veſtro fata ſiniſtra duci.
Ah Liger, ah nimium lacrymis urgende meorum,
Qualia ſpectabis flumine buſta tuo!
Buſta, quibus magni ponant diademata reges,
Grataque ſolemni flore parentet humus.
Atque aliquis Latio veniens novus hoſpes ab orbe,
Portet honoratas munus ad inferias.
Et dicat; Federice, tuorum hic meta laborum
Hæſit! habet noſtros hæc brevis urna Deos.

QUOD PUERITIAM EGERIT IN PICENTINIS,

Ad Caſſandram Marcheſiam.

Eſt Picentinos inter pulcherrima montes
Vallis: habet patrios hic pia turba Deos:
Quam ſuper hinc cœlo ſurgens Cerretia rupes
Pendet: at huic nomen Cerrea ſilva dedit.
Parte alia ſacræ reſpondent ſaxa Thebennæ,
Quique rigens Merulæ nomine gaudet apex.
Et circum nigra latè nemus accubat umbra,
Plurima quâ riguis effluit unda jugis,
Semiferi, ſi vera canunt, domus horrida Fauni,
Convectant avidæ quò ſua luſtra feræ.
Accipit hic tergo formoſum bucula taurum,
Accipit immundum ſima capella marem.
Mille thori Dryadum, Satyrorum mille receſſus,
Antraque ſilvicolæ gratia latebra Deæ,
Vivula nomen aquæ, tenuique Subucula rivo,
Et quæ de gelida grandine dicta ſonat.
Hùc mea me primis genitrix dum geſtat ab annis,
Deducens charo nupta novella patri;
Attulit indigenis ſecum ſua munera divis,
In primis docto florea ſerta gregi.
Grex erat Aonidum: cœtu comitata ſororum
Ipſa ſui princeps Calliopea chori.
Delius argutis carmen partitus alumnis,

Flectebat faciles ad ſua plectra manus.
Atque hic me ſacro perluſtravere liquore,
Cura quibus noſtræ prima ſalutis erat.
Tum ſotum media puerum ſtatuere chorea,
Et circumfuſis obſtrepuere ſonis.
Denique præcinctumque hederis, & virgine lautu,
Ad citharam dulces edocuere modos.
Tantus erat lætis avium concentus in agris,
Ut poſſes ipſos dicere adeſſe Deos.
Venerat omne genus pecudum; genus omne ferarum,
Atque illa feſtum luce habuere diem.
Tunc ego paſtorum numero ſilveſtria primum
Tentavi calamis ſibila diſparibus;
Deductumque levi carmen modulatus in umbra,
Innumeros pavi lata per arva greges,
Androgeumque, Opicumque, & ruſtica ſacra ſecutus,
Commovi lacrymis mox pia ſaxa meis,
Dum tumulum charæ, dum feſtinata parentis
Fata cano, gemitus dum, Meliſea, tuos.
Ac tacitas per operta vias rimatus, & antra
Inſpecto, & variis flumina nata locis.
Mox majora vocant me numina: ſcilicet altû
Inceſſere animum ſacra verenda Dei;
Sacra Dei, Regiſque hominum, dominique Deorum,
Primævum ſanctæ religionis opus;
Nuncius æthereis ut venerit aliger aſtris,
Dona ferens caſtæ Virginis in gremium.
Quid referam cauiaſque ovium, luſuſque canentum
Paſtorum, & Reges, Arſacis ora, tuos?
Nec minus hæc inter piſcandi concitus egit
Ardor in æquoreos mittere lina ſinus;
Fallaceſque cibos vacuis includere naſſis,
Atque hamo undivagos ſollicitare greges;
Quandoquidem falſas deſcendi ego primus ad undas
Auſus inexpertis reddere verba ſonis.
Quid referam molleſque Elegos, miſerabile carmen,
Et ſuperis laudes non ſine thure datas?
Quæque aliis luſi numeris, dum ſeria tracto,
Dum ſpargo varios per mea dicta ſales.
Multaque præterea dilectæ grata puellæ,
Adſciſco antiquis rurſus Hetruſca modis.
Ut ſileam nunc impenſos tot regibus annos,
Tot data belligeræ tempora militiæ:
Et ſileam vexata malis mea corpora morbis,
Vixque Machaonia reſtituenda manu.
Adde graves populique fugas, procerumque ruinas,
In-

Inflicta & miſeris urbibus exitia.
Ipſe per infeſtos tecum, Federice, labores
Multa adii terra, multa pericla mari.
Tuſcorumque vadis, Ligurumque exercitus undis,
Poſtremò littus Maſſilienſe ſubj.
Jam Rhodanum, Volcaſque feros, Vocontiaque arva
Legimus, & fines, Belgica terra, tuos.
Biſque pruinoſas curſu ſuperavimus Alpes:
Bis metas magni vidimus Oceani.
Atque hic te tandem deflevimus, optime Regum,
Quantùm Hecube natos fleverat ipſa ſuos.
Quantum diſciſſis fratres Caſſandra capillis,
Andromacheque ſui dum legit oſſa viri.
O' fatum infelix, ò ſors malè fida, quid illic
Egimus? ò triſti merſa carina loco!
Cùm nullum intereà frugis genus imbre, vel æſtu
Redderet ingenio Muſa vocata meo.
Et jam miramur, longo ſi preſſa labore
Amiſit vires parvula vena ſuas.
Ipſe deûm ſimul, atque hominum celebrator Homerus
Deficeret, nedum ſegnis, inerſque lyra.
Deficeret pater ipſe, & carminis author Apollo,
Pegaſidum ſacras qui tenet unus aquas.
Ergo, tanta meæ cùm ſint diſpendia vitæ
Facta, potes noſtram quiſque dolere vicem;
Quòd non ingenio, quòd non profecimus arte,
Quòd mea ſit longo mens propè victa ſitu.
Quòd mala ſubrepens imos, ceu peſtis, in artus
Irruerit, fracto corpore, ſegnities.
Nec pote jam lapſæ ſtudium revocare juventæ,
Ingenii cùm ſit facta ruina mei.
Tu ſaltem, bona poſteritas, ignoſce dolori,
Qui facit, ut ſpreto ſit mea fama loco:
Muſarum ſpolietque bonis, & nomine claro
Vatis, & hæc ultrò credar habere mala.
Profit amicitiæ ſanctum per ſecula nomen
Servaſſe, & firmam regibus uſque fidem.
Voſque, vel ignavo, vel tardo parcite amici,
Cui natura ſuas dura negarit opes.
Dum tamen ambitione mala, atque libidine turpi,
Et caream inviſæ crimine avaritiæ.
Tu quoque vel feſſæ teſtis, Caſſandra, ſenectæ,
Quam manet arbitrium funeris omne mei,
Compoſitos tumulo cineres, atque oſſa piato:
Neu pigeat vati ſolvere juſta tuo.

Parce tamen ſciſſo ſeu me, mea vita, capillo,
Sive. . . ſed heu! prohibet dicere plura dolor.

DEOS NEMORUM INVOCAT

In extruenda domo.

DII nemorum ſalvete: ego vos de rupe propinqua,
De ſummis patriæ mœnibus aſpicio.
Aſpicio, veneror que: cavæ mihi plaudite valles
Garrula vicinis perſtrepat aura jugis.
Vos quoque perque focos felicia dicite cives
Verba, per inrectas flore decente vias.
Victima ſolemnes eat inſpectanda per aras,
Turbaque Palladia fronde revincta comas.
Moſque ut ab antiquæ repetatur origine Romæ,
Exterior ſorda cum bove taurus aret.
Ac prius inſoſſo tectum quàm cingere ſulco
Incipimus, juſtos thure piate Deos.
Nulla per obductum decurrant nubila cœlum,
Candidaque auguſtum concinat omen avis.
Exurgat paries, ventos qui pellat, & imbres,
Qui multa circum luce ſerenus eat.
Adſit diſpoſitis ſeries concinna columnis,
Quæque ornet medias crebra feneſtra fores.
Ipſe biceps primo cuſtos in limine Ianus
Occurrat lætis obvius hoſpitibus.
Protinus à deſtra ſacræ, mea turba, ſorores
Cingant virgineis atra prima choris.
A læva nitidis ſtratum Pythona ſagittis
Miretur poſita Cynthius ipſe lyra.
Ædibus in mediis parvi ſinus amphitheatri
Viſendas Regum præbeat hiſtorias.
Ac primùm triplici ſeſe defendat ab hoſte
Fernandus, rapido jam metuendus equo.
Alfonſuſque pharetratas, dira agmina, gentes
Cogat Hydruntinis cedere littoribus.
Tum juvenis Rex ipſe, & Regum inſignibus auctus
Alpinos adigat linquere caſtra duces.
Poſtremò Federicus avito lætus honore
Dalmaticas grandi claſſe refringat opes.
Infeſtoſque Deos, metuendaque jura minatus
Indicat nato bella gerenda ſuo.
Hic benè conveniens membris variantibus ordo
Aſpiciat celebres è regione ſitus.
Exhedræ, Xyſtique, Tablinum, Hypocauſta, Diætæ,
Et

Et quæ privatis uſibus apta velim.
Atque aliæ occaſus, aliæ vertantur in ortus,
Quæque habeanr Boream, quæque inhibere Notum.
Jungantur longis quadrata, obliqua rotundis,
Et capiat ſtructos plurima cella thoros.
O ſtudiis placitura meis, ô mille per artes
Ocia Pieriis noſtra juvanda modis.
Hic ego tranquillo tranſmittam tempora curſu,
Dum veniat fatis mitior hora meis.
Viximus ærumnas inter, lacrymoſaque Regum
Funera, nunc patria jam licet urbe frui.
Ut quod tot curæ, tot detraxere labores,
Reſtituat vati Parthenopæa ſuo.

FINIS.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII.

EPIGRAMMATON LIBER I.

AD FEDERICVM REGEM.

SCribendi ſtudium mihi, tu Federice, dediſti,
Ingenium ad laudes dum trahis omne tuas.
Ecce ſuburbanum rus, & nova prædia donas:
Feciſti vatem, nunc facis agricolam.

Ad Villam Mergillinam.

Rupis ò ſacræ, pelagique cuſtos
Villa, Nympharum domus, & propinqua
Doridos: Regum decus una quondam,
Deliciæque:
Nunc meis tantùm requies Camœnis,
Urbis inviſas quoties querelas,
Et parum fidos popularis auræ
Linquimus æſtus.
Tu mihi ſolos nemorum receſſus
Das, & hærentes per opaca laurus
Saxa; tu fontes, Aganippidumque
Antra recludis.
Nam ſimul te, te repeto, tuaſque
Sedulus mecum veneror Napæas:
Colle, Mergillina, tuo repentè
Pegaſis unda
Effluit, de qua chorus ipſe Phœbi,
Et chori Phœbus pater, atque princeps
Nititur plures mihi jam canenti
Ducere rivos.
Ergo tu nobis Helicon, & udæ

Pho-

Phocidos ſaltus, hederiſque opacum
Theſpiæ rupis nemus, & canoro
Vertice Pindus.
I, puer, blandi comitem laboris
Affer è prima citharam columna,
Affer & flores: procul omnis à me
Cura recedat.
Principis noſtri decus, atque laudes
Fama per latas ſpatiata terras,
Evehat, quà Sol oriens, cadenſque
Fræna retorquet:
Quâque non notos populos, & urbes
Damnat æternis Helice pruinis,
Quâque ferventes cumulos arenæ
Diſſipat Auſter.
Ille creſcentes veneratus annos
Vatis, antiquum referentis ortum
Stirpis, & clarum genus, & potentum
Nomen avorum,
Contulit larga numeroſa dextra
Dona, & ignavæ ſtimulos juventæ
Addidit, ſilvas, & amica Muſis
Otia præbens.

Kalendæ Maji.

Majus adeſt, da ferta, puer: ſic ſancta vetuſtas
Inſtituit, priſci ſic docuere patres.
Junge hederam violis, myrrum ſubtexe liguſtris,
Alba verecundis lilia pinge roſis.
Fundat inexhauſtos mihi decolor Indus odores,
Et fluat Aſſyrio ſparſa liquore coma.
Grandia fumoſo ſpument cryſtalla Lyæo,
Et bibat in calices lapſa corona meos.
Poſt obitum non ulla mihi charchesia ponet
Æacus; infernis non viret uva jugis.
Heu vanum mortale genus, quid gaudia differs?
Falle diem: mediis mors venit atra jocis.

In Tumulum Ladislai Regis.

Miraris niveis pendentia ſaxa columnis,
Hoſpes, & hunc, acri qui ſedet altus equo.
Quid ſi animos, roburque ducis, præclaraque noſſes
Pectora, & invictas dura per arma manus?
Hic Capitolinis dejecit ſedibus hoſtem,
Biſque triumphata victor ab Urbe redit.
Italiamque omnem bello concuſſit, & armis,
Intulit Hetruſco ſigna tremenda mari.
Neve foret Latio tantum diademate felix,

Ante

Ante ſuos vidit Gallica ſceptra pedes.
Cumque rebellantem preſſiſſet pontibus Arnum,
Mors vetuit ſextam claudere Olympiadem.
I nunc, regna para, faſtuſque attolle ſuperbos:
Mors etiam magnos obruit atra Deos.

Ad Federicum Regem.

Clauſa quod effoſſis erumpunt oſſa ſepulcris,
Et referant veteres patria ſaxa rogos.
Nimirum tanto cupiunt ſub principe manes
Vivere, & ad nutus umbra vocata venit.
Utque decet, longo manſuras tempore ſedes
Spondent, & regnis otia læta tuis.
Quæque diù ambiguis tecum fortuna vagata eſt
Paſſibus, hic certa ſtat benè nixa rota.
Sume animos, Federice: tuis hic meta periclis
Hæret: habent Manes, & pia buſta ſidem.

* * * * * * *De Natali Altilii Vatis.* * * * * *

Muſarum lux alma, meus cui thura quotannis,
Cui ritè Altilius fundit in igne merum:
Accipe ſervatos hyberno frigore flores,
Quæque madent Siculis annua liba favis.
Quandoquidem magnum Latio, rarumque dediſti
Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
At tu, ſic triſtes nunquam experiare tenebras,
Sic Phœbi nitido ſemper honore mices:
Fauſta precor, longos tamen expectata per annos,
Altilioque tuo concolor uſque redi.

Ad Federicum Regem.

Hybernas tibi pampineis cum vitibus uvas
Mittimus, ò regni gloria, honoſque tui.
Præla vacant, riget omnis ager, ſpumantia tandem
Muſta ſilent: menſis eſt tamen uva tuis.
Jam pater Autumnus vernantia lilia mittet;
Talia ſi medio frigore bruma dedit.

De Expeditione Alfonſi Regis.

Venturos olim Romana ad mœnia Turcas
Dixerunt vates: credite, vera canunt.
Scilicet Alfonſum Turcas in bella trahentem
Expectas fatis, anxia Roma, tuis.
Pone metum, vincet: ſed te meliora manebunt
Imperia: Alfonſo principe major eris.

In Tumulum Lauræ puellæ.

Et lacrymas etiam ſuperi tibi, Laura, dediſſent,
Fas etiam ſuperos ſi lacrymare foret.
Quod potuit tamen, auratas puer ille ſagittas
Fregit, & extinctas mœſta Erycina faces.

Sed

Sed quamvis homines tangant tua fata, Deoſque,
Nulli flebilior, quàm mihi, vita, jaces.
Felices animæ, quibus is comes ipſa per umbras,
Et datur Elyſium ſic habitare nemus.

De partu Niſææ Charltdi conjugis.

Dum parit, & longas iterat Miſæa quetelas,
Scinditur incerta ſeditione polus.
Pierides puerum, Charites optare puellam:
His Venus, aſt illis docta Minerva favet.
Adſtat amans Veneri Mavors, Phœbuſque Minervæ,
Magnanimuſque æqua Juppiter aure ſedet:
Cùm ſubitò aurato ſurgit puer improbus arcu,
Et Cælum notis territat omne minis.
Aſſenſere metu Superi: pater ipſe Deorum
Riſit, & Aonias juſſit abire Deas.
Exultat palma Venus, & naſcente puella
Augentur Charites, Cypria turba, Deæ.

Ad Federicum Regem.

Edicto nuper cùm tu, Rex magne, caveres,
Audaci ne quis ſtringere arma manu.
Depoſuiſſe tuum vel primus diceris enſem,
Et monſtraſſe palàm primus inerme latus.
Quid majus populiſve tuis, Federice, vel urbi
Accidere huic noſtræ per tua dona poteſt?
Poſt domitos hoſtes, inter tot commoda pacis,
Contigit exemplis vivere poſſe tuis
Publica nimirum res tunc ſibi conſtat, & æquum
Imperium, cùm Rex, quod jubet, ipſe facit.

De emendatione Catulli ad Jovianum.

Doctus ab Elyſia redeat ſi valle Catullus,
Ingratoſque trahat Leſbia ſola choros:
Non tam mendoſi mœrebit damna libelli,
Geſtiet officio quàm, Joviane, tuo.
Ille tibi amplexus, atque oſcula grata referret,
Mallet & hos numeros, quàm meminiſſe ſuos.

De Cæſare Borgia.

Qui modò proſtratos jactarat cornibus urſos,
In latebras taurus concitus ecce fugit.
Nec latebras putat eſſe ſatis ſibi: Tybride toto
Cingitur, & notis vix benè fidit aquis.
Terruerat montes mugitibus: obvia nunc eſt,
Et facilis curvis præda ſinè arte capi.
Sed tamen id magnum, nuper potuiſſe vel urſos
Sternere, nunc omnes poſſe timere feras.
Ne tibi, Roma, novæ deſint ſpectacula pompæ,
Amphitheatrales reddit arena jocos.

Ad

Ad eundem, dum ab Urſinis prameretur.

O Taure, præſens qui fugis periculum,
(Nam te nec odio, tædiove tam bonas
Spreviſſe ſilvas, tam bonos putem lacus)
Dic, quas propinqua nubibus tibi juga
Moleſtus invidet? juga illa jam tuis
Sudata cornibus, tuiſque prœliis
Devicta? quis ſaltus, & amnium uberes
Curſus, thoroſque marginum virentium?
Quis uda rivis prata? quis recondita
Nemora? quis umbras ſibilantium arborum
Malè advocatus abſtulit tibi Deus?
Non amplius videbis, ah miſer, miſer,
Amata regna, non videbis amplius
Tuos amores; non licebit, heu, tibi
Poſthac cubanti ſub geniſtulis tuis,
Mollive fulto niveum amaraco latus
Audire voces ruminantium gregum,
Meridianum non inire ſomnulum.
Quæ nunc adibis teſqua? quæ petes loca,
Miſelle Taure? quas ſubibis ilices?
Ubi myricæ? ubi virentis arbuti
Jucunda ſedes? ubi ſalicta, & omnibus
Eheu juvenca præferenda paſcuis?
Juvenco, ſolos quæ relicta ad aggeres
Padi ſonantis, heu malum ſororibus
Omen, dolentes inter orba populos
Te te requirit, te reflagitans ſuum
Implet querelis nemus, & uſque mugiens
Modò huc, modò illuc furit, amore perdita?
Omnia peragrat arva, luſtrat omnia,
Num qua biſulcæ ſigna cernat ungulæ;
Quærit per alta montium cacumina;
Quærit per ima vallium cubilia,
Memor locorum, non tamen ſui memor:
Te mane primo, te rubente veſpero
Luget: nec illam Luna cùm recurreret
Cœlo, nec atræ noctis alma ſidera
Videre dormientem: abire flumina,
Abire Solem, abire cernit omnia;
At ipſa mœſtam ſola non abit domum,
Humi recumbens ſtrata ſub nudo æthere.
Hanc & puellæ nemorum, & ipſe corniger
Silvanus aſpicit; hanc bubulcus intuens,
Miſer bubulcus, nec juvare eam valens,
Tantum, quod unicum in malis refugium habet,
Suſpirat, ingemit, deûm invocat fidem,

Ira-

Iratus urſis, quod coëgerint procul
Abire ſilvis albulum juvenculum,
Et tam venuſtam clamitare buculam.

In gemmam ſuam.

Hæc, mihi quæ roſeos juſſit ſordere hyacinthos,
Et nitet articulis unica gemma meis;
Cujus in exiguo ductos ſtat Troicus orbe,
Anchiſeſque ſenex, Aſcaniuſque puer;
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit ſemiſepulta ſolo.
Tu tamen obrueras, nec te Sinveſſa pudebat
Hoc decus, heu! terris occuluiſſe tuis.
Scilicet Æneam, natumque, patremque gerentem,
Ignibus ereptos obrueresque Deos?
Parcere debueras, cui jam pia flamma pepercit,
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgaſque feros, rigidoſque Britannos,
Hac comite ignotos, & penetrare ſinus?
Hæc eſt Iliacos pretas ſpectata per ignes,
Cùm verita eſt profugos lædere flamma Deos.

De Venere, & Marte.

Dum Venus armatum complectitur obvia Martem,
Diſtrinxit teneram fibula adunca manum.
Senſit, & ante Jovem ridens ait æmula Pallas:
Bella iterum geſſit cum Diomede ſoror.

De Endymione, & Luna.

Spreverat hirſutas paſcentem Pana capellas,
Candida nocturnis quæ Dea fertur equis.
At poſtquam niveæ conſpexit munera lanæ,
Poſthabuit notas Endymionis oves.
Qui ſimul ac triſtes ſomno inclinaret ocellos,
Mors hæc, mors, inquit, non mihi ſomnus erit.

De Ferdinando juniore.

Corniger æſculea Faunus recubabat in umbra,
Cùm propè latrantes ſenſit adeſſe canes.
Mox juvenem Superis ſimilem, divinaque tela
Conſpiciens, trepido ſic movet ora ſono:
Seu Mars, ſive alto Phœbus deſcendis Olympo,
Jam jam linquo omnes, te veniente, feras.

De Poggio Florentino hiſtorico.

Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtes,
Nec malus eſt civis, nec bonus hiſtoricus.

De Bartholomæo Platina.

Ingenia, & mores, vitaſque, obituſque notaſſe
Pontificum argutæ lex fuit hiſtoriæ.
Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ:
Hos, Platina, eſt ipſos paſcere Pontifices.

De Pace post Sexti mortem.

Dic unde, Alecto, pax hæc effulſit, & unde
Tam ſubitò reticent prælia? Sextus obit.

De Diana, & Ferdinando II.

Errabat Diana ſuis innixta puellis,
Cùm procul ecce mei conſpicit ora Ducis,
Atque ait: hàc, Nymphæ, concedite: namq; propinquat,
Qui regat in ſævas certius arma feras.

De Mane, & Veſpere.

Sol jubet exoriens, Faunos, Dryadaſque puellas
Quærere, & herboſo ducere monte choros.
Declivis, vitreas ſuadet deſcendere ad undas,
Doridaque, & luſus, ò Galatea, tuos.
Cauſa patet: quia ſublimes cùm tendit in arces,
Nos quoque per ſaltus, & juga ſumma rapit.
Cùm verò Heſperios perit imæ Tethyos amnes,
Exemplo ad fontes nos vocat ipſe ſuo.
Hinc adeò natura hominum loca mane requirit
Ardua: cæruleis veſpere gaudet aquis.

De Vulturno, & puero Regio.

Miramur tacitis Vulturnum currere lymphis,
Et tardos dura compede ferre pedes.
At magis occulto mirabimur urier igni,
Et puerum tota nocte vocare ſuum.
Tunè etiam, formoſe puer, vaga flumina torques?
An fuerit reges perdomuiſſe parum?
Quin etiam combure Deos, dominoque Deorum
Arma move, & pulſo da Ganymede merum.

In Quintium.

Clara tibi videor ſcripſiſſe epigrammata, Quinti.
Sunt, fateor: medio ſcripſimus illa die.
Tu latebras obſcurus amas, quia lumine nullo,
Atque intempeſta ſcribere nocte ſoles.

De Mercurio, & Amore.

Dum comes aligero Cyllenius iret Amori
Aliger, incauto ſubripuit faculas.
Depenſo tum fure, manum referebat ad arcum;
Sed non invenra riſit Amor pharetra.

In Tumulum Annibalis.

Annibal hùc victas ſecum Carthaginis arces
Tranſtulit: hæc ambus terra Libyſſa tegit.

De Venere, & Junone.

Confidit nimium jaculo dum pulcher Adonis,
Inguina ſetoſus candida rupit aper.
Accurrit miſeranda Venus: tum nupta Tonantis,
Quid gemit hæc? nullo Mars meus ictus apto eſt.

In

In Fabianum.

Eſſe tibi ſapiens, & vir, Fabiane, videris:
  At mihi nec ſapiens, nec, Fabiane, vir es.

De Prætore Præſide deſide.

Ait nefaſtas eſſe nundinas Prætor:
  Fari recuſat: quid nefaſtius dicas?

Atramentum ſcriptorium.

Ferrum putre ſitu ſpumanti fervet aceto,
  Mandet ut æternis ſcripta voluminibus.
Scilicet hoc illud, vatum volitare per oras:
  Hoc eſt Pyramidas vincere, Nile, tuas.
Infelix fatum: ſanies rubiginis ergo
  Eripit inviſo nomina noſtra rogo?

Ad Federicum Regem.

Ne tibi non aliquid Jani miſiſſe kalendis
  Arguar, aut lætam non celebraſſe diem;
Mittimus hibernis ſervatas menſibus uvas,
  Inſuper & fauſtas addimus ore preces.
Ut tibi qui nitido cum Sole renaſcitur annus,
  Felici redeat candidus uſque pede.

In Mancinum.

Qui ferro fratres, ſtupro, Mancine ſorores
  Fas violare putat, quid putat eſſe nefas?

Tumulus Maximillæ.

Hic hic ſiſte, precor, gradum viator:
Hoc ſub marmore Maximilla clauſa eſt,
Qua cum frigiduli jacent amores,
Et Luſus, Venereſque, Gratiæque.
Hanc illi miſeræ ſevera Clotho
Pro dulci thalamo domum paravit.
Has matri dedit, has patri querelas
Pro plauſu, choreiſque nuptiarum.
Quid firmum tibi, quid putes, viator,
Manſurum inviolabile, aut perenne?
Si quæ deliciæ juvenculorum,
Et decus fuerat puellularum,
Nunc, eheu, jacet ecce Maximilla,
Luctus perpetuus juvenculorum,
Æternæ & lacrymæ puellularum.

De Mirabili Urbe Venetiis.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
  Stare urbem, & toto ponere jura mari.
Nunc mihi Tarpejas quantumvis Juppiter arces
  Objice, & illa tui mœnia Martis, ait:
Si pelago Tybrim præfers, urbem aſpice utramque:
  Illam homines dices, hanc poſuiſſe Deos.

De

De Alfonſo Duce Calabriæ.

Alfonſus magnum dum trajicit Apenninum,
Caſtraque non ſolita primum in Alpe locat;
Armorum ſonitus, galeaſque, ærataque tela
Silvarum dominæ pertimuere Deæ.
Nec minus occultas Satyri petiere latebras,
Aſſueti imbelles ante videre feras:
Spectaruntque procul celſa de rupe ſilentes,
Agmina dum, & magnos cogeret ille duces.
Atque aliquis ſigna aſpiciens, miratur, & inquit;
Imperium vobis Urbis, & Orbis erit.

De Innocentio VIII. Pont. Max.

Innocuo priſcos æquum eſt debere Quirites:
Progenie exhauſtam reſtituit patriam.

Ad Venerem.

Quid mihi te facilem blandis promittis ocellis,
Si miſerum ſic poſt uris, acerba Venus?
Non decet hoc Superos. aut te mihi fronte ſerena
Concilia: aut torvo lumine bella move.

De Galla.

Omnes, quos ſcripſi, verſus vult Galla vìdere:
Mittam ego, pro libris ſi mihi labra dabit.

De Vetuſtino.

Emit ſepulcro prædium Vetuſtinus,
Sed quod futuros non ſequatur hæredes,
Iratus æquè mortuiſque, viviſque:
Scribique curat grandibus notis, demens,
Viginti in agro, in fronte ter pedes octo.
Habitat ſub urbe ſcandulis tribus tectus,
Ne penſione degravetur, aut ſumptu.
Dormit grabato, quo nec ipſe jam vellet
Dormire cimex, nec lacerta, nec ſorex.
Cœnat per hortos allliumque, cæpaſque,
Et ſalgamorum jure lividos caules;
Vel, ſi quid optat unctius ſibi poni,
Piſcatur ipſis in paludibus ranas;
Aut è cloaca colligit meras ſordes,
Putrem palumbum, mortuumque caponem,
Et doliorum turbidam bibit fæcem,
Tanquam Falernum conſulare, vel Chium,
Opimianæ quod refuderint cellæ.
Nec jam pro feſtis hoc, ſed Idibus tantùm,
Sacriſque potat ferculis Kalendarum.
Et manè veſte currit anxius rapta
Ad Architectos, marmorumque ſectores,
Ut de ſepulcro conferat novas lites.
Quos jam miſellos peſſimis modis multat:

Du-

Ducit, reducit, diſtrahit, rapit, vexat,
Per angiportus, viculoſque, clivoſque,
Et per ruinas urbis, & per anfractus.
Monſtrat theatra, porticuſque priſcorum,
Arcuſque claris principum ſacros armis.
Hinc & deorum templa, & obrutas thermas,
Et quicquid altis fornicum ſubeſt clivis;
Nec jam faviſſas linquit, & nigros manes.
Demum trecentis cum laboribus fractos,
Et æſtuantes pariter, & fame ſiccos
Vix officinæ poſt meridiem reddit
Jam feriatæ, veſtibuſque adhuc clauſæ.
Culpat coronas, Zophorumque permutat,
Spiras reformat; & ſcapos columnarum,
Et nunc Hetruſcas, nunc Corinthias mavult,
Nunc Doricarum laudat ordinem tantùm,
Guttas, trigliphos, tænias, thoros, plinthos.
Quid cum columnis nunc tibi, Vetuſtine,
Aut cum voluta, Jonicifve pulvinis?
Dormi, miſelle, ſat diu laboraſti;
Cœnare feſſos & aliquando permitte.
Aut, ſi ſepulcri cura te coquit tanta,
Cadaver iſtud vel Gemoniis conde.

In Tumulum Neæræ.

Quæ voces? Charitum, quæ circum pompa? Neæræ,
Unde odor hic? cineri thura miniſtrat amor.
Unde pyra? ex pharetra, quinam ſtruxere? lepores.
Aſt hæc illacrymans quæ legit oſſa? Venus.
Fortunate lapis, tumuloque beatior omni,
Tu tegis in terris ſi quid honoris erat.

De Hybla.

Hybla, mei quondam dulciſſima cura Marulli,
Hybla, ſuburbano nuper humata ſolo?
Accipe, quæ multo promuntur verba dolore:
Accipe de lacrymis humida ſerta meis.
Te roſa, te violæ, te mollis amaracus ornet,
Te pia ſuſpenſo pondere velet humus.
Et tibi, quod raræ poſſunt ſperare puellæ,
Contingant vatis carmina docta tui.

De Aufidio.

Dum caput Aufidio tractat Chirurgus, & ipſum
Altius exquirit, quò videat, cerebrum:
Ingemit Aufidius; Quid me, Chirurge, fatigas?
Cùm ſubii rixam, non habui cerebrum.

Ad Alfonſum.

Qui prius Herculeæ ſenſit Leo vulnera clavæ,
Hic, Alfonſe, tuos corruet ante pedes. Quæ-

Quæque viret noſtras quercus paſtura ſecures,
Deſeret immundos fulmine tacta ſues.
Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviſet:
Claudentur diræ, Marte ſedente, fores.
Tunc pia Parthenope lætos tibi ducet honores,
Per fora, per vicos otia vulgus aget.
Sebethuſque pater fluviis metuendus Hetruſcis,
Aurea cæruleum tolles ad aſtra caput.

In Lydam.

Cum dixi, medio tibi macram algere ſub æſtu,
Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo? cutem.

In Ollum.

Omnia facturum te dicis, nil facis Olle,
Nil mirum: levius dicere, quàm facere eſt.

Ad Rufum.

Tamquam priſca mihi, ſaxoque inventa vetuſto
Diſticha, Rufe, ſoles ſæpe referre tua.
Stultum adeò me, Rufe, putas? ego tam mala credam
Carmina Romano marmore poſſe legi?
Archemoro longos affingis Neſtoris annos,
Andromaches puerum Laodemonta vocas.
Deſine mentiri Pylium, Phrygiamque ſenectam;
Sint vetera hæc aliis, mi nova ſemper erunt.

De Cypariſſo puero.

Flebat adhuc mœrens cervo Cypariſſus adempto,
Cum ſua conſpexit cortice membra tegi.
Delius exclamat: quid noſtro ſilva dolore
Creſcit? tu Daphnen, tu Cypariſſon habes.

De Harmoſyne.

Harmoſynen quiſquis ſeu vir, ſeu fœmina vidit,
Deperit: an ne oculos Actius unus habet?

* * * * *De Jucundo Architecto.* * * * * * *

Jucundus geminos fecit tibi, Sequana, pontes?
Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

De Ænea, & Bidone.

Immemor ah miseræ cur enſem linquis Eliſæ,
Nate dea, profugas non gravat ille rates.
Anne parum fuerat cauſam dare mortis acerbæ,
Ni ferrum fugiens tu quoque triſte dares?
Tolle precor tumidas tecum hoc, jam tolle per undas,
Diſceſſu, ſatis eſt, ſi perit illa tuo.

In Cæcilianum.

Si tibi per geniùm fas eſt jurare Minervæ,
Per Veneris flavas, Cæciliane, comas:
Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phœbus,
Nec Capitolini crura, caputque patris:
Cur mihi tu ventrem, cur inteſtina deorum, Hi-

Hiſpana tactus religione ſonas?
Non pudet, heu, cœlum rebus fœdare pudendis?
An credis magnos hæc quoque habere deos?

Ad Marinum Caracciolum.

O dulce, ac lepidum Marine, factum,
Dignum perpetuo joco, atque riſu,
Dignum verſiculis, facetiiſque,
Nec non & ſalibus, Marine, noſtris.
Ille maximus Urbis Imperator
Cæſar Borgia, Borgia ille Cæſar,
Cæſar Patris ocellus, & ſororis,
Fratrum blanditiæ, quies, voluptas,
Montis pupulus ille Vaticani,
Ille, inquam, dominæ urbis inquinator,
Cæſar Borgia, Borgia ille Cæſar,
Cinædi Patris impudica proles,
Mœchus ille ſororis, atque adulter,
Fratrum pernicies, lues, ſepulcrum,
Montis bellua terra Vaticani;
Quingentas modò qui voravit urbes,
Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Urbes ſub ducibus ſuis quietas,
Quaſcunque aut Latium ferax virorum,
Aut Campania pinguis, aut per alta
Diviſi juga continent Sabini,
Hiſque ingeſſit Ariminum, Piſaurum,
Urbinum, Populoniamque magnam,
Camertes pariter, Forumque Livi,
Corneljque Forum, Faventiamque,
Et quantum Æmiliæ eſt, Hetruriæque,
Quantum circuitu hinc, & inde longo,
Neptuni lavat æſtuantis unda.
At nunc, quis neget eſſe opus Deorum?
Dum vecors animi impotente morbo,
Quærit plura, nec eſt potis miſellus
Explere ingluviem periculoſam.
Ecce, ecce evomit: ò Jovem facetum,
O pulcram Nemeſim, ò venuſta fata!
Verum ſcilicet id, Marine, verum eſt;
Quod dici ſolet, en fides probat nunc:
Fortunam ſi avidè vorare pergas,
Eandem malè concoquas neceſſe eſt.
Ut jure evomere hunc putemus ipſum,
Qui tantum miſer hauſit oppidorum.
Aſt id omne, quod hauſit oppidorum,
Quod quinque aſſiduis voravit annis,

Imbutus ſcelere, & malis rapinis,
Scis quot evomuit diebus? uno.
O lucem niveam, ò Jovem facetum!
O pulcram Nemeſim, ò venuſta fata!
O dulce, ac lepidum, Marine, factum!

In Sextum.

Viſuram ſe iterum Sixtum cum Roma putaret;
Pro Sixto Sextum vidit, & ingemuit.

De Caſare Borgia.

Aut nihil, aut Cæſar vult dici Borgia: quid ni?
Cum ſimul & Cæſar poſſit, & eſſe nihil.

Ad eundem.

Omnia vincebas; ſperabas omnia, Cæſar.
Omnia deficiunt, incipis eſſe nihil.

Dies genialis.

Aureli, profunde meis unguenta capillis
Tu ſuper, & vernas ſparge, Nearche, roſas.
Sed prius æſtivum ramis defendite Solem,
Et viridi mollem ſternite fronde thorum,
Non plumæ, non picta juvant me ſtragula, nec quæ
Pavonis vario ſponda colore nitet.
Larga coronata diſponite pocula menſa,
Setino & gelidas adſociate nives:
Certatimque leves potanti inducite ſomnos:
Sic juvat ætatis ducere fila meæ.
An ſcimus miſeri quid lux ventura minetur?
Vivamus: mortem fallere nemo poteſt.

* * * * * *Ad Vesbiam.* * * * * * *

Aſpice, quàm variis diſtringar, Vesbia, curis.
Uror, & heu noſtro manat ab igne liquor.
Sum Nilus, ſumque Ætna ſimul: reſtinguite flammam,
O lacrymæ, lacrymas ebibe, flamma, meas.

Ad Æglen.

Si tibi ſum Phœbus, ſi ſum tibi Juppiter, Ægle:
Cur tu non Daphne ſis mihi, non Danaë?

* * * * * *Ad Pulicianum.* * * * * * *

Vanus Gigantum iras, & impetus graves
Miratur aliquis audiens mortalium:
Auſumque cœlo vincula inferre irrita
Sævum Typhoëa, cum jugoſum Pelion
Adderet Olympo, matre nec Terra ſatum
Agnoſceret ſeſe, impium donec Pater
Iratus ardenti igne ſuſtulit caput,
Ut par erat: nam quis petat ſanus Deos?
At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?
Iners, puſillus, unus heu pulex ciet

Tur-

Turmas, cohortes, copias, manipulos
Muſcarum, & altos ſcandere apparat thoros
Heroum, opacis qui ſub umbris arborum
Strati, ac perenni flore ſubfulti caput,
Ducunt quietem perpetem, æternam, optimam,
Nec noſtra curant dicta, vel facta amplius,
Ut qui beatos incolant tuti locos,
Et nomen alta in arce ſacrarint ſuum.
Functi periclis, & malis laboribus,
Cunctaſque fortunæ improbæ calcent minas,
Nedum puſilli pulicis morſus leves.
At tu moleſte, amare, veſane, impie
Pulex inepti concitator agminis,
Quò proripis te? quò vocas muſcarias
Iſtas phalanges? quò volatiles globos
Impellis audax? procul miſer, miſer,
I, criminoſe, maximam in malam crucem,
Haud fas quietas manium ſedes deum
Muſcas ſubire, pulicumque copias.
Nil hic negocj vel tibi, vel peſſimis
Tuis maniplis: quid moraris, impie?
Abi profundam in noctem, & ultimum Chaos.
Speranda certè gloria hìc nulla eſt tibi.
Quos dii probavere ſemel, hos ſemper probant.

Actæon marmoreus.

Viderat Idæo nudas in vertice Divas
Phryx Paris, & dixit; Vincis utramque, Venus.
At ſi Gargaphiis quam nos malè vidimus undis,
Vidiſſet, poterat dicere; cede, Venus:

Orpheo reſpicienti.

Hoc fuit infelix, & adhuc heu reſpicis, Orpheu?
Quod te, quod miſeram perdidit Eurydicen.

Echo loquitur.

Vidi, arſi, flevi, triſtemque (heu fata!) repulſam
Spreta tuli: ſum nunc vox, ſonus, aura, nihil.

Eadem jocatur.

Cum facie caream, quæris, cur dicar Imago?
Cum tua verba ſequar, dic, ubi lingua mea eſt?

In malum librum.

Si ſapis, hoſpes abi, miſerum neu tange libellum,
Non hic Mœoniden, Virgiliumve leges:
Sed fœdas Bavii chartas, & olentia Mævi
Carmina, Romani dedecus eloquii.
Quid dubitas ſacros incendia poſcere lucos,
Abnuerit liquidas ſi dare Phœbus aquas.

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII.

EPIGRAMMATON LIBER II.

Cum vehor picta vacuus phaſelo,
Et modò ſeptos jaculis echinos,
Nunc bene hærentes ſcopulis labore
Vellere conchas:
Tange vocales ſtudioſa chordas,
Muſa, & auratum moderare plectrum:
Pauca de multis referamus acta
Regis amati.
Qualis herboſo ſpatiata campo
Virgos jam matris decus, & voluptas,
Nectit è ſolis violis coronam,
Cætera linquens.
Hic ubi veras imitata turres
Tot ſimul pinnis, niveiſq ue tectis,
Rupe Mergillina ſedens, propinquum
Spectat in æquor.
Adſit ex imo Galatea fundo,
Nil timens ſævos Polyphemi amores,
Nec mihi durum refluens canenti
Obſtrepat unda.
Sic licet magnus, trepidaſque turmas
Fregerit primis Federicus anſis,
Cum puer celſas penetravit Alpes,
Saxaque Rheni;
Texerit latis pelagus carinis,
Dalmatum dites populatus urbes:
Senſerit preſſo prope fulminantem
Ore Timavus:

Cin-

Cinxerit ſacra meritum corona
Et caput, Gallos quoniam feroces
Contudit: totas revocans & Orci ex
Faucibus urbes;
Nil tamen majus, nihil egit unquam
Fortius, quàm quod titubante regno,
Cum ſibi ſceptrum, & diadema poſſet
Sumere tutus:
Conjugem charam, proprioſque natos
Liquit, & fidas lacrymas clientum,
Fratris, heu, pulſam ſobolem ſecutus
Per mare vaſtum.
Ergo nunc illi moderator alti
Ætheris, cui ſunt pia facta curæ,
Regium frontis decus, & negatos
Addit honores.
O fides, rarum, placidumque Numen,
O mihi nullis reticenda ſeclis,
Te te ego æternùm prece, victimiſque
Pronus adorem.

De Andrea Matthæo Aquivivo.

Cernis, ut exultet patriis Aquivivus in armis,
Duraque ſpumanti fræna relaxet equo?
Quis mites illum Permeſſi hauſiſſe liquores
Credat, & imbelles excoluiſſe lyras?
Conſurgunt niveæ fulgenti in caſſide criſtæ:
At clypeus torvo Gorgonis ore tumet.
Macte animo, rigidum Muſas qui ſtringere ferrum,
Qui Martem doctos cogis amara choros:
Hæc ducis eſt virtus, non uni inſiſtere palmæ,
Sed nomen factis quærere, & ingeniis.

In Bubonem.

Nam quis te, inepte bubo, tam ſtolidus furor
Adegit importunum inire prælium
Iſto indecenti roſtro, & alis luridis?
Quid bellicoſæ volucris, inſulſe, aſperos
Laceſſis ungues? deſine miſer, dum licet,
Ne dormientis excites ſomnum tuo
Cum maximo (ut par eſt) malo, ac claude ultima,
Sed pervenire vis in ora vulgi, & hac
Via cupis, ſceleſte, fieri notior?
Non aſſequere, nec profectò tàm bono
Fruere fato: An hoc pudendo ſanguine
Se tingat Aquila, fulminum, & cœli immemor?
Ponenda honeſtæ mortis hæc ſpes eſt tibi.

In Lucretiam de Sexto.

Ergo te ſemper cupiet, Lucretia, Sextus?
O fatum diri nominis! hic pater eſt.

Ad Mathonem.

Ut mandem victura meis tua nomina chartis,
Dicis amicitiam te, Matho, velle meam.
Et tibi ſemper in ore duces, quos Grajus Homerus,
Quos noſter Latia vexit in aſtra tuba.
Dumque ego ſum tanti, te judice, venit ab horto
Cum donis olitor biſve, ſemelve tuus.
Scilicet æterni pretium mihi grande daturus
Nominis, & fidæ pignus amicitiæ.
O Matho, quàm felix, & amico, & vate reperto es,
Quam felix horto, muneribuſque tuis!
Si quod Diis genitis vix tot peperere labores,
Id tibi lactucæ, protoromique dabunt.

De Patria Homeri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ,
Cedite jam; Cœlum patria Mæonidæ eſt.

De Luna, & Pane.

Effudit longas Tegeæa in rupe querelas
Pan captus forma, candida Luna tua.
Cumque levi calamos cera conjungeret, addit,
Prædata es ſenſus tu quoque, canna, meos.

In Tumulum Amaranthæ.

Hic Amarantha jacet, quæ, ſi fas vera fateri,
Aut Veneris ſimilis, vel Venus ipſa fuit.

Ad Ferrandum Regem.

Ex ferro nomen tibi ſit licet, aurea condis
Secula: nam ſub te Principe nemo metit.

De Summontii Pietate.

Excitat obſtrictas tumulis Summontius umbras,
Impleat ut ſanctæ munus amicitiæ.
Urque prius vivos, ſic & poſt fata ſodales
Obſervat, triſtes & ſedet ante rogos.
Nec tantùm violas cineri, ac bene olentia ponit
Serta, ſed & lacrymis irrigat oſſa piis.
Parva loquor: cultis reparat monumenta libellis,
Cum poſſint longam ſaxa timere diem.
At tu, vivaci quæ ſalcis nomina fama,
Poſcenti gratas, Muſa, repende vices:
Ut quoniam dulces optat ſic vivere amicos,
Vivat, & in libris ſit ſacer ille meis.

De Venere, & Diana.

Incultam aſpiciens ſilvis Cytherea Dianam,
Riſit, & , Aſſ tendes retia ſemper? ait.

Cui dea caſta : Feris cur non ego retia tendam,
Tendere ſi potuit vir tuus illa tibi?

Ad Æglen.

Abſentem quæris, præſentem deſpicis, Ægle;
Non redamas, ſed me vis in amore mori.

De Venere, & Priapo.

Tractabat clypeum Marti placitura Dione,
Sævaque fœminea ſumpſerat arma manu.
Pone, Dea, exclamat petulanti voce Priapus,
Pone, decent iſtas hæc magis arma manus.

In Gelliam.

Quem tu nunc patruum, nunc patrem, Gellia, dicis,
Hic tibi nec patruus, Gellia, nec pater eſt.

In Flaccum.

Non largitur opes, & vult epigrammata Flaccus:
Jure ſuo hæc poſcit, vult ſibi verba dari.

De Peto Compatre.

Petus, deliciæ tuæ, Dione,
Uni cui Charitum ſales beatos,
Cui fontes dederas facetiarum,
Ac riſu ſimul eleganter omnes;
Petus mortuus eſt tuus, Dione,
Petus compater uſque ad aſtra notus.
Qui puro niveæ colore mentis
Vincebat nitidiſſimos olores.
Cui de lacteolis tuis papillis
Donarunt violas Jocuſque, Amorque,
Donavit teneram Thalia myrtum.
Mox promens citharam decentiorem,
Verſus addidit eruditiores.
O ſævæ nimium, malæque Parcæ,
Veſtros non potuit tenere fuſos
Petus! qui rapidas domare tygres,
Qui duras potuit movere quercus,
Veſtras non potuit colos morari.
Sic, ſic occidis, heu miſelle Pete!
Nec te Pierides tuæ, nec Ipſa,
Quæ te per Paphon, & Gnidon virentem,
Per colles Amathuntios vocavit,
Fatis eripuere tam malignis.
At non unanimes tui ſodales,
Quos tu pectore tam pio colebas,
Quos triſtes obitu tuo relinquis,
Hoc duro tibi defuere caſu.
Quin me trans Ligerim, feroſque Celtas,
Luſtrantem Morinum pigras paludes,

Dum quæro Oceani ultimos receſſus,
Veris nuntius obruit querelis.
Ergo quid tibi tam vagus viator,
Cui nec pulchra Neapolis, nec alti
Colles Pauſilypi, nec ipſe adeſſet
Sebethus pater, aut pater Veſevus,
Inferre exequiarum, amice, poſſem?
Rupem, quam vagus hinc, & inde Nereus
Alterna veniens retundit unda,
Acceſſi, & procul angulo in ſupremo
Stans, ſupra pelagi alluentis æſtus,
Manes terque, quaterque convocavi.
Hic fudi lacrymas amariores,
Hic vici gemitus vel unus omnes,
Omnes & ſimul omnium querelas.
Mox quamvis cineri tuo decentem
Pontanus tumulum pararit, ac te
Cognatas veneretur inter umbras:
Quamvis & diuturnius ſepulchrum,
Quod nec ſecula vincere ipſa poſſint,
Divinis paret excitare chartis:
Noſtrum non tibi qualecumque munus
Inter frigora, ſolitudineſque
Ceſſavit, nec honore te ſupremo
Fraudavi miſer; hoc ſcit ipſa Tethys,
Scit latè Oceani unda Gallicani.
Stant aræ tibi, ſtat videnda nautis
Terreni tumuli puſilla moles,
Et buxus ſuper, & dicata quercus;
Nam myrtum regio illa non habebat.
Quæ juſſit pietas ſacrare, ut eſſet
Naturæ tibi terminus ſepulchrum.

Ignes nocturni Romæ.

Aſpicis, ut picti vultus imitetur Olympi,
Certet & aſtriferos vincere Roma polos?
Scilicet hos, Auguſte, tibi largitur honores,
Nec cupias magni tecta videre Jovis.
Alta coronatæ jactant incendia turres,
Et Vaticano fulmina monte tonant.
Dumque palàm tantos cupit oſtentare paratus
Urbs nimiùm in laudes ambitioſa ſuas:
Vivant aſtra, inquit, ſummo contenta Tonante,
Pareat Auguſto dummodò Roma ſuo.

De Tyrannis, & Bruto.

Cum tot Tarquinios paſſim conſurgere cernas,
Miraris, Brutum cur ferat Italia?

In

In tumulum pueri.

Nate, Patris, Matriſque amor, & ſuprema voluptas,
Accipe, quæ nobis te dare par fuerat.
Buſta, eheu, triſteſque notas damus; invida quando
Mors immaturo funere te rapuit.

De Hercule, & Ganymede.

Palluit Alcides teneri Ganymedis amore,
Et vetus amiſſi ceſſerat ardor Hylæ.
Quid linquet nobis puer hic? ait uxor: honores
Eripuit quondam, nunc rapit ecce virum.

* * * * * * *In degenerantem.* * * * * * *

Nomen avi, non facta refers: diceris ab illo
Alter; ſed juvenis tu, precor, ille ſenex.

De Jove, & Cupidine.

De Veneris nato queſta eſt Dictynna Tonanti,
Quòd nimis ille puer promptus ad arma foret.
Tum pater accito oſtendens grave fulmen Amori,
Hoc tibi, ſæve puer, ſpicula franget, ait.
Cui laſcivus Amor moris hæc reddidit alis:
Quid, ſi iterum poſito fulmine Cycnus eris?

In Riccium.

Ægrotat ſedis vitio, & malè Riccius audit:
Quid, ſi eſſet ſurdis Riccius auriculis?

De Danae, & Jove.

Formoſam Danaën munibat ahenea turris,
Et ſatis hoc vanus credidit eſſe Pater.
Indoluit, teneræ miſeratus fata puellæ
Juppiter, & ſubito factus amator, ait;
Ergo arcere potes natam diviſque, viriſque;
At ſi non arces imbribus, imber ero.

De Lucio Grammatiſta.

Noctes, & noctes iterat dum Lucius, illi
Perpetuam noctem præbuit altus Arar.

De Sexto.

Bello, inimicitiis, furtiſque, & cædibus hauſtam
Italiam cernis, Sexte; & obire potes?

De eodem.

Dic in amicitiam coëant, & fœdera jungant
Mortales, dixit Sextus, & occubuit.

* * * * * *De Vulcano, & Venere.* * * * *

Horrida Cœlicolis narrabat prælia Mavors,
Sævaque terribili capta trophæa manu.
Quòd Venus audiret, doluit Vulcanus, & Heus tu,
Inquit, an expectas, ut mea vincla canat.

De ſeipſo.

Miraris, liquidum cur non diſſolvor in amnem,

 Cum

Cum nunquam ſiccas cogat habere genas?
Miror ego, in tenues potius non iſſe favillas,
Aſſiduè carpant cum mea corda faces.
Scilicet ut miſero poſſim ſupereſſe dolori,
Sic lacrymis flammas temperat acer Amor.

De Hercule, & Jove.

Pendebat Phrygii Tirynthius ore miniſtri,
Delicias magno dum facit ille Jovi.
Tum pater: Haud equidem favi, fortiſſime, dixit,
Formoſum rapuit cum tibi Nais Hylam.

De Venere, & Pallade.

Induerat thoraca humeris, galeamque decoro
Aptarat capiti, Marte jubente, Venus.
Nil opus hic, Sol, Diva, inquit: ſumenda fuerunt,
Cum vos ferratæ circujere plagæ.

Catonis tumulus.

Hic, ubi libertas, magni & jacet umbra Catonis,
Quàm meliùs poterant Cæſaris oſſa tegi!

De Venetorum ſignis.

Romanas Aquilæ poſtquam liquere cohortes,
Magnanimus turmas ducit in arma Leo.

De Andrea Matthæo Aquivivo Duce Hadriæ.

Mœſta Bituntinæ duxerunt otia Nymphæ,
Nec Faunis ſolitos exhibuere choros.
Scilicet optato quicquid ſine principe cernunt,
Ingratum eſt; tantus principis urget amor.
Nec ſatis eſt, poſitis arcum ſpreviſſe ſagittis,
Queſtubus & totos continuaſſe dies.
Aſt etiam noſtris faciunt convitia terris,
Et nos Sirenas, Lotophagoſque vocant.
Vera loquor, divæ; veniam date vera loquenti:
Non amor hic certè, ſed magis invidia eſt.

De Theleſinæ crinibus.

Dum nectit flavos auro Theleſina capillos,
Contraxit radios Phœbus, & erubuit.
Mox hæc ad Superos: En auro jungitur aurum:
Hoc eſt mortales, hoc ſuperare Deos.

In Galeatium Caracciolum.

Hippolyten, Leden, Theleſinam diligis unus:
Dic mihi, quid tota reſtat in urbe boni?

In Theatrum Campanum.

Dicite ſemidei, ſylvarum numina, Panes,
Et ſi qua adventu es, Nympha, fugata meo:
Cui licuit tantas ſaxorum evertere moles,
Quas jam disjectas vix nemora alta tegunt?
Hiſne olim ſueta eſt cuneis Campana juventus

Am-

Amphitheatrales læta videre jocos?
Nunc ubi tot plauſuſque hominum, voceſque canoræ,
Tot riſus, tot jam gaudia, tot facies?
Scilicet, heu fati leges! rapit omnia tempus:
Et, quæ ſuſtulerat, deprimit ipſa dies.

De Fonte Mergellinæ.

Eſt mihi rivo vitreus perenni
Fons, arenoſum prope littus, unde
Sæpe diſcendens ſibi nauta rores
Haurit amicos.
Unicus noſtris ſcatet ille ripis,
Montis immenſo ſitiente tractu,
Vitifer quà Pauſilypus vadoſum es.
Currit in æquor.
Hunc ego vitta redimitus alba,
Flore, & æſtivis veneror coronis,
Cum timent amnes, & hiulca ſævum
Arva Leonem
Antequam feſtæ redeant Kalendæ
Fortis Auguſti, ſuperantque patri
Quattuor luces, mihi tempus omni
Dulcius ævo.
Bis mihi ſanctum, mihi bis vocandum,
Bis celebrandum potiore cultu,
Duplici voto, geminaque ſemper
Thuris acerra.
Namque ab extremo properans Eoo,
Hac die primùm mihi vagienti
Phœbus illuxit, pariterque dias
Hauſimus auras.
Hac & inſigni peragenda ritu
Sacra ſolennes veniunt ad aras,
Nazarj, unde omnes tituli, meæque
Nomina gentis.
Nazarj vaſtas cohibentis undas
Æquoris, ſævoſque domantis æſtus,
Quicquid & vani truculenta juſſit
Ira Neronis.
O' decus Cœli ſimul, & tuorum,
Ritè quem parva veneramur Æde,
Cui frequentandas populis futuris
Ponimus Aras.
Si mihi primos generis parentes,
Si mihi lucem pariter dediſti;
Huc age, & fontem tibi dedicatum
Sæpe reviſe.

Divo Nazario.

Natali quòd, Dive, tuo lucem editus hauſi,
Quòd tua naſcenti lux mihi prima fuit;
Actius hoc triguo parvum cum fonte Sacellum
Dedico, tu nutu fac rata vota tuo.
Ut quæ Sextiles lux venerit ante Kalendas
Quarta, ſit hìc generi bis celebranda meo;
Et quòd ſolennes revocat tua feſta per atas.
Et quòd natalem contigit eſſe meum.

De lauro, ad Neritinorum Ducem.

Illa deûm lætis olim geſtata triumphis,
Claraque Phœbææ laurus honore comæ,
Jampridem malè culta, novos emittere ramos,
Jampridem baccas edere deſierat.
Nunc lacrymis adjuta tuis revireſcit, & omne
Frondiferum ſpirans implet odore nemus.
Sed nec eam lacrymæ tantùm juvere perennes,
Quantùm manſuro carmine quòd colitur.
Hoc debent, Aquivive, Duces tibi, debet & ipſe
Phœbus: nam per te laurea ſylva viret.

In tumulum Cottæ Veronenſis.

Sperabas tibi docta novum, Verona, Catullum:
Experta es duros bis viduata deos.
Nulla animum poſthac res erigat: optima quando
Prima rapit celeri Parca inimica manu.
Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
Ora; ſuum faſſa eſt crimen, & erubuit.

In Picentem medicum.

Quòd noctu latras, quòd ſellas olfacis unus,
Da veniam, Picens; hoc canis eſt vitium.
Sed quia tu Cynicus vis dici, & Clinicus idem;
Eſſe idem poteris Merdicus, & Medicus.

De Ferrando Juniore.

Si merita audieris Ferrandi, Neſtora credas:
Si numeres annos, dixeris Antilochum.

Tumulus, in quo ploratur filius unicus.

Cur, heu, Lætitiam falsò dixere parentes,
Triſtitiam qui me dicere debuerant?
Natus erat miſeræ lux unica matris, ocellus
Unicus, hunc Lacheſis noxia ſubripuit.
I nunc, vel Nioben confer mihi, cujus habet ſors
Hoc melius, fieri ſaxea quòd potuit.

In picturam.

Anna parens, cui Cœleſtem ſperare nepotem
Contigit, intactæ Virginis, Anna, parens.
Ut tandem te te meliori in ſede locares,

Credibile eſt artes edidiciſſe novas.
Scilicet obſcœnæ ſemper convicia turbæ,
Et ſcelera antiqui perpetiar domini?
Vix hæc: & medicas invadis protinus artes,
Nec mora: jam cæcis lumina reſtituis.
Accurrunt ægri, complentur compita rhedis,
Occupat anguſtas ſedula turba vias.
Ecce, in quo picta es, paries excinditur, & te
Accipit hoſpitio Nata benigna pio.
Nimirum ſapis, Anna, hoc contulit ipſa ſenectus:
Haud aliter poteras hac caruiſſe domo.

De Junone, & Ganymede.

Juſſerat Iliacum menſis adſtare miniſtrum
Juppiter: at conjux, Quis mihi miſcet? ait.
Ille verecundis libat cryſtalla labellis:
Cui Dea; Amatori da, puer, iſta tuo.

In Catonis laudem.

Quæ tegit extinctum cum libertate Catonem,
Inſultat tumulis, Cæſar, arena tuis.

De Homero in latinum verſo.

Quid ſeptem de Vate ſacro contenditis urbes?
Ecce poteſt civem dicere Roma ſuum.
At vos, aut noſtrum, ſi fas, auferte Maronem;
Aut alium vobis quærite Mæoniden.

In tumulum Aſſanii.

Tu, qui disjectos artus, inhumataque furtim
Aſſanii occulto membra refers tumulo.
Macte animi pietate, tamen nihil irrita buſti
Gloria tam claros afferet ad cineres.
Quandoquidem voluit potius ſic ſparſa jacere,
Quam cadere ad triſtes nobilis umbra rogos.
Nunc latè exigui fines egreſſa ſepulchri,
Eoum fama verberat Oceanum.
Contempſit dulcemque animam, floremque juventæ,
Sanguine ut agnato dedecus elueret.
Cùmque hauſit ſævi ſtricto latus enſe tyranni,
Laudem obitu ſtatuit quærere, non tumulum.
Quodque magis mirere, hilaris, ridenſque cruentos
Carnificis cultros cernere ſuſtinuit.
Diſſimulet patriam, taceat nomenque, genuſque;
Qui facit hoc, dicit ſe Lacedæmonium.

In tumulum Candolæ.

Heu! quæ te rigidi rapuit vis efferа fati,
Quis matri miſeræ tot peperit lacrymas?
Flos veterum, Candola, virûm, tibi mœſta ſepulchrum
Illa dedit, triſtes Actius hos titulos.

Hos

Hos titulos, qui te nigras deſcendere ad umbras,
Obduci Stygia non patiantur aqua.
Tempora miretur quivis ſua: talis Achilles,
Talis, cum caderet, Martius Hector erat.
I precor, i nullos non durature per annos,
Neſtoreos qui jam vivere dignus eras.

De Jove, & Amore.

Juppiter infractos jactat dum ſæpe Gigantes,
Et ſibi ſervati dat decus omne poli.
Sic eſt, inquit Amor; namque hoc mugire ſolebas
Tunc quoque, cùm torva fronte juvencus eras.

* * * * *Hymnum ad D. Nazarium.* * * * *

Nazari, heu, quis me tibi ad hanc ſupremi
Littoris ripam, quis ad hos putaſſet
Tethyos fluctus, quis ad has daturum
Thura paludes?

Poſt tot emenſos pelago labores,
Tot pererratos populos, ſub ipſo
Fine terrarum datur ecce amicum
Cernere numen.

Ergo in extremis, pater alme, terris
Barbaræ norunt tua ſacra gentes,
Quà latus dextrum Liger æſtuoſis
Objicit undis.

Jamque & Aulercos, genus acre, & ipſos
Cernis ad te Lexovios citato
Eſſedo, & picta volitare flavos
Puppe Britannos.

O' mihi ſemper geniale Cœli
Sidus, ò famæ decus omne noſtræ,
Author ò idem mihi gentis, & ſpi-
rabilis auræ.

Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis ſi ſunt decora ulla noſtri;
Debet & præſens genus, & futurum,
Debet & hæc lux

Sacra, quæ magnum mihi prima ſolem
Obtulit naſcenti, & inane aperti
Aëris, pulchroſque micantis æthræ
Tot ſimul ignes.

Hinc tuis per me dare grata templis
Munera, hinc natalitias coronas
Annuis ſuevit ſociare ſertis,
Dum fuit hæc ſors.

Nunc in ignotis vagor ecce campis,
Regis, heu, chari exilium ſecutus;

Dum

Dum fides, & fas, & amor, pluſque
Me rapit ardor.
I puer, buxum nemore è propinquo
Collige, & ſi quas tibi littus offert
Quercuum frondes: celebrare mœſtum
Sic juvat annum.
O' ubi dulces patriæ receſſus
Abluis, Seberhe, loca illa myrto
Conſita! ò quis Pauſilypi virentes
Det mihi citros!
Quà ruunt lambens maris unda fontem
Margines parvi minuit Sacelli,
Noſtrum opus, quo ſe recreet quotannis
Læta juventus.
Quæ tibi ſacris operata arenis,
Frondibus remos, celereſque cymbas
Ornat, & forſan mea nunc, ut olim,
Dona requirit.
Heù pater, cur, heù; mihi ad inſtitutos
Non licet jam jam properare curſus?
Cur vetor templis, & adeſſe ludis
Ritè dicatis?
Sit ſatis ventos toleraſſe, & imbres,
Ac minas fatorum, hominumque fraudes;
Da, pater, tecto ſalientem avito
Cernere fumum.

De Amore fugitivo.

Quæritat hùc, illùc raptum ſibi Cypria natum:
Ille ſed ad noſtri pectoris ima latet.
Me miſerum, quid agam? durus puer, aſpera mater,
Et magnum in me jus altera, & alter habent.
Si celem, video quantus Deus oſſa peruret;
Sin prodam, meritò durior hoſtis erit.
Adde, quod hæc non eſt, quæ natum ad flagra repoſcat,
Sed quæ de noſtro bella cruore velit.
Ergo iſtic, fugitive, late, ſed parcius ure:
Haud alio poteris tutior eſſe loco.

De Camilla Scalampa Mediolanenſi.

Fumantem ambuſtis olim Phaëtonta quadrigis
Excepit rapidis fluctibus Eridanus.
Ecce recens, Ticine, tibi de Sole trophæum
Erigit auratis culta Camilla comis.
Nam Deus ille tuis auſus concurrere ripis,
Majoris numen ſenſit adeſſe Deæ.
O fatum fluviorum! ergo nova fabula veſtris
Semper erunt Nymphis aut Pater, aut Phaëton?

De

De Violante Grappina fœmina præclariſſima.

Unde mihi has violas affers, puer? accipe mater,
Quando aliud calida de nive nil potui.
De nive tu calida violas? perſtrinxit ocellos
Candor: & ecce, nivem quod puto, pectus erat.
Mira refers: ſed tela ubi ſunt illa aurea? habebam
Cum legerem violas, nunc Violantis habet.

De Morinna.

Sit ſpectanda comis, ſit pulchro corpore tota,
Sit Venus, & blandas ſpiret ab ore roſas;
Aoniaſque Deas, ipſam quoque Pallada vincat
Ingenio, & dulci pectore mella fluant.
Dum tamen ire mihi noctes Morinna quietas,
Ea ſinat arbitrii libera jura mei.
Arſimus, & primos miſeri deflevimus ignes:
Hoc ſatis: extreme turpe in amore mori.

Ad Animum ſuum.

Arſiſti, & miſeras conſumpſit flamma medullas,
Adiraque in cineres oſſa abiere leves.
Fleviſti, roremque oculi fudere perennem,
Sebethus lacrymis crevit & ipſe tuis.
Ardendi, flendique igitur quæ tanta cupido eſt,
O anime? exequias diſce timere tuas.
Nevè iterum tua damna, iterum tua funera quæras,
Sirenum ſcopulos præteriiſſe juvet.

De Caſſandra Marcheſia.

Deſine formoſæ dotes numerare puellæ,
Deſine jam extinctas ſollicitare faces.
Nam dum ſæpe comas, frontemque, humeroſq; manuſq;
Commemoras, proprios extruis ipſe rogos.
Dùmque oculis Caſſandra, animo Caſſandra recurſat;
Caſſandra, heu, mentis jus habet omne tuæ.
Blandus amor tacitis ſubrepſit in oſſa venenis:
Sic ſibi vel fatum quilibet eſſe poteſt.

Hymnus Divo Gaudioſo.

Gaudete, cœtus Virginum,
Plenas habentes lampadas,
Sponſus ſacras ad nuptias
Venit repentè, ſurgite:
Venit ſerenus Lucifer,
Nocturna pellens ſidera:
Optata lux ſolemnibus
Adeſt dicata gaudiis.
Lux clara, qua fugans nigram
Mundi Sator caliginem,
Veſtri latere gloriam

Pa-

Patris diù non paſſus eſt.

Qua Gaudioſi ſegmina,
Tot inreperta ſeculis,
Suis videnda civibus,
Dives retexit urnula.

O ter beate, & amplius
Lapis puſille, qui tuo
Tanti verendum Præſulis
Sinu recondis pulverem.

Præſul ſed ò beatior,
Claræ decus Neapolis,
Tuæ benignus patriæ
Fer, Gaudioſe, gaudia.

Adſit Fides, & Veritas,
Adſit probata Caſtitas:
Morbos, famem, pericula
Tuis repelle mœnibus.

Ergo tibi ſit gloria
Inſeparata Trinitas,
Verbum, Paterque, & Spiritus,
Qui condidiſtis omnia.

De eodem ad Veſperas.

Audiat ſurgens pariter, cadenſque
Sol tuas laudes, meritoſque honores,
Urbis ò noſtræ columen, tuæque
Gloria gentis.

Audiat Cœlum, Mare, Terra, & Aër,
Annuos ritus tibi dum novamus,
Dum damus flammis adolenda ſacris
Thura per aras.

Huc ades feſta redimite fronde,
Cœlitum plauſus, choreaſque linquens,
Et tuam ſedem, tua, Gaudioſe,
Oſſa reviſe.

Oſſa, quæ longa tumuli ſub umbra
Abdita, ignaras latuere gentes;
Nocte mox pulſa redeunt apertas
Lucis in auras.

Hic dies nobis celeber, precamur,
Lætior ſemper redeat, nec ullos
Hoſtium motus ferat, aut maligni
Sideris æſtus.

Da tuis longam, venerande, pacem
Civibus, da perpetuos honores,
Da bonam mentem, ſuperique plenos
Luminis hauſtus.

Juſta

Juſta poſcentes animos benignus
Adjuva, injuſtos moderare ſenſus
Sentiat per te patuiſſe caſtis
Æthera votis.
Laus tibi Cœli Pater, atque Princeps,
Omnium Rector ſimul, & Creator,
Quem fides veri ſtudioſa Trinum
Credit, & Unum.

Ad Divum Nazarium.

Dive, cui vaſti metuenda ponti
Vis, & iratæ famulantur undæ,
Quem per & ſpumas gradientem, & æſtus
Nauta vocavit,
Ah miſer pœnas pelago daturus,
Cum niger circum ſtreperet procellis
Auſter, & turbata minax feriret
Sidera fluctus.
Te, mihi ſanctum, patriumque numen,
Te canam, gentis columen Latinæ,
Auream prolem patris Africani;
Perpetuæque
Matris, heu, vulnus grave, dum relictis
Tybridis ripis, Italoque Cœlo,
Spontè trans Rhœtos iter, & nivoſas
Arripis Alpes.
Lacte depulſus, velut ille, primi
Quem rapit curſus generoſus ardor,
Pullus, & matrem fugit, & rapaces
Tranſilit amnes.
Mox & ad Rhenum, horribileſque tendis
Trevirûm gentes animoſus hoſpes,
Morte feſtinans capere invidendæ
Præmia palmæ.
Hìc, ubi è charæ gremio parentis,
Jam necis magnæ comitem futurum,
Excipis Celſum pater, & ſalubri
Perluis unda.
Perluis totas, mora nulla, & urbes,
Undique exhauſtis properatur agris:
Barbaros gaudent Druydæ ſacrorum
Ponere ritus.
Nazarj nomen, meritique famam
Audiit, ſi quem Liger in remotis
Occulit ripis, refugove inundas
Sequana curſu.
Te neque injuſti rabies Neronis,

Im-

Impios jam jam minitantis ignes,
Non per exertos Anolinus urgens
Terruit enſes.
Jam voluptatum, gelidæque victor
Mortis, & lapſi reparator orbis
Diceris, mileſque, peræque Iberis
Notus, & Indis.
Ergo ſperatum, genitor, triumphum,
Et parum factis meruiſſe Cœlum eſt:
Aureum vultu jubar, & coruſcos
Fundis honores.
Salve io magni nova lux Olympi,
Cui per extentas operoſa terras
Templa tot ſurgunt, calidiſque fumant
Ignibus aræ.
Nos tibi hac grata ſcopulorum in umbra
Ritè parvis ædiculam columnis
Ponimus: nos perpetuo ſacramus
Munere fontem.
Accipe æſtivam, nova ſerta, citrum, &
Virgines lauros, gracileſque myrtos,
Quoſque Mergillina tulit propinquo
Littore odores.
O mihi longos liceat per annos
Hìc ſacra, & feſtos renovare ludos,
Et tuum caſtis ſine fraude votis
Poſcere Numen.

De Ferdinando Havalo Piſcariæ Principe.

Admoveant iterum Cœlo ſi caſtra Gigantes
Hoc duce. quo Ligurum gloria fracta jacet;
Cum Marte Enceladus, cum Phœbo ſigna Typhoëus
Conferet, ipſe Havalus cum Jove bella geret.

In Nolam Urbem.

Infenſum Muſis nomen, malè grata petenti
Virgilio optatam Nola negavit aquam.
Noluit hæc eadem Joviano ruſtica vati
Hoſpitium parvæ contribuiſſe moræ.
Iccirco nimirum hoc dicta es nomine Nola;
Nolueris magnis quòd placuiſſe viris.
At tibi pro ſcelere hoc cœnoſos fuſa per agros
Exhauſit populos Styx violenta tuos.
Jamque quid, ò nullis abolenda infamia ſeclis!
Imprecer? & Cœlum deſit, & unda tibi.

In Cæſarem Borgiam.

Borgia cur ſumma nihili ſacra fecerit hora,
Cumque ſua dominos ſpreverit arce Deos,

Par-

Parcite mirari, qui talia poſcitis, ac me
Credite Apollineo verius ore loqui:
Hoc, quod vos Cœlum, quæ Numina dicitis, ille
Eſſe Apinas longo tempore crediderat.

In Lygdamum.

Quæris, Lygdame, muſca cur voceris?
Nam muſca es, mihi crede, tam moleſta,
Quàm nec ſunt culices, graveſque fuci,
Quàm nec vermiculique, cimiceſque.
Unum te tamen arceat neceſſe eſt,
Turdelæ auxilium cacantis, ut te
Non muſcaria, milviique caudæ,
Non alæ accipitrum potentiorum
Avertant, abigantque ſævientem.

De homine e vinculis ad honores evecto.

Ne valeam, ſuperi, bene ſi facere hic pote, quem ſors
Exilio, & vinclis vexit ad imperium.
Et peream, ni cuncta evertere jam volet hic, qui
Nil meminit præter vincula & exilium.

ACTII

ACTII SYNCERI SANNAZARII NEAPOLITANI VIRI PATRICII, EPIGRAMMATON LIBER III.

Mariæ Garloniæ Grappinæ.

PRopago formoſæ arboris,
Formoſa virgo, quæ vagos
Inter orta Cupidines,
Veris lilia vincis.
Roſaſque molles, & croci
Pulchrè rubentis igneum
Florem, & uvidulas comas
Halantis hyacinthi.
Rediſti avitos ad lares,
Felicem ocellulis tuis
Redditura Neapolim,
Charo adnixa marito.
Rediſti ad optatos choros
Æqualium, & probos ſinus
Matris, ac bene cognitum
Fratris dulcis amorem.
Quis, ò, quis hunc albo mihi
Signet diem lapillulo?
Quis Sabæa calentibus
Addat munera flammis?
Vocanda Muſarum cohors:
Huc, huc benigna, & abditam
Barbiton cape, myrteis
Frontem vincta coronis,
Thalia: quid dignum tuo
Promis favore? quid bona

Voce, vel fidibus ſtudent
Reſpondere ſorores?
Sed eſſe quid lærum, Deæ,
Hìc abſque amoribus poteſt?
Non movet Chlone ſuis,
Non me Lyda papillis.
Procul faceſſant hic malæ,
Secli pudor, libidines.
Mi ſat eſt, minuat graves
Si Garlonia curas.
Inventa cur me tam citò
Ludendo inepta deſeris?
Hæc erat facies novis
Non fraudanda libellis.

Ad Caſſandram.

Quarta Charis, decima es mihi Pieris, alteaa Cypris,
Caſſandra, una choris addita diva tribus.

Se fidem ſervaturum.

Si poſt fata novos animas errare per artus
Vera docent Samii dogmata nota lenis;
Nec pote mens eadem mutari, ſeu ferus altis
Erret aper ſilvis, ſeu vagâ cantet avis.
Ipſe ego (mens quoniam eſt uni ſervire puellæ)
Exurgam mœſtis Turtur ab exequiis.

* * * * * * *Ad Federicum.* * * * *

Litibus abſtinui ſemper; mihi teſtis Apollo eſt,
Et Muſæ, & ſtudiis ocia grata meis.
Nunc me neſcio quis per triſtia jurgia verſat
Scotius, & rauci cogit ad arma fori.
Es, fateor, magnus pulſis, Rex inclyte, Gallis:
Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

Ad Eunum.

Quicquid erat tripodum Cumis, Delphiſque petiſti,
Diſcere fortunam dum cupis, Eune, tuam.
At Deus: Extabis ſupra Regeſque, Duceſque,
Veridico tandem retulit ore tibi.
Tu tamen hinc vanos ſumpſiſti, Græcule, faſtus,
Jam magni dominus, jam parer orbis eras.
Ecce crucem aſcendis non te Deus, Eune, fefellit.
Omnia ſunt crepidis inferiora tuis.

Ad Porciam Branciam, & Iſabellam ſororem.

Porcia, & Iſabella, venuſtæ pignora matris,
Dicite, quis veſtras non amet illecebras?
Tu quoque dic, tali cum ſis digniſſima partu,
Quis, Leonora, tuo nolit ab igne mori?
Natarum illecebris, matris ſimul ignibus uri

Qui

Qui cupit, is mortis flagrat amore ſuæ.
Vita vale: in lucro eſt periiſſe: ſed hoc reliquum, mors,
Quod finis, eſt ipſis vix ſatis exequiis.

* * * * * * * *

Ad patriam, antequam iret in exilium.

Parthenope mihi culta, vale, blandiſſima Siren,
Atque horti valeant, Heſperideſque tuæ.
Mergillina vale noſtri memor, & mea flentis
Serta cape, heu domini munera avara tui.
Materne ſalvete umbræ, ſalvete paternæ,
Accipite & veſtris thurea dona focis.
Neve nega optatos, virgo Sebethias, amnes,
Abſentique tuas det mihi ſomnus aquas.
Det feſſo æſtivas umbras ſopor, & levis aura:
Fluminaque ipſa ſuo lenè ſonent ſtrepitu.
Exilium nam ſponte ſequor. Sors ipſa favebit:
Fortibus hæc ſolita eſt ſæpe & adeſſe viris.
Et mihi ſunt comites Muſæ, ſunt numina vatum:
Et mens læta ſuis gaudet ab auſpiciis.
Blanditurque animi conſtans ſententia, quamvis
Exilii meritum ſit ſatis ipſa fides.

FINIS.

Z 124676 A

EJUSDEM AUTORIS

PROTESTATIO.

SI quid in hiſce ſcriptis noſtris devium fortaſſe à ſanctiſſimis majorum Decretis viſum, judicatumve fuerit; qualecumque id ſit, Pontifici Summo, ac Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ caſtigandum relinquimus.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

PAucula, quæ in hac editione omiſſa ſunt Sannazarii Epigrammata, aſteriſcis notavi. Ceterùm ab illis prælo committendis conſultò abſtinui; quippe quæ in pluribus ejuſdem Auctoris editionibus deſiderari animadverti. Et ſanè ea ſunt, quæ à ſuo opere abeſse, ſi viveret, Syncerus ipſe vellet; eorumque tu lectione non magis doctus evaderes, ſed fortaſse minus pius. Cave igitur hanc editionem eo nomine reprehendas, quo tuis moribus conſulens, commendabilior tibi exhibetur.

Digitized by Google

645

Digitized by Google

B. 17. 7. 222
B.N.C.F.